

VILNIAUS UNIVERSITETAS
KOMUNIKACIJOS FAKULTETAS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS KATEDRA

Marina Šostko,
Komunikacijos mokslų magistrantūros studijų programos II k. studentė

**TAUTINIŲ MAŽUMŲ VAIZDAVIMAS
NACIONALINIUOSE LAIKRAŠČIUOSE**
(Kokybinis tyrimas)

MAGISTRO DARBAS

Vadovas asist. I. Gečienė

Vilnius, 2007

Magistro darbo lydraštis

<i>Pildo bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autorius</i>	
_____	
(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)	
_____	
(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)	
_____	
(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)	
<p>Patvirtinu, kad bakalauro/ magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis bakalauro/ magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas kitose aukštosiose mokyklose.</p>	
_____	
(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)	
<p>Sutinku, kad bakalauro/ magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese.</p>	
_____	
(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)	
<i>Pildo bakalauro/ magistro baigiamojo darbo vadovas</i>	
<p>Bakalauro/ magistro baigiamąjį darbą ginti _____</p>	
(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)	
_____	_____
(data)	(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)
<i>Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja</i>	
<p>Bakalauro/ magistro baigiamasis darbas įregistruotas</p>	
_____	
(instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas)	
_____	_____
(data)	(instituto/ katedros reikalų tvarkytojos parašas)
<i>Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas</i>	
<p>Recenzentu skiriu _____</p>	
(recenzento vardas, pavardė)	
_____	_____
(data)	(instituto/ katedros vadovo parašas)
<i>Pildo recenzentas</i>	
<p>Darbą recenzuoti gavau. _____</p>	
(data)	(recenzento parašas)

REFERATAS

Šostko, Marina

Šo 39 Tautinių mažumų vaizdavimas nacionaliniuose laikraščiuose (kokybinis tyrimas) / Marina Šostko; mokslinė vadovė asist. I. Gečienė; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Informacijos ir komunikacijos katedra. – Vilnius, 2007. – 68, [1] lap. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 49 – 51 (40 pavad.); p. 52 – 68 (priedai).

UDK 323.15 (474.5)

Reikšminiai žodžiai: tautinės mažumos, stereotipas, įvaizdis, identitetas, interesų vaizdavimas, žiniasklaida, viešosios informacijos rengėjas, nacionaliniai dienraščiai.

Magistro darbo *objektas* – Lietuvos tautinių mažumų interesų vaizdavimas Lietuvos žiniasklaidoje. Magistro darbo *tikslas* – naudojant kokybinės turinio analizės metodą išanalizuoti tautinių mažumų interesų vaizdavimą nacionaliniuose laikraščiuose per 2006 m. I-ąjį pusmetį. Pagrindiniai *darbo uždaviniai*: apžvelgti tautinių mažumų dabartinę padėtį, sudėtį; pateikti tautinių mažumų sampratą bei atskleisti mažumų specifiškumą; apžvelgti tautinių mažumų teises bei laisves ginančią teisinę bazę; atskleisti žiniasklaidos vaidmenį kuriant tautinių mažumų reprezentacijas; atlikti žvalgybinį interviu ir pristatyti eksperto, dirbančio laikraštyje, požiūrį į tautinių mažumų vaizdavimą; išanalizuoti tautinių mažumų interesų vaizdavimą nacionalinėje spaudoje ir palyginti skirtingų dienraščių vaizdavimo rezultatus.

Naudojantis literatūros šaltinių analizės, interviu, kokybinės turinio analizės ir lyginamosios analizės *metodais*, prieita prie *išvados*, kad tautinės mažumos spaudoje vaizduojamos neigiamą prasmę, jų interesai yra ignoruojami, pateikta informacija dažnai yra vienkryptė ir neobjektyvi. Atlikta analizė leidžia teigti, kad vaizduojant tautines mažumas, viešosios informacijos rengėjai pažeidžia Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme įtvirtinamus pagrindinius visuomenės informavimo – nešališkumo bei teisingos, tikslios ir visapusiškos informacijos pateikimo – principus. Svarbiausiu tautinių mažumų vaizdavime yra: jų nepalankios gyvenimo sąlygos, tarpusavio konfliktai, švietimo klausimai. Vaizduojant mažumas pabrėžiama jų socialinė padėtis, tautinė priklausomybė, atsižvelgiama į praeitį. Dienraščiai, vaizduodami mažumų grupes, vartoja įsitvirtinusių vienakrypčių stereotipus. Tautinių mažumų vaizdavimo žiniasklaidoje tyrimo metu iškeltos hipotezės pasitvirtino. Tautinės mažumos Lietuvos spaudoje yra pristatomos neobjektyviai, nes jas vaizduojant siekiama tam tikrų interesų, kurie yra palaikomi dienraščių ideologinėje pozicijoje. Nustatyta, kad neobjektyviai vaizduojant tautines mažumas yra sumažinamas valstybės moralinis kriterijus – vaizduojant mažumų tarpusavio konfliktus atsakomybė dėl kylančių problemų perkeliama joms pačioms. Tiek publikacijų pavadinimai bei publikacijose vartojami žodžiai, žodžių junginiai, tiek citatų atranka ir jų pateikimas

nusako tiek dienraščio, tiek viešosios informacijos rengėjo priešišumą tautinėms mažumoms ir aprašomiems įvykiams.

Magistro darbas gali būti naudingas numatant ir planuojant tolimesnius, reikšmingesnius tautinių mažumų reprezentavimo tyrimus, sociologams, kultūros, istorijos ir masinių komunikacijos disciplinų dėstytojams ir studentams.

TURINYS

ĮVADAS	6
1. TAUTINĖS MAŽUMOS LIETUVOJE.....	9
1. 1. Tautinės mažumos samprata. Specifiškumas	10
1. 2. Etninių grupių klasifikacija	15
1. 3. Juridinė bei teisinė bazė	16
2. TAUTINIŲ MAŽUMŲ VAIZDAVIMAS ŽINIASKLAIDOJE	20
3. „EKSPERTO POŽIŪRIS Į TAUTINIŲ MAŽUMŲ VAIZDAVIMĄ ŽINIASKLAIDOJE“ ŽVALGYBINIS TYRIMAS	26
3. 1. Interviu kaip tyrimo metodas	26
3. 2. Interviu analizė	27
3. 3. Interviu išvados	30
4. TAUTINIŲ MAŽUMŲ VAIZDAVIMO LIETUVOS DIENRAŠČIUOSE ANALIZĖ ...	31
4. 1. Romų vaizdavimas „Lietuvos ryte“	32
4. 2. Rusų vaizdavimas „Lietuvos ryte“	38
4. 3. Žydų vaizdavimas „Respublikoje“	40
4. 4. Rusų vaizdavimas „Respublikoje“	42
4. 5. Tautinių mažumų vaizdavimo lyginamoji analizė	44
IŠVADOS	47
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS	49
PRIEDAI	
<i>1 priedas.</i> Lietuvos Respublikoje tautinių mažumų teisių ir laisvių apsaugą garantuojančių ir reglamentuojančių teisės aktų sąrašas	52
<i>2 priedas.</i> Interviu išrašymas	53
<i>3 priedas.</i> Kokybiniam tyrimui naudota medžiaga	59
Presenting of National Minorities in National Newspapers (summary)	68

IVADAS

Lietuva, kaip ir kitos Europos šalys, yra daugiakultūrė valstybė. Joje nuo amžių gyvena įvairių tautybių, skirtingų kultūrų, religijų, papročių žmonės. Skirtingų ir įvairių kultūrų buvimas sudaro įvairovę, sąlygoja žmonių savitumą ir ypatumą.

Pirmosios didesnės imigrantų grupės – vokiečiai, žydai, totoriai, karaimai bei išeiviai iš Lenkijos, Rusijos – tapo pirmosiomis istorinės Lietuvos „mažumomis“. Beje, istorinė Lietuva – viena iš didžiausių daugiataučių visuomenių Europoje. Bėgant laikui Lietuvoje, kaip ir kitose pasaulio valstybėse, etninė kompozicija kito. 1923 metais Lietuvoje gyveno 26 tautybių atstovai, 1989 m. jau buvo per 100 tautybių žmonių, o dabar šalyje priskaičiuojama 115 skirtingų tautybių gyventojų. Tačiau šiais laikais praktiškai sunku įsivaizduoti etniniu požiūriu homogenišką valstybę. Modernioje visuomenėje kartu gyvena įvairių tautybių atstovai, kurie skiriasi tarpusavy.

Tautinių mažumų padėtis vienoje ar kitoje šalyje yra svarbus rodiklis, parodantis demokratijos, kultūros lygį. Be to, mažumų padėtis taip pat yra ir vienas iš atviros visuomenės rodiklių. Tautinių mažumų teisių apsauga padeda palaikyti politinį stabilumą valstybėje, kurti pilietinę visuomenę, išvengti konfliktų, įtampos.

Etninės grupės nėra izoliuotos, jos daugiau ar mažiau sąveikauja tarpusavy. Šią sąveiką labai lemia vadinamieji „etniniai stereotipai“. Stereotipai vyrauja tiek visuomeniniame gyvenime tiek ir spaudoje. Daugelis teoretikų tvirtina, kad stereotipai pateikia supaprastintus, apibendrintus bei šališkus socialinės tikrovės vaizdinius ir sampratas, be kurių būtų sunku orientotis socialinėje tikrovėje.

Tautinių mažumų vaizdavimas žiniasklaidoje – tai gana opi bei nepakankamai ištyrinėta tema Lietuvoje. Ryšys tarp masinės komunikacijos priemonių, etninių mažumų ir pilietiškumo jausenų kūrimosi lieka už socialinių ir kultūrinių studijų ribų. Pasak dr. doc. A. Tereškino, ne itin kreiptas dėmesys į tai, kaip etninių mažumų vaizdiniai yra kuriami, kaip jie cirkuliuoja žiniasklaidoje bei kasdienybėje ir kaip juos priima vartotojai. Yra atliktos tik kelios studijos, iš kurių pažymėtinas sociologų V. Beresnevičiūtės ir I. Nausėdienės darbas apie etnines mažumas Lietuvos spaudoje. Galima teigti, kad šios mokslininkės ir pradėjo kritiškai dekonstruoti etninių mažumų reprezentacijas žiniasklaidos diskurse.¹ V. Beresnevičiūtė ir I. Nausėdienė atlikus tyrimą parodė, kad Lietuvos laikraščiuose tautinės grupės dažnai vaizduojamos kaip į visuomenę neintegruotos, socialiai neapsaugotos grupės. Anot mokslininkų, šitokie įvaizdžiai dar kartą patvirtina etninius stereotipus. Tyrimu nustatyta, kad didieji laikraščiai gana chaotiškai rašo apie tautines mažumas, ir sunku aptikti kokią nors vienodą poziciją.

Tad atsižvelgiant į ganą aukštą mūsų valstybės piliečių pasitikėjimo žiniasklaida lygį, pabrėžiama, kad tokia žiniasklaidos padėtis suteikia jai galimybę lemti ir net formuoti viešąją nuomonę.

¹ BERESNEVIČIŪTĖ, V., NAUSĖDIENĖ, I. „Trys Lietuvos dienraščiai (‘Lietuvos rytas’, ‘Respublika’, ‘Lietuvos aidas’) apie tautines mažumas Lietuvoje,” *Sociologija: Mintis ir veiksmai*, 1999, nr. 1 (3), p. 67-78.

Žiniasklaida, kaip viena iš bendravimo priemonių, gali sėkmingai skleisti, palaikyti ir įtvirtinti kasdienės sąmonės sukonstruotus stereotipus bei nuomones. Komunikacija apie tautines mažumas, užkoduojama tekste, gali būti įvairiai atkoduojama bei interpretuojama pačių tautinių mažumų ir daugumos, tad labai svarbu išanalizuoti teksto visumą ir jo socio-kultūrinį kontekstą, atskleisti, kokią prasmę turi savyje pateikta informacija.

Šio darbo autorei išstudijavus mokslinę literatūrą bei atliktus tyrimus nepavyko rasti Lietuvos tautinių mažumų nepasitenkinimo vaizdavimo analizės. Tai visai netyrinėta tautinių mažumų vaizdavimo spaudoje sritis. Šis magistro darbas aktualus tuo, kad siekiama išsiaiškinti tautinių mažumų interesų vaizdavimą Lietuvos žiniasklaidoje.

Magistrinio darbo objektas – Lietuvos tautinių mažumų interesų vaizdavimas Lietuvos žiniasklaidoje.

Darbo tikslas – naudojant kokybinės turinio analizės metodą išanalizuoti tautinių mažumų interesų vaizdavimą nacionaliniuose laikraščiuose per 2006 m. I-ąjį pusmetį.

Darbo uždaviniai:

1. Apžvelgti tautinių mažumų dabartinę padėtį, sudėtį;
2. Pateikti tautinių mažumų sampratą bei atskleisti mažumų specifiškumą;
3. Apžvelgti tautinių mažumų teises bei laisves ginančią teisinę bazę;
4. Atskleisti žiniasklaidos vaidmenį kuriant tautinių mažumų reprezentacijas;
5. Atlikti žvalgybinį interviu ir pristatyti eksperto, dirbančio laikraštyje, požiūrį į tautinių mažumų vaizdavimą;
6. Išanalizuoti tautinių mažumų interesų vaizdavimą nacionalinėje spaudoje ir palyginti skirtingų dienraščių vaizdavimo rezultatus.

Šiame darbe naudoti vieni iš svarbiausių mokslotyros metodų – literatūros šaltinių analizės, interviu, kokybinės turinio analizės ir lyginamasis metodai.

Magistrinio darbo tyrimui atlikti pasirinkti du didieji nacionaliniai bei labiausiai skaitomi Lietuvos dienraščiai „Lietuvos rytas“ ir „Respublika“. Analizuojami šių dienraščių numeriai, išėję nuo 2006 metų sausio 1 d. iki 2006 metų liepos mėn. 1 d. Dienraščius pasirenkant buvo remtasi prielaida, kad jie geriausiai atspindi bei įteisina vyraujančias kasdienės sąmonės apraiškas, perduodamas plačiajai visuomenei. Kaip pagrindinis tyrimo metodas pasirinkta kokybinė turinio analizė, kuri leidžia kūrybiškiau ir giliau pažvelgti į teksto visumą ir jo socio-kultūrinį ar istorinį kontekstą bei suvokti ideologinį pagrindą.

Rašant darbą buvo naudojamosi spausdintiniais ir interaktyviais šaltiniais, remiamasi oficialiais dokumentais: LR Tautinių mažumų įstatymu, LR Visuomenės informavimo įstatymu ir kt.

Magistro darbą sudaro įvadas, keturi skyriai, išvados, bibliografinių nuorodų sąrašas, 3 priedai ir santrauka užsienio kalba.

Pirmoje magistro darbo dalyje aptariama dabartinė tautinių mažumų situacija Lietuvos Respublikoje, jų sudėtis, padėtis visuomenėje. Pateikiama tautinės mažumos samprata, atskleidžiamas mažumų specifiškumas. Taip pat aptiriamos tokios sąvokos kaip įvaizdis, stereotipas, identitetas bei jo atsiradimą sąlygojantys veiksniai. Apžvelgiamos tautinių mažumų teises bei laisves ginanti teisinė bazė, nusakomi jos trūkumai.

Antroje magistro darbo dalyje aptariama, koks yra šiuolaikinės žiniasklaidos vaidmuo, kokia jos vieta bei reikšmė formuojant visuomenės nuomonę. Apžvelgiami ankstesnių autorių atlikti tautinių mažumų vaizdavimo spaudoje tyrimai ir gauti rezultatai.

Trečioje magistro darbo dalyje atliktas žvalgybinis tyrimas, kuriuo siekta sužinoti eksperto požiūrį į tautinių mažumų vaizdavimą Lietuvos spaudoje. Taip pat yra atlikta tyrimo analizė, pateikiami gauti rezultatai, nusakomos tyrimo spragos.

Ketvirtoje magistro darbo dalyje yra atliktas tautinių mažumų vaizdavimo žiniasklaidoje tyrimas naudojant kokybinę turinio analizę. Tyrimu siekta giliau išanalizuoti tautinių mažumų interesų vaizdavimą Lietuvos žiniasklaidoje pagal tris analizės pjūvius: 1) ką tiesiogiai tekstas vaizduoja; 2) korespondento intencija; 3) latentinė teksto prasmė. Taip pat atliekant kokybinę turinio analizę buvo remtasi Teun A. van Dijk schema. Dienraščių tekstuose buvo ieškoma paslėptų reikšmių, priežastinių ryšių, aptariama pateiktos informacijos suvokimo reikšmė tarp teksto autoriaus ir teksto skaitytojo. Pateikiama tyrimo metodika, pagrindžiamas metodo pasirinkimas, pateikiami jo privalumai ir trūkumai. Toliau yra lyginamas tautinių mažumų interesų vaizdavimas skirtinguose dienraščiuose.

Magistro darbo pabaigoje pateikiamos išvados, bibliografinių nuorodų sąrašas ir 3 priedai, papildantys darbą.

Magistro darbas gali būti naudingas numatant ir planuojant tolimesnius, reikšmingesnius tautinių mažumų reprezentavimo tyrimus, sociologams, kultūros, istorijos ir masinių komunikacijos disciplinų dėstytojams ir studentams.

1. TAUTINĖS MAŽUMOS LIETUVOJE

Lietuvos piliečiai kasdien susiduria su multietnine ir multikultūrine realybe: skirtingomis kultūrinėmis tradicijoms, įvairiomis etninėmis grupėmis, religijomis, bažnyčiomis ir denominacijomis. Lietuva, kaip ir kitos Europos šalys, yra daugiakultūrinė valstybė.

Šiuolaikinė Lietuva išlieka daugiaetninė Vidurio Europos šalis, kurioje lietuviai sudaro 83,45% šalies gyventojų, o „senos“ – lenkai, žydai, totoriai, karaimai, vokiečiai, romai, rusai (sentikiai, tarpukario imigrantai ir jų palikuonys) – ir „naujos“ – po Antrojo pasaulinio karo atvykę rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, armėnai ir kt. – tautinės mažumos sudaro maždaug 576 tūkst. (16,6 proc.).²

2001 metais Lietuvoje gyveno 115 tautybių atstovų, 29 tautybių asmenų buvo po 100 ir daugiau. Didžiausios tautinės mažumos pagal 2001 metų gyventojų surašymo duomenis – lenkai (beveik 235 tūkst. (6,7%)) ir rusai (beveik 220 tūkst. (6,3%)). Vėliau eina baltarusiai – 1,2%, ukrainiečiai – 0,7% Lietuvos gyventojų. Taip pat pastebėta, kad tautine įvairove pasižymi kai kurios savivaldybės. Kelių savivaldybių administruojamose teritorijose gana koncentruotai gyvena lenkai. Vilniaus rajono savivaldybėje gyvena 75,6% ne lietuvių, iš jų lenkų – 61,3%; Šalčininkų rajono savivaldybėje – 88,6% ne lietuvių, iš jų lenkų – 79,5%; Švenčionių rajono savivaldybėje – 46,4 % ne lietuvių, iš jų lenkų – 27,%; Trakų rajono savivaldybėje – 45,4% ne lietuvių, iš jų lenkų – 33,2%; Širvintų rajono savivaldybėje – 13% ne lietuvių, iš jų lenkų – 10%. Margiausia Vilniaus miesto gyventojų tautinė sudėtis: lietuvių – 57,%, lenkų – 18,7%, rusų – 14%. Antrasis pagal tautinę įvairovę miestas – Klaipėda, kurioje lietuvių – 71,3%, rusų – 21,3%, maždaug po 2% ukrainiečių ir baltarusių. Daugiausiai ne lietuvių gyvena Visagine (79% visų miesto gyventojų, iš jų rusų – 52,4 %).³

Teigiama, kad 1989 m. tautinių mažumų Lietuvoje buvo šiek tiek daugiau. Pagrindinė jų sumažėjimo priežastis – emigracija iš Lietuvos: dauguma rusų, ypač 1992-1993 metais, išvyko į Rusiją; žydai – į Izraelį; kiti – į Baltarusiją, Ukrainą; dar kiti pasirinko kai kurias kitas Europos šalis, JAV.⁴

Tautinių mažumų atsiradimas valstybėje susijęs su dviem galimais procesais:

- 1) tautinės mažumos gali būti istoriškai į didesnę valstybę įjungtos anksčiau savivaldžios ir teritoriškai koncentruotos tautinės grupės. Tokios mažumos paprastai siekia ir gauna įvairias autonomijos arba savivaldos teises, kurios užtikrina jų išlikimą;
- 2) tautinės mažumos gali atsirasti imigracijos keliu. Jos yra mažiau integralios ir retai gauna specialias teises iš daugumos vyriausybės.⁵

² LIETUVA: šeimos enciklopedija. Vilnius, 2005 m. p. 125

³ TAUTINĖS MAŽUMOS. *Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Prieiga per internetą: <http://www.tmid.lt/index.php?page_id=394>

⁴ Ten pat, LIETUVA, p. 125

⁵ Vikipedija: laisvoji enciklopedija [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Atnaujintas 2005.11.17 Prieiga per internetą: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Ma%C5%BEuma>>

Kai kuriose šalyse tautinės mažumos yra teisiškai pripažįstamos, t.y. įstatymiškai išskiriamos tam tikros mažumos, kurios turi didesnes teises nei kitos. Tai dažniausiai pirmos kategorijos tautinės mažumos, kurioms suteikiama teisė turėti švietimą gimtąja kalba, puoselėti savo kultūrą, naudotis valstybės pagalba sprendžiant savo specifines problemas. Lietuvoje šiai kategorijai priskiriami rusų, lenkų tautybių žmonės. Antros kategorijos tautinėms mažumoms, sudarytoms iš migrantų, tokios teisės suteikiamos žymiai rečiau. Migrantai dažnai neturi šalies, kurioje gyvena, pilietybės ir yra kilę iš šalių, kuriose jie patys sudarė daugumą.

Pasak sociologų Natalijos Kasatkinos ir Tado Leončiko, rusai yra socialiai heterogeniškiausia mažuma, tuo tarpu lenkai yra socialiai mažiau heterogeniška mažuma. Žydai, apibūdinami kaip neteritorinė mažuma, atstovauja diasporą. Romų mažuma yra taip pat neteritorinė mažuma, kurią nuo Lietuvos visuomenės skiria gana didelis kultūrinis atstumas. Romus apibūdina ribotas socialinis mobilumas.⁶

Lekt. G. Potašenko pastebi, kad pastarąjį dešimtmetį Lietuvos visuomenė pasižymėjo tautine santarve. Joje, anot jo, atsirado daugiau pagarbos etninei įvairovei ir pakantumo, formuojasi brandesnė politinė kultūra, nors dar anksti kalbėti apie naują tautinės harmonijos ir integracijos epochą.⁷

1. 1. Tautinės mažumos samprata. Specifiškumas.

Padidėjęs dėmesys, mokslininkų aktyvumas paskatino „konceptualines diskusijas“ apie etniškumą. Pažymima, kad etninės grupės ir etniškumo sąvokos sunkiai apibūdinamos dėl jų nuolat besikeičiančių savybių. Paprastai autoriai formuluoja originalias definicijas arba dažnai remiasi jau skelbtomis. Tai beveik būtina sąlyga, nes plačiausiai vartojamos sąvokos „etninė mažuma“, „etninė bendruomenė“ suprantamos skirtingai ir negali būti vienareikšmiškai apibūdinamos.

Paprastai tautinė mažuma apibūdinama kaip tam tikra etninė grupė, tačiau šis terminas kelia nemažai diskusijų. „**Mažumos**“ terminas pabrėžia tam tikras išskirtines ypatybes: kalbą, religiją, moralę, tradicijas, kartais – socialinę priklausomybę, bet ne gausumą. „**Dauguma**“ paprastai turi didesnes privilegijas ir valdžią. Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje etninė grupė apibrėžiama kaip „*nedidelis etnis darinys, esantis kito, dažniausiai gerokai didesnio, etninio darinio gyvenamojoje teritorijoje. Etninės grupės narius vienija bendra kilmė, bendri bruožai (kalba, tarmė, papročiai ir kt.) bei savimonė, kartais ir gyvenama teritorija*“.⁸ Etnine grupe Lietuvoje yra laikomi karaimai. Tačiau pastebėta, kad, nors šiuolaikinis pasaulis sudarytas iš daugiataučių valstybių ir beveik septintadalis

⁶ TEREŠKINAS. A. Tautinių mažumų vaizdavimas Lietuvos žiniasklaidoje (2000-2001 m.) *Politikos mokslų ir diplomatijos institutas: sociopolitinės analizės centras* [interaktyvus]. 2002 01 25, Vilnius. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.vdu.lt/PMDI/projektas/tereskinas.html>>

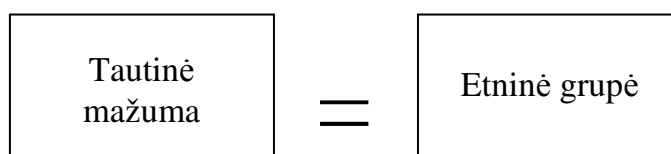
⁷ G. POTAŠENKO. Etninių grupių santykiai ir tautinės mažumos Lietuvoje. Iš *Lietuvos tautinės mažumos. Kultūros paveldas*, 2001, p. 20

⁸ Visuotinė lietuvių enciklopedija V. – Vilnius, 2004. - p. 637-638

Europos gyventojų gyvena ne savo etnoso teritorijoje, ir tarptautiniuose, ir Lietuvos įstatymuose sunku būtų rasti aiškia ir visuotinai pripažįstamą tautinės mažumos definiciją.⁹

Tačiau tautinių mažumų įstatymo pakeitimo projekte (2005 11 30 nr. XP-518(2)) jau 1 straipsnyje yra įtraukta ir apibrėžiama tautinės mažumos sąvoka kaip „*grupė asmenų, nuolat Lietuvos Respublikoje gyvenančių bei laisva valia pagal tėvų ar vieno iš jų tautinę kilmę pasirinkusių priklausomybę ne lietuvių, o kitai tautinei grupei*“.¹⁰ Tai jau žingsnis į priekį prie tautinės mažumos koncepcijos apibrėžimo, nes visuose įstatymuose turi būti išskiriamos pagrindinės bei būtinos nagrinėjamo įstatymo sąvokos.

Šiame darbe tautinės mažumos sąvoka yra vartojama platesne prasme, apimančia tiek „senas“ (lenkus, žydus, totorius, karaimus, vokiečius, romus, rusus (sentikius, tarpukario imigrantus ir jų palikuonius), tiek „naujas“ (po II-ojo Pasaulinio karo atvykusius rusus, baltarusius, ukrainiečius, armėnus) tautines mažumas. Tautinę mažumą galima būtų apibrėžti kaip etninę žmonių grupę, gyvenančią ne savo tautos teritorijoje bei išsiskiriančią iš daugumos savo kalba, kultūra, tradicijomis, papročiais, savimone ir kt. Šiame darbe sąvokos „etninė grupė“ ir „tautinė mažuma“ vartojamos kaip sinonimai.

Tautinės mažumos dėl visuomenėje paplitusių stereotipų dažnai kenčia nuo išankstinio nusistatymo ir atskyrimo. Šiuolaikinę visuomenę sunku įsivaizduoti be tautinių stereotipų – vienokių ar kitokių apibendrinimų tam tikros tautinės grupės atžvilgiu. Juos gali sąlygoti įvairūs veiksniai: istorinė patirtis (maloni arba skaudi), absoliučios daugumos šiandienos valstybių daugiatautiškumas, masinės informacijos priemonės, vis aktyvėjantys tarptautiniai kontaktai.

Kalbant apie tautines mažumas ir joms priskiriamus stereotipus ar formuojamą įvaizdį vertėtų išsiaiškinti įvaizdžio bei stereotipo sampratas, jų teigiamas ir neigiamas puses.

Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje įvaizdžio samprata pateikiama kaip tam tikro objekto (prekės, paslaugos, įmonės, žmogaus ar jų grupės) subjektyvus vaizdinys, emocinis suvokimas.¹¹ Toliau teigiama, kad įvaizdis grindžiamas daugybe psicho-fiziologinių charakteristikų, kurios veikia kaip papildomos sąlygos, lemiančios jo formavimosi efektyvumą ir išsilaikymo pastovumą. Įvaizdį labiausiai lemia socialinis, psichologinis supratimas ir ypač prestižas. Žmogaus ar jų grupės gerą įvaizdį lemia jų

⁹ KASATKINA, N. Etniniai procesai šiuolaikinės Lietuvos visuomenėje. Iš *Tautinės mažumos demokratinėje valstybėje*, 2000. p. 51 – 52

¹⁰ Tautinių mažumų įstatymo pakeitimo ĮSTATYMO PROJEKTAS (nauja redakcija), 2005 11 30 Nr. XP-518(2) [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Prieiga per internetą:

http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=266505&p_query=&p_tr2=>

¹¹ Visuotinė lietuvių enciklopedija VIII. – Vilnius, 2005. – p. 408

viešas pasirodymas, elgsena, veikla. Konkretaus žmogaus geras įvaizdis būna stabilus ir išsilaiko, jeigu jis neprieštarauja žmonių interesams, susiklosčiusioms vertybėms ir įvairaus pobūdžio stereotipams. Individo susikurtas įvaizdis gali būti visiškai klaidingas, neatitikti objektyviai patikrinamų realių dalykų, kadangi individas savo veiksmuose dažniausiai vadovaujasi subjektyvia nuomone.

Filologinių mokslų daktaras G. G. Počepcovas savo knygoje „Imidžologija“¹² teigia, kad įvaizdis koncentruota forma parodo žmogaus ar organizacijos esmę. Įvaizdis labai svarbus užmezgant santykius su tam tikru žmogumi. Tad kuo mes aiškiau suformuosim savo įvaizdį, tuo efektyvesnė bus komunikacija. Šiandien įvaizdžio reikšmės didėjimą autorius aiškina tuo, kad įvaizdis tampa didelių informacijos masų esminiu apdorojimo produktu. Kadangi mes neišgalime išsaugoti tokio didelio informacijos kiekio, tai pradedam naudotis sėkmingai parinktomis ir įtvirtintomis etiketėmis. Tad įvairiose situacijose mes operuojame etiketėmis-įvaizdžiais. Autorius teigia, kad įvaizdis yra atsakas į konteksto reikalavimus, iškylančius konkrečiu istoriniu periodu. Įvaizdis yra gana sunkus fenomenas, kuriame yra persipynę įvairūs prigimties faktoriai. Konstruojant įvaizdį, svarbiausia tampa jo komunikacinė sudedamoji dalis. Įvaizdis – tai tam tikra bendravimo su masine sąmone forma.

Anglų tyrinėtoja E. Sempson išskiria 3 asmeninio įvaizdžio tipus:

- 1) savo paties įvaizdis (atspindi asmens savigarbos lygį);
- 2) suvokimo įvaizdis (tai, kaip mato tave kiti);
- 3) reiklus įvaizdis¹³ (kai kurios profesijos reikalauja atitinkamų įvaizdžio charakteristikų. Pvz.: aprangos tipas)

Ši tipologija atspindi požiūrį į įvaizdį iš skirtingų pozicijų: iš savojo „aš“ ir iš kitų žmonių pusės, iš realių ir pageidavimų pusės. Tad įvaizdis, kaip matome, yra kompleksinis reiškiny, kurį galima analizuoti iš įvairių perspektyvų.

Stereotipas suprantamas kaip supaprastintas tam tikros grupės žmonių įvaizdis, tikėjimas, kad šioje grupėje visi žmonės yra vienodi. Tautiniai stereotipai – tai viena iš socialinių stereotipų rūšių, kuri apibūdina tautinių grupių narius, asocijuojasi su jais.¹⁴ Stereotipas - pagrindinis prietarų šaltinis. Kuo mažiau pažįstame vienai ar kitai grupei priklausančius žmones, tuo prietarai stipresni. Dar pirmą įspūdį padeda susidaryti socialiniai žmonių vaidmenys. Tikimės tokio elgesio, koks priimtinas tam tikrą padėtį užimančiam žmogui, pavyzdžiui, dvasininkai ir psichologai turi užjausti. Be to, kalbant apie pirmąjį įspūdį, pasakytina, kad jis yra labai svarbi tolesnio įvaizdžio dalis, tačiau jis gali būti koreguojamas. Kitur stereotipo sąvoka apibrėžiama kaip daikto arba asmens ypatybių visuma, kuria nusakomos tipinės objekto savybės. Stereotipai artimi klišėms bei šablonams, kai paprastumo dėlei jie taikomi daugeliui

¹² ПОЧЕПЦОВ, Г. Г. *Имиджология*: 2-ое изд. испр. и доп. Москва: Рефл-бук, 2002. 45 с. ISBN 5-87983-096-9

¹³ Типы имиджа. Из *Имиджология*. Москва: Рефл-бук, 2002. p. 36-37

¹⁴ СТЕФАНЕНКО, Т. Г. Этнические стереотипы – функции и свойства [interaktyvus]. „ПСИ-ФАКТОР“: информационный ресурсный центр по практической психологии 2001-2007. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://psyfactor.org/lib/stereotype8.htm>>

objektų, ignoruojant tuose objektuose esančius skirtumus ir jų individualumą.¹⁵ Pažymima, kad stereotipai palengvina žmogui santykius ir elgseną, tačiau, iš kitos pusės pažvelgus, jie nepaiso asmens individualumo bei unikalumo. Todėl komunikacijos procese jie dažnai trukdo, kadangi tam tikros savybės yra klaidingai preziumuojamos asmenims, kurie tokiomis savybėmis nepasižymi.

Stereotipas nebūtinai turi būti neigiamas, tačiau visuomet jis būna subjektyvus. Stereotipai pasitaiko ir spaudoje, nes žiniasklaida, kaip viena iš bendravimo priemonių, pasitelkdama kasdienės sąmonės ypatybes, tampa naujų socialinių sąmonės elementų konstravimo veiksmu. Ji gali sėkmingai skleisti, palaikyti ir įtvirtinti sąmonės sukonstruojamus stereotipus apie tam tikrą grupę. Dauguma teoretikų teigia, kad stereotipai pateikia supaprastintus, apibendrintus bei šališkus socialinės tikrovės vaizdinius ir sampratas.

Kaip pažymi žymus rusų etnopsichologijos mokslininkas T. G. Stefanenko, reikia aiškiai brėžti ribą tarp stereotipų kaip socialinių reiškinių ir stereotipizacijos kaip psichologinio proceso. Paskutiniaisiais dešimtmečiais socialinėje psichologijoje, kaip jis teigia, į stereotipizaciją žiūrima kaip į racionalią pažinimo formą: kuriant socialines kategorijas mes kreipiam dėmesį į charakteristikas, kurių dėka žmonės priskiriami vienai ar kitai grupei, suvokiami viens į kitą panašūs ar skirtingi nuo kitų žmonių. Stereotipizacija egzistuoja tam, kad atspindėtų socialinę realybę.

Britų psichologas A. Taifel išskyrė dvi socialines stereotipizacijos funkcijas:

- 1) tarp grupių egzistuojančių santykių aiškinimas, taip pat ir sudėtingų socialinių įvykių priežasčių ieškojimas;
- 2) egzistuojančių tarpgrupinių santykių pateisinimas, pavyzdžiui, vykdomų ar planuojamų veiksmų su nesava grupe.¹⁶

Būtent priešiški stereotipai pilni prietarų, o ne stereotipizacijos mechanizmas yra neigiamas reiškinys, galintis daryti įtaką tarpgrupinių santykių stabilumui. Iš kitos pusės, tautiniai stereotipai dažnai atlieka negatyvųjį vaidmenį, kai yra panaudojami individo tarpasmeninio suvokimo procese neturint pakankamai informacijos apie konkretų partnerį.

Daugelis mokslininkų išskiria tokias etninių stereotipų esmines savybes:

- emocionalus įvertinimo bruožas (emocionalūs aspektai stereotipų suprantami kaip pageidavimai, įvertinimai ir nuotaikos);
- stabilumas (nepaisant stereotipų stabilumo, kuris yra jau ne vieną kartą patvirtintas empirinių tyrinėjimų, tačiau jis yra santykinis, kadangi santykiai tarp grupių gavus naujos informacijos gali pakrypti ir į priešingą pusę);
- susitarimas, konsensusas;

¹⁵ Stereotipas. Iš *Wikipedia*: laisvoji enciklopedija [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Stereotipas>

¹⁶ СТЕФАНЕНКО, Т. Г. Этнические стереотипы – функции и свойства [interaktyvus]. „ПСИ-ФАКТОР“: информационный ресурсный центр по практической психологии 2001-2007. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://psyfactor.org/lib/stereotype8.htm>>

- stereotipų netikslumas.¹⁷

Taip pat šioje darbo dalyje kalbant apie tautines mažumas ir jų specifiškumą labai svarbu aptarti tautinės mažumos savimonę, kadangi tai yra reikšminga tiek individo, tiek tautos egzistavimo ir tobulėjimo dalis. Identitetas mums svarbus yra tuo, kad per identitetą reiškiami tautinių mažumų interesai, įvairūs protestai, nepasitenkinimas.

Identiteto sąvoka yra apibrėžiama kaip tapatybė, žmogaus arba daikto savybių visuma, pagal kurią mes jį atskiriame nuo kitų. Socialiniuose moksluose *identitetas* reiškia asmens savęs priskyrimą tam tikrai grupei pagal jos specifinius požymius. Psichologine prasme identitetas nėra vienalypis ir susideda iš įvairių kategorijų, kurioms žmogus save priskiria. Atskiri identiteto elementai priklausomai nuo konteksto gali būti skirtingos svarbos. Pavyzdžiui, Lietuvoje esantis žmogus save labiau identifikuos su tam tikru miestu ar regionu, o išvykęs į užsienį - su Lietuva ar net Europa.¹⁸

Pabrėžiama, kad savimonės formavimosi procesas susijęs su tautų lyginimu „mes - jie“. Tautinis identitetas - tai savojo „aš“ priskyrimas, susitapatinimas su tam tikra grupe. Konkrečios tautos identitetas paprastai remiasi tam tikrais aiškiai apibrėžtais bruožais, kurie leidžia tą tautą išskirti iš kitų. Pasak vieno didžiausių sociologijos autoritetų T. Parsonso: „Etniškumas - grupės narių identiteto arba tapatumo klausimas”.¹⁹ Individo tautinė/etninė savimonė remiasi objektyviu individų bendrumu ir reiškiasi per kultūrą. Tik galėdami dalyvauti bendrijos gyvenime kaip tikri jos nariai, individai įgyja konkrečios bendruomenės savimonę. Tautinis/etnis identitetas yra vienas svarbiausių veiksnių, vienijančių individus į grupes. Šis identitetas formuojasi lemiamas dviejų veiksnių:

- ✓ grupės įvaizdžio, kuri apie ją susidarę kitos etninės grupės,
- ✓ istorinės etninės grupės (arba tautos) patirties.²⁰

Pažymima, kad etnis identitetas kinta laikui bėgant. Identiteto pokyčius nulemia ne vien kultūriniai veiksniai, bet ir visuomenės ekonominėje struktūroje vykstantys pokyčiai. Situacija, kai radikalių socialinių arba politinių pasikeitimų metu žmogus negali savęs identifikuoti su jokia socialine grupe, vadinama „identiteto krize“.

Tautinio identiteto kaitos klausimu egzistuoja dvi priešingos pozicijos:

1) tautinis identitetas yra istoriškai nulemta asmens savybė (t. y. asmens savybė, kurią jis įgauna gimdamas visam gyvenimui. Pagal šią versiją tautinis identitetas yra kolektyvinio pasirinkimo reikalas, istorinis projektas, kurį turi atnaujinti kiekviena karta atsižvelgdama į savo poreikius ir aplinkybes. Tautinis identitetas yra praeities pasirinkimų rezultatas ir gali būti asmens keičiamas);

¹⁷ СТЕФАНЕНКО, Т. Г. Этнические стереотипы – функции и свойства [interaktyvus]. „ПСИ-ФАКТОР“: информационный ресурсный центр по практической психологии 2001-2007. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://psyfactor.org/lib/stereotype8.htm>>

¹⁸ Identitetas. Iš *Vikipedia*: laisvoji enciklopedija. [žiūrėta 2007 m. vasario 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Identitetas>

¹⁹ LEONAVIČIUS, V. Tautinės bendrijos raida ir tautinis identitetas. *Kultūros tyrinėjimai*. – Kaunas, 1995

²⁰ Dauguma-mažuma: etniniai santykiai šiuolaikinėse valstybėse. *Sociumas*: internetinis žurnalas [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sociumas.lt/lit/Nr3/mazumos.asp>>

2) tautinis identitetas tik iš dalies yra kolektyvinio pasirinkimo reikalas (kiekviena karta gali laisvai apibrėžti savo tautinį identitetą, bet tai priklauso nuo paveldimų identiteto elementų, ir dėl to kaita yra ribota. Pagal šį požiūrį teigti, kad kiekviena karta yra visiškai laisva iš naujo apibrėžti, kas yra jos identitetas, priklausomai nuo poreikių nekreipia pakankamai dėmesio į faktą, kad pats poreikių formulavimas ir tų poreikių siekimo būdų priimtumas yra veikiamas paveldėtų struktūrų)²¹

1. 2. Etninių grupių klasifikacija

Pažymėtina, kad Lietuvoje gyvenančios tautybės viena nuo kitos skiriasi ne tik tautinių grupių dydžiu, geografiniu pasiskirstymu ir aplinkybėmis, kada ir kodėl apsigyveno, joms būdingas ir skirtingas tautinės savimonės lygis. Pabrėžiama, kad per tautinę savimonę pasireiškia etninių grupių adaptaciją visuomenėje, jų dalyvavimas visuomeninėje veikloje.

Anot N. Kasatkinos, kitataučių piliečių visuomenė yra socialiai heterogeniška ir pakankamai individualizuota. Tad nagrinėjant etninius procesus, reikėtų išskirti etninių grupių kategorijas, kurios yra paplitusios šiuolaikinėse studijose. Išskiriamos 6 etninės grupės:

1. **teritorinės** mažumos – kai etninės grupės teritorija aiškiai apibrėžta, tradicijos bei papročiai šioje teritorijoje puoselėjami ilgą istorinį laikotarpį. Teritorinės mažumos nariai laikomi seniausiais gyventojais nagrinėjamoje vietovėje. Kartais teritorinėms mažumoms tampa etninės grupės, gyvenančios tam tikroje teritorijoje ilgą laiko tarpą kaip etninės mažumos su tam tikromis privilegijomis ir įsipareigojimais daugumos visuomenei. Lietuvoje prie teritorinių mažumų su tam tikromis išlygomis galėtume priskirti *karaimus*.
2. **sienų** mažumos – šios grupės įgijusios mažumų statusą dėl valstybinių sienų paslankumo, ypač būdingo Rytų Europai. Pasikeitus valstybinėms sienoms, dalis etnoso atsiduria svetimos valstybės teritorijoje ir gali patirti pilietinę daugumos visuomenės diskriminaciją. Sienų mažumoms priskirtini Lietuvos *lenkai, dalis gudu*.
3. **pokolonijinės** mažumos – jos susidarė keičiantis Lietuvos pavaldumo statusui Rusijos imperijoje nuo XVIII amžiaus. Imperinės valstybės dominuojanti kultūra po tautinių sąjūdžių atsidūrė naujosios suverenios valstybės teritorijoje kaip mažuminė kultūra. Pokolonijinės mažumos statusas taikytinas *rusų ir rusakalbių mažumoms* Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje.
4. **neteritorinėms** mažumoms priklauso istoriškai migruojančios grupės. Baltijos regione neteritorinėms mažumoms laikytinos *romų ir žydų tautos*. Jie apsigyveno Lenkijoje, Vakarų Ukrainoje, Baltarusijoje, Lietuvoje.

²¹ Identitetas. Iš *Vikipedia*:laisvoji enciklopedija. [žiūrėta 2007 m. vasario 4 d.] Priega per internetą: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Identitetas>>

5. **darbo migrantai** – Lietuvos industrializacija paspartino darbininkų migraciją iš Ukrainos, Baltarusijos, Rusijos. Lietuvoje atsirado *armėnų, gruzinų*, susiformavo naujos etninės grupės ir gerokai išaugo (palyginti su tarpukariu) rusų, ukrainiečių, gudų etninės grupės.
6. **pabėgėliai**, siekdami išvengti savos valstybės diskriminacijos, karo, paprastai pasilieka kitoje valstybėje vildamiesi sugrįžti į gimtuosius namus. Šių mažumų atstovai siekia išlaikyti savąją kultūrą ir yra sunkiai asimiliuojami. Pabėgėlių grupei galima būtų priskirti porevoliucinę (1918-1923) imigraciją į tarpukario Lietuvą.²²

Ši tipologija remiasi tiek istorine, tiek šiuolaikine etninių grupių raida. Tai iš dalies atskleidžia skirtingą įvairių etninių grupių adaptaciją šiuolaikinėje Lietuvoje bei jų dalyvavimo aktyvumą mūsų visuomenėje. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad ši klasifikacija nėra itin griežta – tą pačią etninę grupę galima priskirti ne vienai, bet kelioms pozicijoms.

1. 3. Juridinė bei teisinė bazė

Su tautinėmis mažumomis susiję daugelis prieštarų klausimų, ypač dėl jų teisių. Kai kurie teigia, kad mažumoms nesuteikiama pakankamai teisių, kai kas, atvirkščiai, tvirtina, kad mažumoms suteikiama per daug išskirtinių teisių, o tai skatina separatizmą. Sociologijoje separatizmu kartais vadinama tautinių mažumų būseną, kai jos jų nariai renkasi nebendrauti su dauguma ir neperimti dominuojančios kultūros.²³

Taip pat nemažai ginčų kyla ir dėl pozityvios diskriminacijos - idėjos, kad mažumoms gali būti suteikiamos didesnės privilegijos nei daugumos atstovams (pvz., palankesnės sąlygos priimant į universitetus ir pan.).

Išskiriami 3 santykių su mažumomis adaptaciniai modeliai, kuriuos gali rinktis valstybė:

1. **segregacija** - kai mažuma fiziškai yra atskiriama nuo daugumos, daugeliu atvejų mažumos nariai yra laikomi ir žemesniais. Tuo atveju, kai mažumos nariai neturi pakankamai ryškaus kultūrinio identiteto yra kalbama apie marginalizaciją, o ne segregaciją.
2. **asimiliacija** - kita galima kontakto tarp daugumos ir mažumos išdava. Jei ji vyksta plačiu mastu, tai lemia mažumos, kuri ištirpsta daugumoje, išnykimą. Nors asimiliacija dažnai teisinama pastangomis suteikti asimiliuojamoms grupėms lygias teises ir pagerinti jų socialinį statusą, ji dažnai mažumoms sukelia psichologinę įtampą ir savigarbos praradimą, kai jos yra mokomos, kad jų tradicijos ir kultūra neturi jokios vertės ir todėl jų reikia atsisakyti.

²² KASATKINA, N. Etniniai procesai šiuolaikinės Lietuvos visuomenėje. Iš *Tautinės mažumos demokratinėje valstybėje*, 2000. p. 51 – 52

²³ Separatizmas. Iš *Vikipedija: laisvoji enciklopedija* [žiūrėta 2007 m. vasario 4 d.] Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Separatizmas>

3. **integracija** yra trečias santykių tarp daugumos ir mažumos modelis. Ji reiškia dalyvavimą bendrose visuomenės institucijose kartu išlaikant grupės identiškumą ir tam tikrus kultūrinius skirtumus. Integracija yra tam tikras kompromisas tarp pirmų dviejų variantų. Integracija galima tik tada, kai tautinė mažuma įtraukta į daugumos visuomenę socialinėje sferoje ir turi pakankamai ryškų tautinį kultūrinį identitetą.²⁴

Lietuvos tautinės politikos orientacija labiau yra artimesnė trečiajam – integracijos modeliui, kurį, remiantis lekt. G. Potašenko, galima būtų apibūdinti kaip „*kultūrų įvairovę abipusio pakantumo atmosferoje*“.²⁵ Tačiau empiriniai tyrimai rodo, kad daugeliu atvejų daugumos – mažumos santykiai yra tam tikras segregacijos, asimiliacijos ir integracijos derinys.

Lietuvoje tautines mažumas politiškai atstovauja tautinių mažumų ir kitos partijos. Nuo 1989 veikia prie Lietuvos Vyriausybės įkurtas Tautybių departamentas, po reorganizacijos nuo 1999 metų – Tautinių mažumų ir išėivijos departamentas. Jo pagrindinis tikslas yra formuoti ir įgyvendinti valstybinę tautinių santykių politiką. Departamentas bendradarbiauja su tautinėmis bendrijomis ir jų organizacijomis. Tautinių bendrijų namai ir Tautinių bendrijų taryba veikia Departamento rėmuose.

Etninės politikos kryptį Lietuvoje galima apibūdinti kaip „oficialaus“ pliuralizmo atmainą, kai siekiama apsaugoti tautinių mažumų teises ir garantuoti jų savitumo išlaikymą. Kitaip negu Latvijoje ir Estijoje, liberalus Lietuvos *Pilietybės įstatymas* (1989 m.) suteikė šalies pilietybę visiems pareiškusiems norą gyventojams, nesvarbu, kokios jie tautybės ir kiek laiko gyveno šalyje. Daugiau kaip 90 proc. ne lietuvių priėmė Lietuvos pilietybę. Piliečių, priklausančių tautinėms mažumoms, teises gina *Lietuvos Konstitucija* (1992 m.), kurios 37 straipsnyje teigiama: „*piliečiai, priklausantys tautinėms bendrijoms, turi teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą, papročius*“. Be to, tautinių mažumų teisių ir laisvių apsaugą taip pat garantuoja ir reglamentuoja šalies *Tautinių mažumų, Valstybinės kalbos, Švietimo, Asociacijų, Visuomenės informavimo, Religinių bendruomenių ir bendrijų, Politinių partijų ir politinių organizacijų, Vaiko teisių apsaugos įstatymai* bei kiti teisės aktai. Pažymima, kad šiuo metu jau yra parengtas naujo Tautinių mažumų įstatymo projektas, kuris labiau pabrėžia asmens teisę priskirti save tautinei mažumai bei pripažįsta tautine mažuma ne lietuvių asmenų grupę, nepriklausomai nuo to, kiek ilgai jos atstovai gyvena Lietuvoje, kiek seni yra jos istoriniai ryšiai su valstybe ar geografine teritorija.

Tautinių mažumų ir išėivijos departamento inicijuota darbo grupė 2003 m. parengė Lietuvos Respublikos etninių santykių politikos plėtros koncepcijos projektą. Be to, Lietuva yra prisijungusi prie daugelio tarptautinių sutarčių, ginančių žmogaus, taip pat ir tautinių mažumų teises. 1995 m. Lietuva pasirašė ir 2000 m. ratifikavo svarbią daugiašalę *Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją*,

²⁴ Wikipedia: laisvoji enciklopedija [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 4 d.] Prieiga per internetą: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Ma%C5%BEuma>>

²⁵ POTAŠENKO, G. Etninių grupių santykiai ir tautinės mažumos Lietuvoje. Iš *Lietuvos tautinės mažumos. Kultūros paveldas*, 2001, p. 22

kurioje išreikštas Europos Tarybos ir jos valstybių narių susirūpinimas tautinių mažumų teisių veiksminga apsauga bei savitumo išsaugojimu.²⁶

Taip pat parengta ir jau įgyvendinama *Tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę 2005 – 2010 metams programa*, kurios tikslas – asmenų, priklausančių tautinėms mažumoms, integracija, tapatumo išsaugojimas bei tautinių santykių darnos užtikrinimas.²⁷

Taigi, kaip matome, yra sukaupta gana nemaža teisinė bazė, reglamentuojanti tautinių mažumų teises ir laisves (žr. 1 priedas). Tačiau peržvelgus įstatymus išaiškėja, kad juridinių nuostatų ne visada yra laikomasi. Atstumas tarp normatyvinių įstatymų ir kasdieninės realybės yra akivaizdus. Žiniasklaida negali būti cenzūruojama politinių jėgų, tačiau Lietuvoje ji yra ypatingai politizuota ir konkurencinga. Ypač tai pasireiškia perduodant *media* produktus.

Čia verta apžvelgti Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymą. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, ratifikuotas 1996 ir jau keletą kartų koreguotas, „*nustato viešos informacijos rinkimo, rengimo, skelbimo ir platinimo tvarką, viešosios informacijos rengėjų, jų dalyvių, žurnalistų ir jų veiklą reglamentuojančių institucijų teises, pareigas bei atsakomybę*“²⁸. Šiuo įstatymu yra garantuojama spaudos ir televizijos laisvė bei nepriklausomybė. Juo apibrėžiama žiniasklaidos atsakomybė pateikti teisingą, tikslią, nešališką ir visapusišką informaciją. Anot įstatymo, „*žurnalistai ir leidėjai savo veikloje vadovaujasi Konstitucija ir įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, humanizmo, lygybės, pakantų, pagarbos žmogui principais, gerbia žodžio, kūrybos, religijos ir sąžinės laisvę, nuomonių įvairovę, laikosi profesinės etikos normų, Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso nuostatų, padeda plėtoti demokratiją, visuomenės atvirumą, skatina visuomenės pilietiškumą ir valstybės pažangą, stiprina valstybės nepriklausomybę, ugdo valstybinę kalbą, tautinę kultūrą ir dorovę*“²⁹. Tai reiškia, kad Lietuvoje žiniasklaida privalo leisti išreikšti skirtingus požiūrius ir nediskriminuoti skirtingų visuomenės sluoksnių. Taip pat ji turi gerbti pasisakymo, kūrybiškumo, sąmonės laisvę bei nuomonių įvairovę ir padėti plėtoti demokratiją ir visuomenės atvirumą. Šiame įstatyme yra įtvirtintos ir demokratinės informacijos laisvės ribojimo sąlygos, kur informacijos laisvės ribojimas galimas:

- 1) jei tai būtina demokratinėje visuomenėje;
- 2) jei tai įstatyminis ribojimas;
- 3) tik siekiant apsaugoti konkrečias vertybes („*valstybės saugumui, teritorijos vientisumui, viešajai tvarkai, konstitucinei santvarkai apginti, teisminės valdžios nešališkumui garantuoti, siekiant*

²⁶ LIETUVA: šeimos enciklopedija. – Vilnius, 2005 m. - p. 125

²⁷ Tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę 2005 – 2010 metams programa [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 6 d.] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=235234>

²⁸ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, 2006 m. liepos 11 d. Nr. X-752 [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 6 d.] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=280580>

²⁹ Ten pat, LR visuomenės informavimo įstatymas

*užkirsti kelią teisės pažeidimams ir nusikaltimams, konfidencialios informacijos atskleidimui, apsaugoti žmonių sveikatą bei dorovę, taip pat jų privatų gyvenimą, orumą ir kitas teises*³⁰.)

Taigi galime matyti, kad kiti Vyriausybės įstatymai ir statutai riboja informacijos laisvę ir tuo pačiu metu veikia visus *media* produkcijos aspektus. Vieni svarbiausių juridinių reglamentų reguliuoja žiniasklaidos turinį. Lietuvos visuomenės informavimo įstatymas draudžia platinti pornografinio ir smurtinio pobūdžio informaciją. Žurnalistų ir Leidėjų etikos komisija gali nuspręsti, ar informacija yra pornografinė, erotinė ar smurtinė. Informavimo įstatymas taip pat draudžia platinti informaciją, kurstančią karą, tautinę, rasinę, religinę nesantaiką. Remiantis įstatymu, kiekvienam fiziniam ar juridiniam asmeniui suteikiama atsakymo teisė paneigti visuomenės informavimo priemonėje tikrovės neatitinkančią informaciją apie jį ar patikslinti paskelbtą informaciją, arba pareikalauti, kad žurnalistas paneigtų tikrovės neatitinkančią informaciją.

Žiniasklaida turėtų būti socialiai atsakinga prieš visuomenę, tačiau ji labiau tarnauja galingųjų interesams, negu tiems, kurie neturi galios. Pasak A. Tereškino, žiniasklaida neatspindi įvairiapusės ir heterogeniškos visuomenės modelio. Ji išlieka galingų politinių ir komercinių interesų kovos lauku.³¹

Pačios svarbiausios Lietuvos žiniasklaidos savireguliacijos organizacijos yra Etikos komisija, Radijo ir Televizijos komisija, Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos taryba ir Spaudos, Radijo ir Televizijos rėmimo fondas. Pati žiniasklaida ir įvairios viešos nepolitinės organizacijos skiria savo atstovus būti minėtų organizacijų nariais. Žurnalistų etikos kodeksas privalomas visiems žurnalistams, nes yra įstatymo dalis. Pažymima, kad kiekvienoje valstybėje Žurnalistų etikos kodeksas skirtingas, tačiau jis atspindi pagrindinius ir visiems bendrus žiniasklaidos etikos principus.

Taigi tautinių mažumų specifiškumas yra atskleidžiamas per jų vartojamą kalbą, religiją, kultūrą bei savimone, tačiau teisinės bazės apžvalga parodė, kad mažumų teises ir laisves konstatuojančių nuostatų įgyvendinimo ne visada yra prisilaikoma.

³⁰ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, 2006 m. liepos 11 d. Nr. X-752 [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 6 d.] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=280580>

³¹ TEREŠKINAS, A. Tautinių mažumų vaizdavimas Lietuvos žiniasklaidoje (2000-2001 m.) *Politikos mokslų ir diplomatijos institutas: sociopolitinės analizės centras* [interaktyvus]. 2002 01 25, Vilnius. [žiūrėta 2007 m. vasario 6 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.vdu.lt/PMDI/projektas/tereskinas.html>>

2. TAUTINIŲ MAŽUMŲ VAIZDAVIMAS ŽINIASKLAIDOJE

Lietuvoje žiniasklaida ilgą laiką turėjo aukščiausią gyventojų pasitikėjimo lygį. Pastaruoju metu žiniasklaida turi itin ypatingą padėtį, nes visame pasaulyje ji yra pripažinta ketvirtąja valdžia, turinčia didelės įtakos visuomenės nuomonei. Žiniasklaida sugeba atrinkti įvykius, aktualijas, galinčius sėkmingai kurti žmonių ar visos grupės įvaizdžius, skleisti, palaikyti ir įtvirtinti nugludintus ir kasdienės sąmonės sukonstruotus stereotipus ir nuomones.

Anot Lietuvių kalbos instituto Kalbos kultūros skyriaus vadovės dr. R. Miliūnaitės, žiniasklaida yra labai palanki įvaizdžio kūrimo ir atsiskleidimo dirva. Čia susiduria įvairūs interesai: vieni nori atrodyti geresni, nei yra, kitus norima tokius parodyti, dar kitus mėginama susmukdyti arba jie patys nenorėdami susikompromituoja. Visuomenė dažnai mato jau tik perdirbtą tikrovę: ne patį žmogų, o jo įvaizdį. Žiniasklaida gali leisti netrukdomai reikštis ir atsiskleisti pačiam žmogui, o pati tik fiksuoti vienokius ar kitokius jo požymius, bet ji gali būti ir aktyvi žmogaus įvaizdžio kūrėja, kartais – nesąmoninga įvaizdžio gadintoja.³²

Kieno įvaizdis kam?

žurnalistas		visuomenė
asmuo		
asmuo + žurnalistas		

Iš MILIŪNAITĖ. Rita. Kaip žiniasklaida kalbos priemonėmis kuria žmogaus įvaizdį. [interaktyvus]
Prieiga per internetą: <http://www.lki.lt/php/files/ziniasklaida_ivaizdis.pdf>

Dr. R. Miliūnaitė išskiriamos tris įvaizdžio kūrimo prielaidas:

1) žiniasklaidininkas pats tiesiogiai dalyvauja informacijos sklaidos procese (pvz.: yra apžvalgininkas, ima interviu, veda laidą). Taip jis pats kuria savo, kartu ir informacijos priemonės, kuriai dirba, įvaizdį;

2) žiniasklaida yra tik neutrali asmens ir visuomenės tarpininkė, sudaranti žmogui sąlygas reikštis viešai, bet į paties žmogaus įvaizdį nesikiša;

3) žiniasklaida yra suinteresuota asmens ir visuomenės tarpininkė; ji pati kuria žmogaus, apie kurį rašoma, su kuriuo kalbama, įvaizdį, ypač, kai to žmogaus mintys ne cituojamos, o atpasakojamos. Įvaizdis jau gali būti ir iš anksto paties žmogaus neadekvačiai sukurtas, o menkiausia tikslingai parinkta detalė tą įvaizdį gali sugriauti, parodyti kitą žmogaus pusę. Kuriant įvaizdį, svarbios yra ir visuomenės nuostatos, kaip ji suvokia tą įvaizdį.

Taigi įvaizdis yra suprantamas kaip suformuotas kiekvieno individo sąmonėje vaizdinys apie tam tikrą objektą. Įvaizdis gali būti tikslingai kuriamas (jį valdant: planuojant bei kontroliuojant) arba

³² MILIŪNAITĖ. Rita. Kaip žiniasklaida kalbos priemonėmis kuria žmogaus įvaizdį [interaktyvus]. *Lietuvių kalbos institutas*, 2005-05-05. PDF formatas. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Prieiga per internetą: <http://www.lki.lt/php/files/ziniasklaida_ivaizdis.pdf>

jis gali atsirasti savaime. Svarbu pabrėžti, kad įvaizdis keičiasi pamažu, nes tai priklauso nuo žmonių sąmonės pokyčių.

Pažymima, kad žiniasklaida (spauda) yra vienpusė, t.y. be grįžtamojo ryšio. Kompiuterių ir interneto amžiuje jau kalbama apie interaktyvią žiniasklaidą, kur vartotojas (gavėjas) iš dalies gali kontroliuoti masinės komunikacijos priemonių turinį. Šiuo metu žiniasklaida turi atsiskaityti visuomenei, nes ji nustato jai įpareigojimus, tačiau Lietuvoje žiniasklaida yra ypatingai politizuota ir konkurencinga, nors ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme teigiama, kad viešosios informacijos rengėjai turi gerbti pasisakymo, kūrybiškumo, sąmonės laisvę bei nuomonių įvairovę ir padėti plėtoti demokratiją ir visuomenės atvirumą. Tačiau Lietuvos žiniasklaida neatspindi įvairiapusės realybės ir atviros visuomenės, kurios turinį sudaro nepriklausomybė, atvirumas idėjoms, kitokiems požiūriams ir nuomonėms.

Lietuvos publika linkusi pasitikėti žiniasklaida, t. y. simbolinės galios atstovais, kaip svarbiausiu savo informacijos šaltiniu, negu realia sprendimo galią turinčiomis institucijomis ir asmenimis. Žiniasklaida yra ypač įtakinga apibrėždama, apribodama viešąjį diskursą ir formuodama bei veikdama viešąjį žinojimą. Skleisdama idėjas apie tai, kas yra etninė grupė, žiniasklaida padeda formuoti požiūrį į etnines mažumas. Būtent per žiniasklaidos vaizdinius ir reprezentacijas „*žiniasklaidos auditorija yra kviečiama konstruoti suvokimą, kas „mes“ esame santykyje su tuo, kas „mes“ nesame...*“.³³ Žiniasklaida tokiu būdu gali stiprinti socialinius bendravimo ryšius, o iš kitos pusės žvelgiant, vartojant neįsąmonintus stereotipinius vaizdinius per masinės komunikacijos priemonės gali skatinti nesusipratimus tarp visuomenės narių. Reprezentacijos klausimas žiniasklaidoje yra aktualus, tai kritinis laukas, kur egzistuoja noras primesti vieną ar kitą pasaulio viziją.

Tačiau reikia paminėti, kad be vaizdinių ar stereotipų mūsų kasdienis gyvenimas būtų niūrus. Dauguma stereotipų pateikiami apibendrinti, kas leidžia mums orientuotis socialinėje tikrovėje. Pabrėžiama, kad tautiniai stereotipai susiformuoja tuo metu, kai įvairios tautinės grupės gyvena greta ir sąveikauja tarpusavyje. Viena etninė grupė turi susidariusi tam tikrą kitų grupių vaizdą. Šie įvaizdžiai formuojasi vadinamojo “stereotipizacijos” proceso dėka. Pripažindami save, kaip tam tikros etninės grupės narį, mes formuojame psichinį bendrumą, besiremiantį savo grupės atskyrimu nuo kitų grupių. Kitų grupių įvaizdis labai supaprastinamas, jis formuojamas, remiantis praeityje vykusio bendravimo su ta grupe patirtimi. Šis įvaizdis ir sukuria etninį stereotipą, kuris visuomet yra subjektyvus. Šis stereotipas įtakoja tarpgrupinius santykius ir formuoja etnines simpatijas bei antipatijas. Konstatavus skirtumus nuo kitų grupių, dažnai pereinama prie jų vertinimo. Tokiu atveju pasireiškia etnocentrizmas

³³ TEREŠKINAS, A. Tautinių mažumų vaizdavimas Lietuvos žiniasklaidoje (2000-2001 m.). *Politikos mokslų ir diplomatijos institutas: sociopolitinės analizės centras* [interaktyvus]. 2002 01 25, Vilnius. [žiūrėta 2007 m. vasario 10 d.]
Prieiga per internetą; <<http://www.vdu.lt/PMDI/projektas/tereskinas.html>>

- polinkis suvokti visus gyvenimo reiškinius iš „Savo“ etninės grupės pozicijos, laikomos etalonu. Mes vertiname kitus, žvelgdami pro savo grupės prizmę ir naudodamiesi joje priimtais kriterijais.³⁴

Tam tikros grupės nepripažinimas arba klaidingas pripažinimas gali būti laikomas „priespaudos forma, įkalinanti asmenį apgaulingame, iškreiptame ir redukuotame egzistavimo būde.“ Pasak A. Tereškino, etninių mažumų nepripažinimas, iškreiptas pripažinimas ar dėmesio stoka žiniasklaidoje yra diskursyvinė rasizmo ir viktimizacijos forma. Vaizdavimo stoka mūsų masinės kultūros realybėje, kur dominuoja žiniasklaida, tik dar labiau pabrėžia grupių, neturinčių reikšmingesnio materialinio ar politinio kapitalo, bejėgiškumą. Diskursyviniame diskriminavime prieš mažumų grupes, žiniasklaidos tekstai tarnauja kaip daugumos galios manifestacija ir sudedamoji dalis.³⁵ Tad kritiškai analizuojant žiniasklaidos pranešimus ir juose užkoduotus vaizdinius, stereotipus galima bus svarstyti apie žiniasklaidos vaidmenį konstruojant diskursus mažumų grupėms su jų specifinėmis charakteristikomis bei socialinėmis situacijomis.

Dr. doc. A. Tereškinas savo atliktame tyrime „Tautinių mažumų vaizdavimas Lietuvos žiniasklaidoje“ išanalizavo rusų, lenkų, žydų ir romų reprezentacijas „Lietuvos ryte“ nuo 2000 m. lapkričio 27 d. iki 2001 m. gegužės 9 d. Savo darbe jis rėmėsi prielaida, kad žiniasklaidos praktikai formuoja kultūrą, kurioje gyvena, ir yra patys jos formuojami. Šiuo tyrimu buvo siekiama nustatyti, kiek „Lietuvos rytas“ yra atviras mažumų kultūroms, kaip etninės mažumos šiame dienraštyje yra vaizduojamos. Kreiptas dėmesys į kiekybinius bei kokybinius etninių mažumų vaizdavimo aspektus kuriuose jie pasirodo, analizuoti naratyvai, metaforos ir klišės, vartojamos skirtingoms etninėms grupėms aprašyti. Turinio analizė telkėsi ties naujienų ir pranešimų apie mažumas leksikonu. Ši analizė labiau koncentravosi ties pasikartojančiais diskursyviniais bruožais ir pranešimų apie mažumas strategijomis, kadangi diskurso analizėje, dr. doc. A. Tereškino manymu, nėra „permatomų“ žinučių.³⁶

Atlikęs „Lietuvos ryto“ pranešimų analizę, dr. doc. A. Tereškinas pastebėjo, kad daugiausia pranešimų buvo apie žydų bendruomenę. Jie susiję su Holokaustu Lietuvoje. Romai, kaip tautinė mažuma, šiuo laikotarpiu susilaukė negailestingiausių stereotipinių vaizdinių iš visų etninių mažumų, kadangi daug dėmesio skiriama romų kriminalizmui, ypač narkotikų verslui. Romų žmonės yra pavaizduoti kaip izoliuoti ir asocialūs. Žydai daug palankiau vertinami negu romų grupė. Temos, dominuojančios spaudos retorikoje – anti-semitizmas, Holokaustas ir žydų kultūrinis palikimas. A. Tereškino nuomone, „Lietuvos ryto“ dienraštis žydų problemoms skiria nemažai dėmesio. Parodoma, kad ir žydų, ir lietuvių bendruomenės neatskiriamos nuo savo istorinės patirties. Vaizduojant rusų bendruomenę prisiminama istorinė praeitis, ypač pokario metai. Visuose pranešimuose užsimenama apie rusų grėsmę Lietuvos valstybei. Rusų tautos vaizdavimas dienraštyje atspindi gana sudėtingą ir

³⁴ LEONAVIČIUS, V. Tautinės bendrijos raida ir tautinis identitetas. *Kultūros tyrinėjimai*. – Kaunas, 1995

³⁵ TEREŠKINAS, A. Tautinių mažumų vaizdavimas Lietuvos žiniasklaidoje (2000-2001 m.) *Politikos mokslų ir diplomatijos institutas: sociopolitinės analizės centras* [interaktyvus]. 2002 01 25, Vilnius. [žiūrėta 2007 m. vasario 10 d.]

Prieiga per internetą: <<http://www.vdu.lt/PMDI/projektas/tereskinas.html>>

³⁶ Ten pat., Tereškinas, A.

emocingą Lietuvos spaudos santykį su Lietuvos rusais. Na, o apie lenkų grupę „Lietuvos ryto“ pranešimai tyrinētu laikotarpiu koncentravosi ties švietimo politika rytų Lietuvoje, kurioje gyvena dauguma Lietuvos lenkų. Lenkų kalbos ir švietimo, tautinio ir etninio identiteto klausimai, pasak A. Tereškino, yra ypač politizuoti ir dažnai virsta tarpvalstybine problema, nes Lenkijos vyriausybė nuolat remia ir padeda Lietuvos lenkams. A. Tereškinas pastebi, kad Lietuvos spaudoje trūksta gilesnių ir visapusiškesnių etninių mažumų reprezentacijų. Lietuvos žiniasklaida apibūdina etnines mažumas ir etniškumą kaip problematišką, o ne pozityvią multikultūrinės visuomenės ypatybę.

Kitas rimtesnis tyrimas buvo atliktas 1998 m. Pilietinių iniciatyvų centro tyrimų grupės (V. Beresnevičienė, I. Nausėdienė ir kt.). Jo tikslas – išsiaiškinti, kaip didžiausi bei labiausiai skaitomi šalies dienraščiai - „Lietuvos aidas“, „Lietuvos rytas“ ir „Respublika“ – rašo apie tautines mažumas Lietuvoje, kokia yra vartojama retorika. Pasirinktas tyrimo laikotarpis buvo gana ilgas – 1990 – 1998 m. pradžios dienraščių numeriai. Tyrimui atlikti buvo pasirinktas kiekybinis bei kokybinis turinio metodas. Pasak tyrimo atlikėjų, buvo imamas interviu su laikraščių redaktorais ir žurnalistais, tačiau detalesnio interviu (klausimyno) pateikimo bei jo analizės šio darbo autorė pasigedo, nes nagrinėjamame straipsnyje³⁷ interviu analizės nepateikta.

Atlikus tyrimą prieita prie išvadų, kad didžiuosiuose laikraščiuose šia tema sunku rasti vienodą poziciją, nes kiekvienas iš pasirinktų laikraščių rašo apie tautines mažumas kažkiek kitaip, kita vertus, yra ir bendrų tendencijų, kurias išskyrė tyrimo autoriai. Tyrimas parodė, kad pasirinktuose laikraščiuose apie tautines mažumas rašoma tiek, kiek to užtektų kiekybinei turinio analizei, kadangi atliekant kokybinę turinio analizę prireikė platesnio konteksto. Buvo analizuojamos lenkų, žydų, rusų ir čigonų tautinės grupės, nes dienraščiuose šios grupės buvo dažniausiai minimos. Tyrimo autorių nuomone, atsižvelgiant į gautus rezultatus, pranešimuose apie tautines mažumas rašoma nepalankiai, jos vaizduojamos kaip neintegruotos, socialiai neapsaugotos grupės, jų problemoms suteikiamas politinis aspektas. Toks tautinių mažumų vaizdavimas žiniasklaidoje dar kartą įtvirtina žmonių sąmonėje neigiamus stereotipus apie juos, ir taip leidžiama toliau jiems plisti.

Po šio tyrimo Pilietinių iniciatyvų centras atliko analizę, kurios tikslas buvo nustatyti, kaip etninis klausimas atsispindi lietuviškos pagrindinės ir marginalios spaudos puslapiuose. Ši analizė buvo skirta pažinti, kuo alsuoja radikalųjį nacionalizmą propaguojančios organizacijos ir veikėjai.

Atliktas tyrimas parodė, kad nuo 1992 iki 2000 m. nebuvo laikotarpio, kad Lietuvoje nebūtų platinamas bent vienas ksenofobiją ir šovinizmą propaguojantis leidinys. Aptariamų spaudinių tematika priklauso nuo politinės konjunktūros. Ksenofobijos apraiškas juose galima skirti į „pozityviašias“, kai neadekvačiai išaukštinami lietuviai, ir „negatyviašias“, kai užsipuolami kitataučiai. Kaip rusų profesorius V. A. Tiškovas yra pabrėžęs, žurnalistai ir medijos veikėjai yra vieni iš svarbiausių

³⁷ BERESNEVIČIENĖ, V., NAUSĖDIENĖ, I. Trys Lietuvos dienraščiai („Lietuvos rytas“, „Respublika“, „Lietuvos aidas“) apie tautines mažumas. *Sociologija: mintis ir veiksmai*, 2000, nr. 1, p. 67-78

asmenu/jėgų, skatinančių dabartinį nepakantumą, konfliktus ir prievartą.³⁸ Tačiau, kaip toliau jis teigia, būtent šis konkretus asmuo/jėga visų mažiausiai suvokia savo prisidėjimą konstruojant nepakantumą, visų mažiausiai kenčia konflikte ir mažiausiai atsako už aukas ir padarytą žalą.

2001 m. pavasarį Pilietinių iniciatyvų centras atliko trečiąjį tyrimą, kurio tikslas buvo sužinoti kaip tautinių mažumų problematika lemia Lietuvos politiką. Tyrimas rėmėsi Lietuvos nepriklausomybės laikotarpio politinių įvykių bei procesų analize. Jis parodė svarbiausias tendencijas, kad etnis klausimas Lietuvos politikoje laikomas antraeiliu ar net trečiaeiliu, todėl politikai nemato reikalo į jį gilintis ir savo nuostatas formuluoti atsakingai. Kita vertus, net ir nelaikydami etninio klausimo svarbiu, dalis politikų naudoja jį kaip įrankį politinėje kovoje.³⁹

Taigi, peržvelgus šiuos atliktus tyrimus, peršasi nuomonė, kad *media* produkciją apie mažumas iš dalies lemia valstybinė politika etninių mažumų atžvilgiu. Anot V. A. Tiškovo, rusų profesoriaus, etnologijos ir antropologijos instituto direktoriaus, realybė yra tokia, jog vienokia ar kitokia komunikacijos sistema negali būti be valdžios kontrolės, negali nepasiduoti ideologijos įtakai. Tad masinės komunikacijos priemonės tokiu būdu tampa visuomenės dalimi ir tuo pačiu metu visuomeninio politinio diskurso kraujotakos sistema.⁴⁰ Kaip anglų žiniasklaidos tyrinėtojas Colin Sparks yra pažymėjęs, žiniasklaida post-komunistinėje Rytų Europoje išlieka politiškai angažuota ir motyvuota. Tai ypač pasakytina apie spaudą.⁴¹

Europos Tarybos asamblėja pateikia keletą naudingų patarimų Europos šalių masinėms komunikacijos priemonėms nušviečiant tautinių mažumų ir migrantų problemas:

1. imigracija ir tautinės mažumos yra šiuolaikinės Europos neatskiriama dalis;
2. klausimų, susijusių su imigrantų ir tautinių mažumų problemomis, vaizdavimas masinės komunikacijos priemonėse turi didelę įtaką visuomenės nuomonei;
3. migrantai ir tautinės mažumos turi būti vaizduojami masinėse komunikacijos priemonėse įvairiapusiškai ir bešališkai. Tai vienas iš pirmųjų žingsnių, kad visi piliečiai žiūrėtų į imigrantus ir tautines mažumas kaip į sau lygias;
4. masinės komunikacijos priemonės laikomos vienos iš svarbiausių priemonių informuojančių migrantus apie jų gimtąją šalį, kultūrą, kalbą. Masinės komunikacijos priemonės padeda migrantams palaikyti ryšius su gimtąja šalimi, palaikyti kontaktus su jų bendruomenės nariais.⁴²

³⁸ ТИШКОВ, В. А. СМИ и ксенофобия. *Этно журнал* [interaktyvus]. 2004-12-16 [žiūrėta 2007 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ethnonet.ru/lib/1612-04.html>>

³⁹ Tautinių mažumų stereotipai. Tyrimai. *Pilietinių iniciatyvų centras* 1998 – [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 13 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.pic.lt/index.php?pid=page&cid=14&tid=21>>

⁴⁰ Ten pat, ТИШКОВ, В. А. СМИ и ксенофобия.

⁴¹ SPARKS, Colin, READING, Anna. *Communism, Capitalism and the Mass Media*. London: Sage Publications, 1998. 214

⁴² Ten pat, ТИШКОВ, В. А. СМИ и ксенофобия.

Šių patarimų turėtų paisyti žurnalistai kurdami savo pranešimus visuomenei, stengdamiesi skleisti pozityviają pasaulinę patirtį realybėje. Šio darbo autorė siūlytų reguliarųjį monitoringą tam, kad būtų įvertinama migrantų ir tautinių mažumų problemų nušvietimo kokybė spaudoje. Be to, norint sumažinti nepakantumo problemą, reikėtų organizuoti žurnalistams kursus ir seminarus įvairių kultūrų sąveikos klausimais, žurnalistikos studijų programoje dėstyti etikos kursą.

Apibendrinant reiktų pasakyti, kad Lietuvoje žiniasklaida daro didelę įtaką viešajai nuomonei, formuoja visgi gana subjektyvius stereotipus apie tam tikrus įvykius, problemas bei etnines grupes. Atlikę tyrimus, „paslėptuose“ pranešimuose autoriai atskleidė, kad tautinės mažumos juose vertinamos nepalankiai, į jų atstovus formuojamas požiūris kaip į „kitus“, svetimšalius žmones. Tautinių mažumų problemos, santykiai su dauguma nušviečiami prisimenant istoriją bei suteikiant tam politinį aspektą. Daugelis dienraščių pranešimų „įvelkami“ į konfliktinį (dramatinį) apvalkalą, kas pritraukia didesnę auditorijos dalį bei prikausto dėmesį gana ilgam laikui. Tokie konfliktiški pranešimai formuoja ir įtvirtina neigiamą lietuvių požiūrį į tautines mažumas, sudaro pagrindą skleisti neigiamiems stereotipams. Žurnalistai ne visada prisilaiko objektyvumo, net to patys nesuvokdami pranešimuose išreiškia savo poziciją tam tikru klausimu, kadangi jie pateikia tai, ko reikalauja iš jų visuomenė, kultūra.

Anot M. McCombs'o, žiniasklaida ne tik pasako mums, ką galvoti, bet dažnai ir tai, kaip mes turėtume apie tai galvoti, kaip jaustis.⁴³ Masinės komunikacijos priemonės pateikia pasakojimus įvairiais būdais, taip formuodamos publikos nuomonę. Žiniasklaida sukuria mūsų galvose daugelio visuomeninių įvykių vaizdą. Taigi masinė komunikacija daro didelę įtaką mūsų visuomenei.

---

⁴³ Mc. COMBS, MAXWELL. Building Consensus: the news media's agenda-setting roles. *Political Communication*, 1997., p. 441.

3. „EKSPERTO POŽIŪRIS Į TAUTINIŲ MAŽUMŲ VAIZDAVIMĄ ŽINIASKLAIDOJE“ ŽVALGYBINIS TYRIMAS

Šioje darbo dalyje yra aprašomas atliktas žvalgybinis tyrimas, kurio tikslas yra nustatyti aiškesnį tiriamojo objekto vaizdą, nusakyti ryšį, priežastis, determinuojančias tam tikras savybes ir charakteristikas. Kaip tyrimo priemonė buvo pasirinktas interviu organizavimas. Tai yra ir tam tikras tiriamojo darbo etapas.

Interviu buvo paimtas iš žmogaus, kuris yra šio darbo temos žinovas. Tai yra vienas iš aktyvių tautinių mažumų atstovų – ekspertas, buvęs dienraščio „Kurier Wilienski“ redaktorius, dabar dirbantis atsakingu sekretoriumi.

Tad šiame darbe buvo panaudotas vienas iš kokybinių metodų – personalinis interviu, nes norėta gauti gilesnės informacijos, užmegzti ryšį su pašnekovu, atskleisti jo mintis.

Interviu metu respondentui buvo užduota 13 klausimų. Interviu trukmė – 35 minutės. Interviu buvo imamas respondento namuose, kad būtų išvengta išorinių pokalbio trukdžių. Tad pokalbio metu respondentas buvo gana atsipalaidavęs, nejautė didelės įtampos, pokalbiui niekas netrukdė. Interviu išrašė bei analizėje pateiktose ištraukose respondento kalba netaisyta (žr. 2 priedą). Prie šio darbo pridedamas ir interviu įrašas (CD).

Atlikto interviu tikslas – sužinoti eksperto požiūrį į tautines mažumas bei išsiaiškinti tautinių mažumų šiuolaikinę padėtį ir jų vaizdavimo ypatumus žiniasklaidoje.

Tiksliui pasiekti iškelti uždaviniai:

1. atskleisti tautinių mažumų vaizdavimo aspektus žiniasklaidoje;
2. sužinoti tautinių mažumų problemų, pateiktų žiniasklaidoje, sferas;
3. sužinoti visuomenės požiūrį į tautines mažumas.

3. 1. Tyrimo metodas

Interviu – tai viena iš apklausos rūšių, integruotų į stebėjimo metodų grupę. Jo tikslai gali būti labai platūs: įvertinti kai kurias požiūriais asmenį, sužinoti jo nuomonę, parinkti tinkamą darbuotoją. Bendra yra tai, kad interviu – tai abipusis sandėris tarp klausiančiojo ir atsakančiojo.

Interviu, kaip atskiras tyrimo metodas gali būti skirstomas į daugelį įvairių variantų, pradedant nuo formalizuotų (standartizuotų) interviu, kur klausimai iš anksto numatyti, iki neformalių interviu, kur klausimų seka bei jų formalizavimas visiškai laisvi.⁴⁴

⁴⁴ KARDELIS, K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai, Kaunas, 2002, p. 194 – 195 p.

Interviu papildo ir stebėjimo, ir apklausos metodais gautus duomenis. Siekiant informacijos objektyvumo šiam metodui keliami tam tikri reikalavimai. Tyrėjas turi pasirinkti tam tikrą bendravimo formą, turi sugebėti išklausti tiriamąjį, mokėti fiksuoti ir analizuoti gautą informaciją.

Interviu išskirtinis bruožas yra tas, kad visa informacija gaunama žodžiu. Taip pat kaip ir kiti metodai, interviu metodas turi privalumų ir trūkumų. Privalumams priskiriama tai, kad šiuo metodu galima nuodugniau pažinti tiriamąjį reiškinių, asmenį, negu, pavyzdžiui, anketine apklausa. O kaip interviu trūkumas įvardijamos mažesnės galimybės aprėpti daugiau tiriamųjų, subjektyvumo laipsnis, medžiagos interpretacija (kiekvienas tyrėjas medžiagą gali suvokti skirtingai) bei gautos informacijos nesusistemimas (daug laiko analizei).

Interviu skirstomi į personalinius ir grupinius. Personaliniai interviu pagal klausimyną skirstomi į 3 rūšis:

- 1) **pusiau standartizuotas** (tiesiogiai bendraujama su pašnekovu pagal iš anksto parengtą klausimyną. Gaunama pakankamai ribota informacija: faktinė, vertinimai, nuostatos, preferencijos);
- 2) **nukreiptas** (directed) (sudaromas klausimynas ir temų sąrašas; suteikiama didesnė laisvė įtraukti ir kitas, neapgalvotas temas. Šią interviu rūšį dažnai naudoja žurnalistai);
- 3) **giluminis** (tiesiogiai bendrauja su pašnekovu pagal teminį pokalbio planą. Tai išsamus, gilus pokalbis, kurio metu atskleidžiamos pašnekovo nuostatos, vertinimai, įsitikinimai, preferencijos, pomėgiai, asociacijos ir pan. Giluminis interviu leidžia giliau pažvelgti į mąstymo struktūras, sąmonės srautus, išsiaiškinti užslėptus poreikius ar išgvildinti naujus problemų sprendimus.⁴⁵

Pažymima, kad interviu rūšies pasirinkimas priklauso nuo tyrėjo pasirinkto tikslo, jo pasirengimo bei gebėjimų.

3. 2. Interviu analizė

Interviu metu kalbant apie tautines mažumas Lietuvoje dar kartą buvo pabrėžta, kad Lietuvoje lenkų tautybės žmonės užima antrą vietą po lietuvių ir dauguma jų yra apsigyvenę Rytų Lietuvoje, žurnalisto žodžiais, „ pagrindinė mūsų bazė tokia“:

„ [...] Lietuvoje gyvena apie 80% lietuvių. Mes sudarome tik apie 8%, t.y. lenkai. Dabar atrodo mes užimame antrą vietą, nes kažkadaise mus lenkė dar rusai, jie buvo dar. Nu lenkai Lietuvoje gyvena pagrinde Vilniaus krašte. Ten likučiai liko Kaune, ten kitose vietose, bet pagrinde čia jų Vilniaus kraštas: tai yra Šalčininkų, Vilniaus rajono, Širvintų biški, Švenčionių (ta Pabradė linkme), Trakų. Tai pagrindinė mūsų kaip pasakyti, [galvoja] nu bazė tokia. Ir pats, aišku, miestas Vilnius.“

⁴⁵ SPINTER tyrimai [interaktyvus]. Vilnius, 1996-2004. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.spinter.lt/default.asp?SID=3&ID=30>>

Taip pat paaiškėjo, kad „Kurier Wilienski“ yra vienintelis likęs lenkų tautinei mažumai skirtas dienraštis Lietuvoje, kadangi jau nebeleidžiamas „Эхо Литвы“ (rusų kalba).

Kalbėdamas apie žiniasklaidos įtaką viešajai nuomonei, respondentas patvirtino tai, kad žiniasklaida turi tam tikrą valdžią, ji daro įtaką visuomenės nuomonei bei jos formavimu. Pabrėžė, kad vykstant periodizacijos procesui daugelis laikraščių tampa priklausomi, ir susidarant asmeninę nuomonę reiktų jį tai atsižvelgti.

„Nu sako, kad žiniasklaida yra ketvirta valdžia, bet ir dėl to čia atsiranda tas toks atsakingumas to. [...] pressa ir ta žiniasklaida ir visos tos medijos nu labai poveikis visuomenei labai didelis ir čia pripažįsta visi politikai, vadovai. Ir mes matom, kad pasitikėjimas žurnalistu darbu yra Lietuvoje, pavyzdžiui, gana aukštas, nes ji atskleidžia daug skandalų, daug tokių nemalonių dalykų, ir jie kalba apie tai. Bet yra dar kitas dalykas, kad vis tiek pressa, [nusišypsojo] žurnalistai turi gyventi yra pavojus ir laikraščiai turi gyventi, kad yra savininkai ir yra tas periodizacijos procesas ir laikraščiai tampa irgi priklausomi nuo kažkokių grupuočių, nuo kažkokių politinių partijų ir taip toliau. Ir čia reikia labai ir apie patį, pavyzdžiui, leidinį skaitytojui žinoti. [...] Ir tada galima nu jau kažkaip [mąsto] kažkokias išvadas daryti bei savo nuomonę kurti.“

Daugiausiai laikraštyje „Kurier Wilienski“ aptariamieji procesai, kurie vyksta lenkų visuomenėje, „[...] pagrindas yra švietimas mūsų, labai daug dėmesio skiriame švietimui, kultūrai...“.

Respondentas mano, kad šiuo metu žiniasklaida apie tautines mažumas rašo pakankamai daug, ir pabrėžia, kad jas vaizduoja gana teigiamai. Tačiau apie 90-uosius metus, jo manymu, žiniasklaidoje vyravo labai neigiamas požiūris į etnines mažumas, ir visa tai sąlygojo politinis ir istorinis aspektai, „nesubrendusios valstybės požiūris“. Tad lietuvių požiūrį į etnines mažumas (t.y. lenkus) lėmė istorija ir patirtos istorinės nuoskaudos. Respondento žodžiais: „aišku, niekam nepatinka, kad prie sostinės gyvena kitos tautybės žmonės“, - yra nusakoma dabartinė Lietuvoje gyvenančios daugumos netolerancija kitų tautybių žmonėms.

„Aš galvoju, kad taip. Paskutiniu laikotarpiu biški atslūgo tokia ta įtampa, išvis santykiai vėl tapo normalūs, nes kaip prasidėjo tas Sąjūdis biški buvo žmonės buvo biški sukirsdinti. Nuostata, kad lenkai jau visi autonomistai, visi už Tarybų Sąjungą, o lietuviai tik nori už nepriklausomybę ir taip toliau. Čia yra labai klaidinga nuomonė. [...] Tie, pavyzdžiui, kai kurie neigiami dalykai iš vyriausybės pusės aš galvoju, kad čia apraiška tos jaunos demokratijos, jinai kaip „jaunas vynas“ ir dar nesubrendo ir todėl pas mus buvo gubernatoriai, valdė rajonus. Čia buvo neteisėtai padaryta. Čia buvo labai didelė žala padaryta tiems rajonams kaip caro laikais: vienas žmogus sprendė apie visą rajono gyvenimą. Ten tokių neigiamų dalykų buvo. Ir buvo labai neigiamas, pavyzdžiui, lietuvių spaudoje labai neigiamas, išvis neigiamas formuojamas požiūris į lenkus, rusus ir taip toliau.“

Tik praėjus keliems metams tas procesas, ta psichologinė įtampa biški atslūgo ir prasidėjo normalus demokratijos procesas. Pradėjo, kad čia negyvena kažkokie priešai ar sulietuvinti lenkai, sulenkinti lietuviai. Pradėjo daugiau dėmesį kreipti į jų problemas, aišku, niekam nepatinka, kad prie sostinės gyvena kitos tautybės žmonės. Ir iš valstybės saugumo požiūrio, bet čia negeras principas ir klaidingas, nes reikia sudaryti tokias sąlygas, kad žmonės būtų patriotais ir tikrais piliečiais. Ir visos problemos [...] nebus ten jokių kažkokių įtartinų dalykų ir taip toliau. Reikia tik žmonėmis patikėti“.

Respondento paklausus, ar tai, kas rašoma žiniasklaidoje, atitinka realųjį gyvenimą, buvo išgirsta, kad nelabai, kadangi šiandieninį požiūrį į tautines mažumas lemia buvę įvairūs istorijos vingiai. Respondentas viliasi, kad visa tai po kažkurio laiko praeis, žmonės supras, kad reikia žiūrėti į ateitį, o ne į praeitį.

Paklausus apie lenkų problemas šiandieniniame gyvenime, žurnalistas dar kartą patvirtino nuomonę, kad lenkų tautybės žmonės nuolat reikalauja „ypatingo statuso“ bei „mažumų teisių“. Tai išryškėjo kalbant apie žemės gražinimą, (šis klausimas ir jo sprendimas itin problematiškas, susijęs su įstatymų nepaisymu, pažeidimu), švietimą. Kalbant apie lenkų švietimo problemas, pastebima „atskiro švietimo“ tendencija: pabrėžiama, kad lenkai nori laikyti savo gimtosios kalbos valstybinį egzaminą, jų vadovėliai turi būti išleisti lenkų kalba ir pan. Šios problemos yra bendros visai Rytų Lietuvai.

„Nu kaip visi lenkai Lietuvoje su žemės gražinimu, su švietimo klausimu. [...] Kodėl, pavyzdžiui, daug dėmesio kreipiame švietimui? Nes čia pagrindas. Jeigu nebus mokinių lenkiškose mokyklose visai nebeliks ir lenkų. Aiškus ir visiems suprantamas dalykas tai. Ir, pavyzdžiui, buvo bandymas kad iš vis nebelaikyti lenkų kalbos kaip valstybinio egzamino. Tai lenkai veikėjai, pavyzdžiui, lyderiai atkreipė dėmesį, nes taip labai negerai. Vis tiek visi lietuviai gyvenantys Lietuvoje laiko ir Lenkijoje gyvenantys lietuviai laiko valstybinį egzaminą jo gimtosios kalbos. O čia norėjo, kad nebereikia. Jie norėjo irgi, kad nebereikia, kad visi vadovėliai, pavyzdžiui, vyresnėse klasėse išleisti būtų tik lietuvių kalba. Mes irgi protestavome. [...] Pavyzdžiui, su žemės gražinimu labai jautrus toks klausimas, nes konstitucija sako, kad reikia gražinti žemę, o paskui tik tas jos paveldėtojas, savininkas gali parduoti ir taip toliau. Buvo priimtas įstatymas, kad žmonės, kurie atvyko iš kitų Lietuvos kraštų gali gražinti sau žemę. Nors pagal visus įstatymus pirma teisė gražinimo turi savininkai, o čia žemė buvo gražinta ten iki... [aut. paaiškina] nu ten yra tokia eilė nustatyta: iki 10 punktų. Tai sau gražino žemę kažkur... Nu aišku, kad ten tokie įtakingi gal žmonės, kurie turi pinigų ir taip toliau. Čia jau tokie nu yra įstatymo pažeidimai ir labai grubūs. Ir iki šiol tas procesas vis dar vyksta. Žemė vis dar nėra gražinta ir kažkodėl ypač jina vėluojama mūsų krašte. Čia kažkaip labai įtartina“.

Dar, respondento manymu, lenkiškose mokyklose mažai skiriama pinigų vadovėliams įsigyti. Dėl to ir yra tokie brangūs lenkų kalba leidžiami vadovėliai ir „tas mokinio krepšelis finansuotais procentais turėtų būtų didesnis“.

Kalbėdamas apie „tikruosius“ lenkus, respondentas pabrėžė, kad daugelis iš jų emigravo, bet nežiūrint į anksčiau sudarytą neigiamą vaizdą, dabar lenkų visuomenė, jos inteligentija, kilusi iš kaimo, yra neblogo lygio.

„[...] Bet vis tiek lenkai po biški atsitiesė ir ta nauja karta inteligencijos kuri yra, tai kilusi iš kaimo daugiausiai ir.... bet dabar mes stovime tokiam [ ] nu man atrodo, kad lygis gana neblogas ir perspektyvos manau yra“.

Paklausus, kaip respondentas vertina kitų žmonių požiūrį į tautines mažumas, sužinota, kad dabar, juo manymu, į mažumas žiūrima teigiamai, požiūris pakito į gerąją pusę. Seniau, dar apie 1990-uosius metus, į mažumas buvo žiūrima kaip į svetimą. Tačiau dabar, jo manymu, daug lenkų dalyvauja

Lietuvos visuomeniniame gyvenime, yra net lenkų politinių partijų veikėjų, ir visa tai traktuotina teigiamai.

„ [...] Bet man atrodo, kad dabar jau netraktuojama taip, nes daug lenkų įsiliejo į tą bendrą Lietuvos gyvenimą. Yra lenkų dalyvaujančių kituose partijose. [...] kuo tu įvairiuose srityse pasirodysi lenkas ir pasirodysi, atstovausi [ ] nu busi priimtas kaip savo, kaip pozityvus, traktuojamas normaliai, gal ką nors pozityvaus, gero nuveiksi, pozityvaus – tai iš karto nuomonė formuosis kitaip. Pavyzdžiui, daug lenkų dabar [ ] visose partijose galima rasti po vieną kitą, antrą, trečią lenką, kurie ir Seime atstovauja. Jau Socialdemokratų yra lenkų, ten Vaclov Stankevič tas [galvoja] Naujoji Sąjūga socialliberalai ir kitose... Ir man atrodo, kad čia yra normalu.“

3. 3. Interviu išvados

Atlikus interviu analizę galima daryti šias išvadas:

- 1) lenkų etninė mažuma, integruodamasi į Lietuvos visuomenę, išlaiko savo savitumą, identitetą ir yra viena iš labiausiai matomų Lietuvoje;
- 2) lenkų tautybės žmonėms opiausi klausimai aptariami lietuvių žiniasklaidoje, yra švietimas, nuosavybės gražinimas, kultūrinis gyvenimas. Šių problemų vaizdavimas žiniasklaidoje turi politinį bei istorinį atspalvį;
- 3) išryškėja „ypatingo statuso“, „mažumų teisių“ reikalavimo tendencija; netgi ir autonomijos motyvas;
- 4) šiuo metu žiniasklaida rašo pakankamai daug apie tautines mažumas ir gana teigiamai, tačiau jų vaizdavimas ne visiškai atitinka realųjį gyvenimą, kadangi šiandieninį lietuvių požiūrį į tautines mažumas vis dar sąlygoja istorinis aspektas;
- 5) šiandien tautinių mažumų atstovai, eksperto manymu, nėra laikomi svetimais, nes daugelis jų įsiliejo į visuomeninį gyvenimą ir net prisideda prie Lietuvos vardo garsinimo pasaulyje (pvz.: krepšininkai broliai K. ir D. Lavrinovičiai)
- 6) pastebėta, kad interviu metu buvo nesugebėta atsiriboti nuo vienos tautinės grupės reprezentacijos. Tai galima būtų paaiškinti tuo, kad pats respondentas yra lenkų tautinės mažumos atstovas ir apie ją gali papasakoti daugiau.

4. TAUTINIŲ MAŽUMŲ VAIZDAVIMO LIETUVOS DIENRAŠČIUOSE ANALIZĖ

Šiame darbo skyriuje darbo autorė pristato atliktą sociologinį tyrimą, kurio tikslas – išanalizuoti tautinių mažumų, gyvenančių Lietuvoje, interesų vaizdavimą Lietuvos spaudoje kaip viena iš protesto atvejų panaudojant kokybinės turinio analizės metodą. Analizuojant tekstus dėmesys kreiptas į teksto semantiką: apie ką yra rašoma, ką tai galėtų reikšti, kokią prasmę tai turi skaitytojams. Čia yra interpretuojami žodžiai, sakiniai, paragrafai ar visas diskursas, taip pat siekiama atskleisti gilesnes, slaptas reikšmes, atsižvelgiama į naujienos (žinutės) schemą, į vartojamą tekstuose stilių ir retoriką, į socialinį pažinimą ir socio-kultūrinį kontekstą.

Kokybinei tekstų analizei buvo pasirinkti du didieji labiausiai skaitomi Lietuvos dienraščiai – „Lietuvos rytas“ bei „Respublika“. Tai, kad šie dienraščiai labiausiai skaitomi, parodo „Baltijos tyrimų“ kovo mėnesį atliktas nacionalinis skaitytojų tyrimas.⁴⁶ Taip pat buvo remtasi prielaida, kad šie labiausiai skaitomi dienraščiai geriausiai atspindi bei įteisina vyraujančias kasdienės sąmonės apraiškas, kurias perduoda plačiai visuomenei.

Kokybinei turinio analizei buvo pasirinktas 2006 metų I-asis pusmetis. Buvo peržiūrėti 01 – 06 mėn. „Lietuvos ryto“ ir „Respublikos“ numeriai (iš viso peržiūrėta apie 305 numerių). Peržiūrint minėtus laikraščius buvo atrenkami tie straipsniai apie Lietuvoje gyvenančias tautines mažumas, kuriuose yra vaizduojama kaip reiškiami tautinių mažumų interesai. Atliekant Lietuvos dienraščiuose rastų tekstų kokybinę analizę buvo siekiama išanalizuoti, kaip tautinės mažumos ir jų interesai yra pristatomi pagal tris analizės pjūvius: 1) ką tiesiogiai tekstas vaizduoja; 2) korespondento intencija; 3) latentinė teksto prasmė. Taip pat atliekant kokybinę turinio analizę buvo remtasi Teun A. van Dijk schema⁴⁷:

- 1) Dalykas: apie ką tekstas, jo reikšmingumas, kokia jo prasmė auditorijai, cituoti asmenys, aptarti dalykai, individų ar grupės pateikimas (kaip lyderiai, sekėjai ar pan.);
- 2) Kaip pateikiama ir ką sako analizuojamojo teksto tema (pranešimo tema dažniausiai parengiama abstrakčia schema, susidedančia iš paprastų kategorijų, kurios ir nusako teksto temas bendrą funkciją);
- 3) Vartojamas stilius ir retorika (stilius yra tekstinis pasirinkimų rezultatas tarp alternatyvių būdų pasakyti daugiau ar mažiau tą patį dalyką panaudojant įvairius žodžius ar įvairią sintaksės struktūrą);
- 4) Teksto latentinių reikšmių ieškojimas bei jų atskleidimas (dauguma teksto prasmės sunkiai numanoma. Žodžių, sakinių ar kitų tekstinių posakių reikšmės gali būti išvestos iš pagrindinio žinojimo. Ši diskurso ir komunikacijos ypatybė turi svarbią ideologinę

⁴⁶ „Lietuvos rytas“ lieka dienraščių lyderis. *Lietuvos rytas*, 2006 m. gegužės 20 d. Nr. 113 (4680)

⁴⁷ TEUN A. van DIJK. The interdisciplinary study of news as discourse. Iš *A handbook of qualitative methodologies for Mass Communication Research.*, 1991, p. 109-120

dimensiją. Anot Teun A. Van Dijk, analizė „nepasakyto“ kartais daugiau atskleidžia negu tyrinėjimas to, kas iš tikrųjų tekste yra išreikšta.⁴⁸);

5) Teksto socio-kultūrinis ar istorinis kontekstas

Buvo iškeltos šios pradinės tyrimo hipotezės:

- 1) tautinės mažumos yra pristatomos neobjektyviai;
- 2) vaizduojant tautines mažumas yra siekiama tam tikrų interesų, kurie yra palaikomi dienraščių ideologinės pozicijos.

Taigi, peržiūrėjus 2006 m. I-ojo pusmečio „Lietuvos ryto“ ir „Respublikos“ laikraščius, buvo rastos 9 (dienraštyje „Lietuvos rytas“ – 5, „Respublikoje“ – 4) publikacijos, atspindinčios tautinių mažumų interesų vaizdavimą žiniasklaidoje. Ši pagrindinė medžiaga buvo naudojama kokybinei turinio analizei atlikti, analizuojant platesnį kontekstą, lyginant skirtingus laikraščius.

Kokybinė turinio analizė pasirinkta todėl, kad ji leidžia atsižvelgti į teksto visumą ir jo socio-kultūrinį ar istorinį kontekstą, leidžia suvokti ideologinį pagrindą, ryšius tarp autoriaus ir teksto, teksto ir auditorijos bei atskleidžia ir pagrindžia priežastinius-pasėkminius ryšius, paslėptas reikšmes, įvaizdžius, suvokimą, kuriuos sudėtinga būtų išsiaiškinti kiekybinių tyrimų metodais.

Komunikacijos moksluose šis metodas turi išskirtinę vertę, nes, kaip matyti, apsikeitimas informacija yra vienas esminių komunikacijos aspektų, o tekstų turinio analizė yra vienas pagrindinių žmonių komunikacijos tyrimo metodų.

Komunikacijos moksluose turinio analizės tyrimų metodologinis pagrindas yra įsitikinimas, kad žmonių sukurti tekstai yra neatsiejami nuo šios kultūros žmonių gyvenimo aplinkybių (realybės). Kitais žodžiais, vienas iš būdų sužinoti ir suprasti kultūrą ir jos žmones yra tirti šios kultūros pasakojimus, kuriuos ji pati pateikia apie save.

Tačiau taikant kokybinę turinio analizę be jos privalumų susiduriama ir su jos trūkumais, nes visų pirma kiekvienas tyrėjas turi savo vertybių sistemą, nors informacija ir susijusi su tekstine išraiška, bet visgi reikia nagrinėti ir elgesio modelį.

Analizuojant rastą medžiagą nustatyta, kad didžiausiuose Lietuvos dienraščiuose „Lietuvos ryte“ ir „Respublikoje“ yra minimos šios trys tautinės mažumos: Romai, rusai ir žydai.

4. 1. Romų vaizdavimas „Lietuvos ryte“

Dienraštyje „Lietuvos rytas“ 2006 m. birželio 15 d. rubrikoje „Aktualijos“ (žr. 3 priedą) pasirodžiusiame straipsnyje kalbama apie romų tautinę mažumą, aptariamos juos neraminančios problemos, pasakojama apie įvykusį susitikimą su Vilniaus savivaldybės ir sostinės policijos atstovais. Į

---

⁴⁸ TEUN A. van DIJK. The interdisciplinary study of news as discourse. Iš *A handbook of qualitative methodologies for Mass Communication Research.*, 1991, p. 114

susitikimą dauguma atėjo moteriškosios lyties atstovų ir tik vienas vyriškis, kuris po savo pasisakymo iškart ir išėjo.

Romai, gyvenantys Lietuvoje, paprastai vadinami „čigonais“ (*gypsies*). Pastebėta, kad šiuo metu apie juos daugiau kalbama žiniasklaidoje negu prieš dešimtmetį, tačiau vis vien klausimas apie tai, ar jie pakankamai reprezentuojami žiniasklaidos ir ar visapusiškai bei bešališkai vaizduojami, t. y. kaip ir kokiuose kontekstuose jie parodomi, visgi išlieka.

Tad analizuojamame pranešime pateikiamas romų etninės grupės neigiamas stereotipas bei visai tautai formuojamas nepalankus jos įvaizdis. Pranešimu yra kurstoma neapykanta šiai etninei mažumai, skatinama netolerancija bei diskriminacija jos atžvilgiu. Čia jie vaizduojami kaip sunkiai integruojama į visuomenę tautinė mažuma. Šio darbo autorė mano, kad perskaičius pranešimą bet kuriam šio dienraščio skaitytojui taip pavaizduota etninė grupė gali sukelti tik neigiamas emocijas bei nepakantumą.

Publikacijos pavadinimas visada būna sutrauktas ir tiksliai nusakantis svarbiausią turinio akcentą. Tad ir šiuo atveju pranešimo tema „*Čigonų problemos vis tos pačios*“ aiškiai nusako pranešimo turinį bei temos ryšį su tekstu.

Kalbant apie teksto rišlumą, reikia pabrėžti tai, kad teksto rišlumas, jo suvokimas yra subjektyvus ir ideologinį pagrindą turintis dalykas, nes, kas rišlu ir suprantama pranešimą kuriančiam žurnalistui, negali būti taip pat suprantama visiems jo skaitytojams. Iš pirmojo sakinio mes matome, kad pranešimas pradedamas nuo labai tinkamai parinkto čigonų atstovės pasisakymo, kuris skamba taip: „*Makaronai- patys pigiausi, miltai – tokie prasti, kad neįmanoma iškepti net skanaus pyrago. Kompensacija už malkas – tik pasityčiojimas*“. Iš čigonės pasakytų žodžių galime nujausti, apie ką toliau bus kalbama, kaip bus vaizduojamas jų susitikimas. Pranešimas pradedamas neigiama nata. Kaip ir kiekvienas teiginys reikalauja patikslinimo ir daugiau detalių, taip ir šiame pranešime iš bendresnio pirmojo teiginio išrutuliuojama tema su visomis detalėmis, aplinkybėmis ir netgi emocijomis. Trys pirmieji pranešimo teiginiai sudaro taip vadinamąjį romų bendruomenės susitikimo su Vilniaus savivaldybės ir sostinės policijos atstovais scenarijų. Jau iš šių trijų teiginių skaitytojas gali spėti, kokia informacija čia yra pateikta.

Analizuojamojo pranešimo tema „*Čigonų problemos vis tos pačios*“ taip pat nusako dienraščio „Lietuvos rytas“ ideologinę poziciją šios tautinės grupės atžvilgiu. Redakcijai yra paranku nušviesti spaudoje romų gyvenimo būdą, jų problemas, t. y. socialinį aspektą, nes tokios temos yra gana patrauklios, galinčios staiga pritraukti visuomenės dėmesį ir pakelti leidinio reitingą. Labai aiškiai akcentuojama aplinkos atmosfera, kurioje vyko susitikimas, perteikiamos emocijos, romų elgesys. Tačiau galbūt kitam dienraščiui būtų svarbus pats susitikimas su Vilniaus savivaldybe, kuris akcentuotų šio susitikimo svarbą bei jame sprendžiamas problemas, pakviestų svečių pasisakymus, nes negali taip būti, kad jie atėję pasėdėjo ir nepratarę žodžio išėjo. Pranešime yra vaizduojama kaip „*apie dvidešimt į Romų kultūros centro klasę susirinkusių čigonų viena per kitą garsiai skundėsi gyvenimu ir mosikavo*

rankomis. Išdėstyti savo problemas visos moterys stengėsi kuo garsiau“, kad „*Vilniaus savivaldybės ir sostinės policijos atstovai neturėjo galimybės pratarti nė žodžio*“. Tad analizuodami šio pranešimo žodžius, teiginius, nusakančius šį įvykį galime išvelgti ne tik dienraščio poziciją, bet ir korespondento, kuris parengė šį pranešimą spaudai, poziciją. Prieš tai pateikti tokie sakiniai, žodžių junginiai kaip „*vis tebesiguodė*“ vietoj „*pasakė*“ ar „*priminė*“, „*vėl chorū rėkė*“ vietoj „*teigė/sakė*“, „*vien kitą tildė*“ „*prabilę romai ėmė įrodinėti*“, „*suaugusiems čigonams esantys nurodymai negalioja*“ nurodo rašančiojo korespondento neigiamą požiūrį į čigonų bendruomenę, jai reiškiamą itin stiprų priešišumą. Taip pat šio pranešimo kairėje pusėje matome, kad jį parengė moteris, priklausanti daugumai, kuri tikriausiai yra netolerantiška mažumoms, būtent čigonų etninei grupei. Be to, tokių žodžių vartojimas parodo kultūrinę naujienų kalbos dimensiją. Darbo autorės manymu, tam tikrų žodžių bei citatų parinkimas nušviečiant tam tikrą įvykį spaudoje turi didžiulę reikšmę kuriant grupės įvaizdį, formuojant visuomenės nuomonę apie tam tikrą įvykį, žmonių grupę. Žiniasklaida suprasdama tai, kad vartojant įvairias kalbos raiškos priemones galima sukurti teigiamą ar neigiamą įvaizdį, šiuo atveju puikiai tuo pasinaudoja. Romų tautinės grupės, kaip probleminės „mažumos“, vaizdas šiame dienraštyje labai aiškus.

Kalbant apie šio straipsnio latentinę reikšmę, reikia paminėti, kad numanomų poteksčių būna įvairių tipų: sukėlimai, prielaidos ir silpnesnės formos, tokios kaip užuomina ir asociacija. Šiuo atveju kalbant apie mažumą, būtent apie romų etninę grupę ir jų problemas, panaudoti anksčiau minėti pasakymai, žodžiai dar kartą patvirtina, kad ši mažuma spaudoje vaizduojama neigiamai ir šališkai, sunkiai besiintegruojanti į visuomenę.

Tačiau iš kitos pusės šiuo pranešimu vaizduojant tokius emocingus romų pasisakymus yra reiškiamas jų gana aktyvus netiesioginis protestas ginant savo interesus bei juos viešinant, leidžiant Vyriausybei suprasti, kad skirta parama yra juokinga ir kad nepakankamai yra plėtojama etninių mažumų politika, kuri buvo puoselėta atkūrus Lietuvos valstybingumą.

Iš čigonų pasisakymo, apie tai, kad miškas jiems yra labai brangus, nes jie gamtoje gimė ir gyvena, matyti, kad norima dar kartą priminti visuomenei apie romų tautos istoriją, kilmę, kultūrą. Primenama, kad ši etninė grupė yra klajoklių grupė, gyvenanti po atviru dangumi. Romų moterys yra vaizduojamos kaip triukšmadarės ir skandalistės. Visas pranešimas formuoja čigonų, kaip našlaičių, laukinių, kurie „*rėkia chorū*“ ir nori, kad jais pasirūpintų valstybė, vaizdą.

Be to, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad daugelis ideologinių poteksčių gali atsirasti ne tik todėl, kad yra mažai pasakyta, bet ir todėl, kad gali būti publikuota nemažai dalykų, neatitinkančių realybės apie paliestus dalykus ar kalbamus asmenys. Juk ne visi čigonai yra karštakošiai, gyvenantys klajoklių gyvenimą. Pavyzdys galėtų būti čigonai, gyvenantys Klaipėdos mieste. Tad negalime reikšti nepakantumo visiems romų tautinei grupei priklausantiems čigonams. Klaipėdos mieste daugelio jų gyvenimo būdas sėslus. Klaipėda - jų namai, ir tuo viskas pasakyta. „*Paklauskite vaikų, ką reiškia klajoti - jie netgi neišivaizduoja, kas tai yra!*“, - sako Klaipėdos romų draugijos pirmininkė Tatjana Abramova. Klaipėdos čigonai neturi savo taboro, jie nebesiglaudžia lūšnose, kaip ir kiti miestiečiai

gyvena butuose. Tiesa, sako, kad savų butų jie neturintys: arba gyvena Savivaldybės skirtuose, arba iš žmonių nuomojasi.⁴⁹ Tačiau diskriminaciją jaučia visi: sėslų ir nesėslų gyvenimo būdą vedantys čigonai: „*Eidama su drauge į kavinę turiu bijoti, ar manęs neišmes! Įsivaizduojate, kokia tai gėda? Tiesiai į akis sako: „Jūsų tautybės žmonės čia nepageidaujami“.* Mums labai sunku susirasti darbą. Pasižiūri, kad čigonė, ir viskas - darbo nėra“.⁵⁰

Analizuojant šį pranešimą, reikia atsižvelgti ir į jo sukūrimo socialinį, istorinį, politinį bei kultūrinį kontekstą. Daugumos atžvilgiu čigonų tauta vaizduojama kaip socialiai neaprupinta tautinė mažuma, gyvenanti tabore, neturinti darbo, reikalaujanti valstybės bei visuomenės globos bendruomenė, sunkiai integruojama į visuomeninį gyvenimą. Kaip parodo 2005 metų pabaigoje bendrovės „Baltijos tyrimai“ atlikti lyginamieji šalies gyventojų vertybių tyrimai, Lietuvoje pastaruoju metu, t. y. 2005 m., 53% lietuviams tolerancija, kaip ugdytinis būdo bruožas, tampa vis mažiau svarbi. Vadinasi, sparčiai mažėja tolerancijos kitokios kilmės bei kultūros bendrapiliečiams. Tyrimu nustatyta, kad andai nenorinčių gyventi kaimynystėje su čigonais išaugo nuo 59% iki 70%.⁵¹ Analizuojamas pranešimas formuoja daugumos sąmonėje neigiamą nuomonę apie mažumas ir šios tautos nepripažinimą. Tačiau spaudoje perteikiant romų emocingus pasisakymus ir viešinant jų problemas yra nurodoma į aktyvų jų gyvenimo būdą bei norą integruotis į visuomenę.

Kitame straipsnyje (žr. 3 priedą), publikuotame 2006 m. birželio mėn. dienraštyje „*Lietuvos rytas*“, tap pat yra kalbama apie romų etninę mažumą. Tačiau čia jau akcentuojamas valdžios nepasidalijimas tarp pačių romų, Romų bendruomenės pirmininko S. Visockio nepasitenkinimas Romų visuomenės centro direktoriaus pavaduotojo J. Tyčino įvykdytais veiksmais. Straipsnyje yra pabrėžiamas nepasitenkinimas tuo, kad 2004 metų žiemą nugriovus pastatus, kuriuose gyveno čigonai, negalima bus gauti žalos atlyginimo kompensacijos už juos, kadangi be S. Visockio žinios ir leidimo buvo nutrauktas pradėtas tyrimas iškart po to, kai A. Zuokas ir viešosios tvarkos ir bendrųjų reikalų departamento vadovas D. Šaluga viešai atsiprašė neva čigonų bendruomenės atstovų.

Šio pranešimo tema „*Kautynės dėl valdžios – ir čigonų tabore*“ tiksliai nusako pranešimo turinį. Pranešimo temoje panaudoti žodžiai nusako neigiamą dienraščio „Lietuvos ryto“ poziciją šios tautinės mažumos atžvilgiu. Žodis „kautynės“ skamba su pašaipą. Tokio pranešimo skaitytojas „kautynes“ gali interpretuoti kaip muštynes, smūgį viens kitam ar asocijuoti su panašiais į tai dalykais. Čia visas dėmesys nukreipiamas į dviejų žmonių konfliktą, tuo tarpu kitas dienraštis galbūt akcentuotų visai kitus dalykus, pavyzdžiui, savivaldybės įvykdytus veiksmus Kirtimų gyvenvietėje, butų dalijimą romų tautinei mažumai ir pan.

⁴⁹ PETKEVIČIŪTĖ, G. Čigonai dainuoja ir lietuvių liaudies dainas [interaktyvus]. *Vakarų ekspresas*, 2005 m. spalio 7 d. [žiūrėta 2007 m. balandžio 10 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/?rub=1065924826&data=2005-10-07&id=1128608479>>

⁵⁰ Ten pat, PETKEVIČIŪTĖ, G.

⁵¹ Tolerancijos Lietuvos visuomenėje – vis mažiau. *Lietuvos rytas*, 2006 m. vasario 3 d.

Pranešime vartojant tokius žodžius kaip „*užgrobus visą valdžią*“ vietoj „paėmus į rankas“, „*kaltino*“, „*supyko*“ norėta pavaizduoti čigonų barono nepasitenkinimą, sukelti konfliktą tarp abiejų čigonų, bet taip dar labiau išryškėja šio pranešimo korespondento nešališkumas perteikiant įvykusį incidentą, jo nusistatymas romų atžvilgiu. Korespondentas, dalyvaudamas šiame susitikime ar kur kitur, kur buvo sprendžiami šie klausimai, pasirinko būtent konflikto tarp abiejų tautinių mažumų atstovų vaizdavimą, o ne ką kitą. Tai, matyt, jam buvo paranku, nes tokia publikacija sukels didelį visuomenės bei paties dienraščio susidomėjimą. Be to, beveik visas pranešimo tekstas parašytas perpasakojant įvykį, o tai yra nemažiau svarbi detalė, galinti parodyti korespondento požiūrį į aprašomą įvykį (šiuo atveju į romų tautinę mažumą). Juk kiekvieno žmogaus suvokimas yra skirtingas, priklausantis nuo daugelio dalykų: išsilavinimo, asmens pažiūrų, tikslų ir kt. Taip yra ir šiuo mūsų aptariamu atveju.

Taigi „Lietuvos ryto“ pranešime yra vaizduojamas iškilęs konfliktas tarp abiejų romų vadovų. J. Tyčinas pasielgė nepadoriai, nepasitaręs su romų bendruomenės pirmininku S. Visockiu ir su visais taboro gyventojais. D. Šalugos teigimu, griauant romų gyvenamuosius pastatus kovojama prieš narkotikų prekybą, tačiau tai mažai tikėtina, nes plūstant čigonams į Lietuvą iš kaimyninių šalių taip norima ir sustabdyti taboro plėtimąsi. Šiame straipsnyje vaizduojant dviejų čigonų konfliktą norima paslėpti neigiamus savivaldybės veiksmus ir parodyti, kad patys čigonai yra kalti dėl dabar jiems iškilusių problemų.

Šio pranešimo turinys sukoncentruotas ties vieno žmogaus, t. y. romų bendruomenės pirmininko S. Visockio, ir jo interesų, ambicijų nepaisymo vaizdavimu. Pranešimo antrajame paragrafe matome jo pasipiktinimo žodžius: „*Aš – bendruomenės pirmininkas, mane Seime laiko politiku, o J. Tyčina yra baigęs septynias klases ir yra pavaduotojas ūkio reikalams! Kodėl A. Zuokas neatvažiavo ir neatsiprašė taboro gyventojų dėl savo veiksmų?*“ Šia citata norima perteikti jo emocijas: impulsyvumą ir temperamentą, sukurti supykusio žmogaus paveikslą, taip pat pavaizduoti ir dviejų žmonių interesų susidūrimą. Prisiminant A. Zuoką šioje vietoje reikia pažymėti, kad Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos sprendimu dėl Vilniaus savivaldybės veiksmų griauant pastatus Kirtimuose 2004 m. gruodžio mėnesį buvo nustatytas vienas iš reikšmingiausių tautinės diskriminacijos atvejų, kai Vilniaus miesto savivaldybė pažeidė Lygių galimybių įstatymą. Dėl netinkamų veiksmų Lygių galimybių kontrolierė Vilniaus merui skyrė įspėjimą.

Tad griaujami čigonų namai ir visi kiti nesusitarimai rodo aukštą netolerancijos lygį šiai tautinei mažumai, jos tautinę diskriminaciją bei šurkštų įstatymų pažeidimą. Vykdydama romų integracijos į visuomenę programą valstybė naudoja prievartą. Čigonų uždarumas ir atskirtumas apsunkina visos Lietuvos čigonų bendruomenės vystymąsi bei integravimąsi, taip pat sumažina galimybes jiems patiems spręsti savo problemas. Manoma, kad visuomenės sąmonėje egzistuojančios neigiamos nuostatos romų atžvilgiu taip pat gali būti paveiktos žiniasklaidos dėl jų neigiamo bei gana šališko vaizdavimo. Ypatingai dėl klajokliško gyvenimo būdo čigonų tautinė mažuma yra dažnai nesuprantama, niekinama: jų yra šalinamasi, kartais jiems verčiama kaltė dėl įvairių dalykų, kurių jie

nepadarė. Manoma, kad taip yra dėl to, kad nesidomima jų kultūra, nenorima jų suprasti, nesistengiama pažinti jų papročius. Kartais esama ir objektyvių priežasčių, tokių kaip nusikalstamumas ar čigonų bendruomenių uždaras gyvenimas, nenoras palaikyti glaudesnių ryšių su juos supančiais žmonėmis, tačiau šitoks specifinis čigonų gyvenimo būdas nepateisina čigonų atstūmimo, konstatuojamo beveik visose šalyse, kur šiuo metu čigonai gyvena.

Kitame „Lietuvos ryto“ 2006 m. kovo 29 d. pranešime (žr. 3 priedą) kalbama apie romų integravimą į darbo rinką pagal EQUAL sukurtą projektą. Pranešama, kad vykdant šį projektą čigonai bus apmokami įvairių specialybių, įgūdžių tam, kad galėtų dirbti. Pranešime yra pabrėžiamas romų neišprusimas, nes dėl menko raštingumo čigonai neturi galimybių siekti įvairesnio ir įvairiapusiškesnio profesinio išsilavinimo, o tai savo ruožtu mažina jų galimybes sėkmingai konkuruoti darbo rinkoje. Šiuo projektu tikimasi gan sėkmingos romų integracijos į darbo rinką. Tačiau toliau pranešime teigiama, kad čigonų dalyvavimas vykusiame projekto pristatyme Ukmergėje buvo gan pasyvus.

Pranešimo pavadinime „*Į darbo rinką bus mestas čigonų desantas*“ galime nesunkiai išvelgti „Lietuvos ryto“ neigiamą pašaipų požiūrį į romų tautą. Žodis „desantas“ asocijuojasi su kariuomene, karu. Čigonai bus apmokomi ir „mesti“ į darbo rinką. Kaip paskata lankyti mokslus jiems bus išmokami „*maždaug 20 litų dienpinigių, taip pat jiems bus padengiamos kelionės išlaidos į mokymo įstaigą bei atgal į namus*“, tačiau, nežiūrint į valstybės paramą, jie galiausiai vis tiek nesugeba įsidarbinti. Atėję įsidarbinti čigonai, kaip parodo ir prieš tai analizuoti pranešimai, yra paprasčiausiai netoleruojami, atstumiami daugumos, neatsižvelgiant net į jų turimus ar neseniai įgytus įgūdžius ir pan. Šie du žodžiai „*mestas*“ ir „*desantas*“ kiekvieno skaitytojo sąmonėje formuoja neigiamą čigonų vaizdinį bei nusako neigiamą dienraščio ideologinę poziciją.

Korespondentas, nors ir priklausantis daugumai, savo pranešime vaizduodamas čigonų etninę grupę, vartoja gan neutralų kalbos stilių. Pastebėta, kad vartojamas žodis „romai“, negu „čigonai“. Praeituose dvejuose analizuotuose pranešimuose žodis „čigonai“ vartojamas labai dažnai. Manoma, kad šis žodis turi neigiamą atspalvį. Žodis „romai“ šiame kontekste skamba neutraliau. Tai yra visų pirma dėl to, kad straipsnyje yra kalbama ne apie romų gyvenimo sąlygas, o apie projektą, skirtą romams, gyvenantiems Vilniuje, Ukmergės ir Šalčininkų rajonuose. Šis projektas yra finansuojamas Europos Sąjungos, kur yra visai kita ideologinė pozicija. Eurpos Sąjungoje yra taikomi nauji kovos būdai su visų formų diskriminacija ir nelygybe darbo rinkoje, stengiamasi formuoti palankesnę visuomenės požiūrį į romus ir romų požiūrį į visuomenę bei skleisti pažangią romų integracijos patirtį, daryti poveikį politikai šalinant teisinius barjerus, trukdančius romams integruotis į darbo rinką.

Šiame pranešime, išskyrus pranešimo temą, čigonų tauta yra vaizduojama gan objektyviai. Galima teigti, kad neigiamas bei neobjektyvus tautinių mažumų vaizdavimas priklauso ir nuo konteksto.

Apibendrinant romų tautinės mažumos vaizdavimą spaudoje tyrinėjamu laikotarpiu galima teigti, kad ji buvo vaizduojama neobjektyviai bei neigiama prasme, gana emocionaliai, daug ką sureikšminant, daugumai reiškiant ryškų nepakantumą mažumos grupei. Vaizduojant romus, sukuriamas vaizdas, kad jie patys kalti dėl jiems iškilusių problemų.

4. 2. Rusų vaizdavimas „Lietuvos ryte“

„Lietuvos ryto“ rubrikoje „Aktualijos“ vasario 10 d. pasirodžiusiame pranešime spaudai (žr. 3 priedą) pranešama apie įvykusį incidentą Pabradės Užsieniečių registracijos centre, kur Rusijos pilietis agresyviai nusiteikęs sukėlė riaušes, taip išreikšdamas nepasitenkinimą gyvenimo sąlygomis. Šis pranešimas vaizduoja tautinių mažumų protestą.

Pranešimą sudaro 5 paragrafai. Paskutiniajame pateikiama interviu, paimto iš Užsieniečių registracijos centro viršininko pavaduotojo J. Platūtkio, ištrauka.

Analizuojamas pranešimas yra stereotipinis, nes jame yra vaizduojamos žmonių sąmonėje įsisąmonintos rusų tautybės piliečiams priskiriamos etiketės. Siekiant suvokti Lietuvos rusų vaizdavimą žiniasklaidoje būtina prisiminti istorinę praeitį, ypač pokario metus. Rusai vis dar siejami su okupantais ir priešais. Tad tokią sąsąją lemia tai, kaip masinės komunikacijos priemonės suvokia šią etninę mažumą.

Analizuojamo pranešimo pavadinimu „Pabradėje – migrantų ir pasieniečių grumtynės“ norima, kas skaitytojais daugiau kreiptų dėmesį ne į baisias imigrantų gyvenimo sąlygas, o į jų sukeltus konfliktus. Vartojant žodį „grumtynės“, tokius žodžių junginius kaip „riaušinininkų vadeiva rusas“, „surakintas riaušinininkas“ nusakoma dienraščio neigiama pozicija migrantų atžvilgiu. Taip pat šiame pranešime labai daug kur yra pabrėžiama tautybė.

Taip pat pranešimo nuotraukoje pavaizduoti ir gana vaizdžiai aprašyti pasieniečiai, karingai apsiginklavę „šalmis, skydais ir guminėmis lazdomis“. Tai asocijuojasi su pasiruošimu stoti į kovą prieš stiprųjį ir neapkenčiamą priešą. Pranešime vaizduojamas rusų piliečio agresyvus elgesys, keliantis grėsmę viešajai tvarkai. Šis pranešimas yra politinio bei kriminalinio pobūdžio, kur rusas yra pavaizduojamas kaip nestabilios psichikos žmogus, nusikaltėlis, viešosios tvarkos ardytojas: „*Prie lango pribėgęs aršiausiai besielgęs rusas, mojuodamas peiliu, iš tiesų keletą kartų sudavė kazachui strypu bei pamėgino jį išstumti*“. Taigi, mūsų aptariamam imigrantų atveju yra ir daugelis neatitinkančių dalykų, kai paprasčiausiai kriminaliniuose pasakojimuose yra panaudojamos netinkamos tautinės mažumos etiketės.

Nušviečiant įvykį bei kalbant apie vieną žmogų netolerancija negali kristi ant visų tam tikros vaizduojamos tautinės mažumos narių. Manoma, kad reiktų išmokti skirtumus ir neignoruoti kiekvieno žmogaus individualumo. Pastebėta, kad žiniasklaidoje susiduriant su migrantų grupėmis yra

pabrėžiamas grėsmės aspektas, karštomis naujienomis tampa konfliktai pabėgėlių centruose, nelegali veikla ir kt. Visa tai pastiprina užsieniečių baimę bei kursto ksenofobines nuostatas. Čia yra dar kartą pabrėžiama, kad rengiant pranešimą yra labai svarbus to pranešimo kontekstas, kuriame tautinė grupė bus vaizduojama.

Toks priešiškas rusų tautybės žmonėms ir neigiamas jų vaizdavimas gali būti siejamas iš dalies su platesnėmis politinėmis, kultūrinėmis ir istorinėmis problemomis. Tačiau ir istorija, ir atskirų individų elgesys neturėtų būti netolerancijos rusų mažumai ir jų stereotipinio vaizdavimo priežastis.

Tyrinētu laikotarpiu dienraštyje „*Lietuvos rytas*“ buvo rastas dar vienas straipsnis (žr. 3 priedą), kuriame rašoma apie rusų tautinę mažumą ir jos švietimo problemas (rusiškas mokyklas su dėstomąja rusų kalba). Straipsnis buvo išspausdintas birželio 28 d. Jame kalbama apie Klaipėdos „Pajūrio“ vidurinę rusakalbių mokyklą ir jos mokytojų surengtą protesto akciją. Pedagogai, reikšdami savo nepasitenkinimą švietimo valdžios vykdomais projektais bei gindami savo ir moksleivių interesus, surengė bado akciją. Straipsnyje sakoma, kad, pedagogų teigimu, vykdant mokyklos reorganizavimo reformą „*moksleiviams nepalikta pasirinkimo teisės*“. Baigę dešimt klasių jie turėtų palikti savo mokymo įstaigą ir mokytis kitur, gimnazijose, o ši „Pajūrio“ mokykla taptų vidurinė. Mokytojai išreiškia norą atidėti šias permainas trejiems metams.

Analizuojamo straipsnio antraštė „*Rusakalbių mokyklos pedagogai badaus tris dienas*“ nusako straipsnio turinį ir joje akcentuojami tie dalykai, kurie galbūt yra daugiau priimtinesni šio dienraščio redakcijai: pats įvykęs protestas, surengta akcija. Labai vaizdžiai yra vaizduojama aplinka, kurioje pedagogai surengė akciją: „*pastatė palapinę, aptvėrė teritoriją*“. Prie to dar yra pateikiama nuotrauka, vaizduojanti pedagogus su palapine. Kaip yra teigiama straipsnyje, tokio pobūdžio protestai yra rengiami jau ne pirmą kartą. Paskutinė šio pranešimo pastraipa nusako korespondentės ar Savivaldybės švietimo skyriaus vedėjos pavaduotojos Virginijos Kazakauskienės požiūrį: „*Nė vienas rusakalbis vaikas nesimoko antrojoje pamainoje, nors lietuvių mokyklose tokių pamainų yra. Moksleivio mokymasis rusų mokykloje kainuoja daugiau negu lietuvių*“. Tik nelabai yra aišku, kieno būtent šie žodžiai. Šioje pastraipoje galime išvėlgti pašaipą ar netgi pavydą, netoleruotiną požiūrį į rusakalbių mokyklų pedagogų pretenzijas.

Šiame straipsnyje galima išvėlgti pedagogų baimę prarasti darbą, kadangi reorganizavus vidurinę mokyklą į pradinę sumažės mokinių skaičius, ir daug mokytojų praras darbo vietas. Toliau straipsnyje, perpasakojant matematikos mokytojos Liudmilos Gagarinos žodžius, „*kad pedagogai nenusiteikė prieš švietimo sistemos reorganizavimą*“, tuo yra nusakoma, kad pedagogai atstovauja ne tik savo, bet ir moksleivių, kurie nenori keisti mokyklos, interesus. Kaip yra teigiama straipsnyje, Klaipėdos savivaldybės vadovybės mokytojų rengiami protestai yra vertinami kritiškai, kadangi „*apie pertvarką ne kartą diskutuota su visais*“. Tačiau diskusijos yra permažai, reikia atsižvelgti ir į mažumos

interesus ir ieškoti alternatyvių būdų juos įgyvendinti. Šiuo pranešimu akcentuojat bado akciją norima nukreipti skaitytojų dėmesį būtent į surengtą protestą, į pedagogų nepasitenkinimą, o ne į mokyklų reformos neigiamus aspektus, jos netobulumą.

Rusų tautinės mažumos vaizdavimas šiame straipsnyje siejamas su švietimo ir politiniu aspektais. Tai faktas, kad rusakalbių mokinių skaičius kiekvienais metais vis mažėja, tačiau tai nereiškia, kad ši tautinė mažuma nyksta.

Taigi rusai „Lietuvos ryte“ yra vaizduojami kriminaliniu, politiniu bei švietimo aspektais. Kuriami rusų tautybės imigrantų stereotipiniai vaizdiniai: rusas imigrantas vaizduojamas kaip nusikaltėlis, ramybės drumstėtojas, keliantis visuomenei grėsmę. Be to, vaizduojant rusų tautinę mažumą ypač dažnai yra pabrėžiama jų tautybė.

4. 3. Žydų vaizdavimas „Respublikoje“

Dviejuose straipsniuose, išspausdintuose 2006 m. sausio mėn. 4-5 d. „Respublikos“ dienraštyje (žr. 3 priedą) rašoma apie kitą, nemažiau svarbią bei reikšmingą Lietuvos istorijai Lietuvos tautinę mažumą – žydus.

Pirmajame straipsnyje vaizduojamas Lietuvos žydų bendruomenės pirmininko S. Alperavičiaus nepasitenkinimas Vyriausybe dėl delsimo grąžinti žydų turtą. Tačiau čia taip pat pavaizduojami ir žydų tarpusavio nesutarimai dėl grąžinto turto, kam turi atitekti grąžintas turtas. Kaip yra teigiama straipsnyje, žydai pretenduoja ir į turtą, esantį sostinėje, kuris yra labai vertingas ir priklauso privačiam kapitalui, kuris, deja, negali būti grąžinamas.

Pranešimo antraštė „*Žydai pykstasi dėl grąžintino turto*“ nusako dienraščio ideologinę poziciją jų atžvilgiu. Čia dėmesys nukreipiamas į pačių žydų interesų susidūrimą, tarpusavio santykių aiškinimąsi, o ne į tokius dalykus kaip Vyriausybės ketinimas sudaryti įstatymo pakeitimo projektą, dėl kurio yra delsiama grąžinti žydų turtą. Straipsnyje, anot Kauno žydų religinės bendruomenės administratoriaus, „*keisti dabar galiojančio įstatymo nereikia [...], Kauno žydų religinė bendruomenė remdamasi dabar galiojančiais įstatymais, jau susigražino dalį pastatų*“. Paprasčiausiai yra manoma, kad įstatymas yra keičiamas dėl Vyriausybės užmačių, kurio pataisa yra diskriminacinio pobūdžio. Tai ir norima nuslėpti šiame straipsnyje vaizduojant žydų tarpusavio konfliktą.

Svarbu paminėti tai, kad žydų turto grąžinimo klausimas „Respublikos“ dienraštyje pateikiamas pirmajame puslapyje: su S. Alperavičiaus nuotrauka stambiu planu bei trumpa įžanga. Įvykis į pirmąjį puslapį iškeliamas siekiant tam tikrų tikslų: norima atkreipti dėmesį, sukelti net tam tikrą konfliktą. Tuo yra parodoma, kad žydų vaizdavimas spaudoje, ypatingai šiuo klausimu, yra itin svarbus tiek pačiai žydų bendruomenei, tiek Lietuvos žmonių daugumai.

Būtent taip vaizduojant žydus ir jų santykių aiškinimasi yra nukreipiamas skaitytojų dėmesys nuo Vyriausybės vykdomos nešvarios veiklos. Kartu taip išreiškiamas dienraščio bei korespondentės nešališkas požiūris į šią tautinę mažumą ir įvykį.

Kitame straipsnyje, pavadinimu „*Lietuvos žydų bendruomenėje bręsta sukilimas prieš S. Alperavičių*“, jau yra rašoma apie buvusį Lietuvos žydų bendruomenės pirmininko pavaduotoją Josifą Parasonį ir jo atsiribojimą nuo S. Alperavičiaus vykdomos veiklos.

Parengto straipsnio pavadinime yra akcentuojamas žydų tarpusio santykių konfliktas: „*Lietuvos žydų bendruomenėje bręsta sukilimas prieš S. Alperavičių*“. Straipsnio įžangoje pranešama, kad „*paskutinę praėjusių metų dieną Lietuvos žydų bendruomenės pirmininko S. Alperavičiaus veiklos atsiribojo buvęs jo pavaduotojas, profesorius habilituotas daktaras Josifas Parasonis*“. Toliau yra teigiama, kad jį neva taip pasielgti paskatino S. Alperavičiaus elgesys „*jo vieno priimami sprendimai, neatvira ir neskaidri veikla, nepakantumas kitai nuomonei*“. Toliau tam, kad dar labiau būtų atkreitas dėmesys į jų konfliktą, yra pateikiama nemažai citatų, kurių vienoje J. Parasonis pasisako, kad neva Lietuvos žydų bendruomenė „*tebėra netolimos praeities visuomeninės organizacijos reliktas*“. Šiame straipsnyje korespondentė, kuri priklauso daugumai, vaizduodama žydų tarpusio konfliktą sugebėjo parinkti būtent tuos žydų atstovų pasisakymus, kurie buvo priimtinesni jai, jos požiūriui. Korespondentė galbūt klausydama viešos J. Parasonio kalbos, skirtoje Lietuvos žydų bendruomenei, bei vėliau paėmus interviu iš J. Parasonio, visą šį įvykį „pasuko“ būtent į S. Alperavičiaus ir J. Parasonio interesų susidūrimą, o ne į Lietuvos vyriausybės atsakomybę prieš žydų visuomenę, kuri turi vadovautis restitucijos principais bei gražinti žydams priklausantį turtą ar kompensuoti jį. Kitus gal išgirstus pasisakymus korespondentė neįdėjo į straipsnį, nes, jos nuomone, jie galbūt buvo netinkami. Taigi čia mes matome korespondentės nusistatymą prieš žydų visuomenę, jų neobjektyvų vaizdavimą.

Be to, straipsnis yra išspausdintas kartu su nemažo dydžio nuotrauka, kurioje yra „pagautas“ momentas, puikiai tinkantis šiam konfliktui pavaizduoti: S. Alperavičius su nepatenkinta veido išraiška žiūri į J. Parasonį. Tad nuotraukos, parinktos citatos parodo ir korespondentės nusistatymą, ir dienraščio, kuriame tas straipsnis išspausdintas, ideologinę poziciją.

Išanalizavus šiuos abu straipsnius, išryškėja daugiau politinis aspektas bei žydų tarpusio santykių vaizdavimas ir jų interesų gynimo nušvietimas viešajame diskurse. Šiuose straipsniuose žydai yra vaizduojami kaip piliečiai, turintys priekaištų Lietuvos Vyriausybei bei lietuvių tautai.

Bendrovės „TNS Gallup“ tyrimu, atliktu 2005 m. gruodį, nustatyta, kad labiausiai dviejų tautų santykius gadina nekilnojamojo turto gražinimo klausimas – taip mano 45% apklaustųjų. Apie trečdalis apklaustųjų mano, kad santykius temdo istoriniai klausimai.⁵² Galima daryti prielaidą, kad tokius tyrimo rezultatus galėjo nulemti būtent žydų bendruomenės rietenų vaizdavimas žiniasklaidoje. Neaprašomi

⁵² Žydų ir lietuvių santykius ypač gadina negražintas turtas. *Lietuvos rytas*, 2006 m. balandžio 6 d., ketvirtadienis Nr. 79 (4646)

teigiami dalykai: žydų teikiama pagalba Lietuvai, kultūriniai dalykai, juk žydai gyvendami Lietuvoje sukūrė nemažai materialinių ir kultūros vertybių, kurias ir galima būtų viešinti viešajame diskurse. Tad tyrimo rezultatai atspindi kiekvieno žmogaus subjektyvią nuomonę, kuri dažnai priklauso nuo žmogaus išsilavinimo, jo aktyvumo visuomenėje ir domėjimosi visuomeniniais reikalais. Tačiau daugeliu atvejų ši nuomonė gali būti paveikta žiniasklaidos. Tad gautų rezultatų nereikia vertinti vienareikšmiškai

Dienraštyje „Respublika“ žydai ir jų tarpusavio santykiai nušviečiami labiau vietiniu mastu, negu globaliu. Dominuojanti tema – žydų materialinio palikimo susigrąžinimo problema ir dėl to iškilę nesutarimai. Tyrinėjamu laikotarpiu nebuvo rasta nei holokaustui, nei ryškiam antisemitizmui skirtų straipsnių. Abejuose straipsniuose korespondentė sugebėjo parinkti tinkamus Lietuvos žydų bendruomenės atstovų pasisakymus, kuriuose galima išvelgti jos požiūrį vaizduojant žydų bendruomenės turto grąžinimo problemą. Tokiu vaizdavimu yra specifiškai formuojama visuomenės nuomonė apie žydus.

Tad šiame dienraštyje rašant apie Lietuvos žydų tautinę mažumą, parenkant temų pavadinimus bei vaizduojant žydų „tarpusavio“ konfliktus yra aiškiai parodomas priešiškus šiai etninei grupei.

4. 4. Rusų vaizdavimas „Respublikoje“

Dienraščio „Respublika“ 2006 m. balandžio 4 d. rubrikoje „Gyvenimas“ (žr. 3 priedą) pasirodžiusiame straipsnyje kalbama apie Lietuvos Respublikoje vis didėjantį imigrantų bei mažėjantį pabėgėlių skaičių. Pranešime yra kalbama su Migracijos departamento Imigracijos skyriaus vedėja V. Rožkovienė, kuri pateikia duomenis apie imigrantų skaičių, jų sudėtį, imigracijos priežastis. Aptariama ir pabėgėlių situacija Lietuvoje, kalbama su Pabėgėlių priėmimo centro direktoriumi A. Dieniniu. Šiuo pranešimu yra nušviečiama Lietuvos gyventojų sudėtis, joje vykstantys socialiniai procesai, kurie yra aktualūs daugumai Lietuvos piliečių. Taigi šiame pranešime dominuoja informacija, kuri pateikiama iš pirminių šaltinių, t. y. pačių kalbintų asmenų. Mes galime vertinti jų požiūrį į vaizduojamus dalykus bei išsiaiškinti šį pranešimą parengusio korespondento požiūrį bei objektyvumą vaizduojamų dalykų atžvilgiu.

Pranešimo tema „*Lietuvoje mažėja pabėgėlių, bet daugėja imigrantų*“ tiksliai nusako pranešimo turinį bei dienraščio poziciją imigrantų atžvilgiu. Straipsnio įžangoje žodis „*priglaudė*“ asocijuojasi su Lietuvą kaip „motinos“ vaidmeniu, tačiau ją, kaip yra rašoma toliau, dabar „*užplūs imigrantai*“ kaip koks cunamis, nepageidaujami žmonės. Iš A. Dieninio žodžių „*pabėgėlių sumažėjo gal porą kartų. Mažėja, nes sienos geriau saugomos*“ galime suprasti, kad pačios valstybės jie yra dar labiau nepageidaujami. Tai pat šiame straipsnyje, kaip pamatysime vėliau, yra pateikiama nemažai citatų, kurių atranka ir pateikimas nusako korespondentės nusistatymą prieš imigrantus bei dienraščio neigiamą ideologinę poziciją.

Tad analizuojamą pranešimą sudaro trys stambūs skyriai: „Imigrantų smarkiai daugėja“, „Pabėgėliai bėga kitur“ ir trečiasis - „Pretenzingiausi – rusai“. Mus šiuo atveju labiausiai domintų trečiasis pranešimo skyrius - „Pretenzingiausi – rusai“.

Čia yra vaizduojama, kad rusų tautybės žmonės, ypatingai ką tik atvykę imigrantai iš šios valstybės, yra labiausiai nenorinti integruotis į visuomenę grupė. Šiame pranešime iš visų kitų imigrantų išskiriami bei apibūdinami kaip neva pretenzingiausi žmonės neigiama prasme, nes rusų tautybės piliečiai, kaip teigia Užsieniečių registracijos centro direktorius R. Petraitis, „*visiškai nenori patys integruotis į mūsų visuomenę ir reikalauja, kad mes juos integruotume*“. Tam, kad būtų įtikinamiau, pranešime pateikiama nuotrauka, kur trys moteriškės sėdi su vaikais Pabėgėlių priėmimo centre Rukloje ir „*laukia, kol bus integruoti*“. Integracijos sąvoka šiame kontekste siejama su socialiniais, kalbiniais bei politiniais aspektais. Toliau kitu teiginiu yra patikslinami pirmiau pasakytieji žodžiai, kad „*buvusios Tarybų sąjungos piliečių mąstymas vis dar socialistinis*“. Tačiau, šio darbo autorės manymu, socialistinis mąstymas yra būdingas labiau vyresniojo amžiaus rusų tautybės piliečiams, o ne jaunosios kartos atstovams. Tad negalima taip įtikinamai tvirtinti ir kalbėti apie visus rusų tautybės žmones, gyvenančius Lietuvoje.

Šio paragrafo paskutinė pastraipa, kur cituojami Pabėgėlių priėmimo centro direktoriaus A. Dieninio žodžiai, kad „*teritoriju, kurios buvo anglų, prancūzų įtakos zonoje, žmonės yra toliau pažengę. Ji gali būti išsilavinę arba ne, bet jie žino, ką žmogus privalo daryti. O iš Tarybų Sąjungos pripratę, kad visi jais rūpintusi*“, nurodo jo neigiamą požiūrį į Tarybų Sąjungos politiką bei į rusų tautybės žmones. Čia rusų mažuma vaizduojama kaip maži vaikai, kuriais turi rūpintis tėvai, šiuo atveju valstybė. Čia korespondentei parinkus būtent šiuos pasisakymus parodomas jos nusistatymą prieš imigrantus. Be to, taip vaizduojant norima sumažinti valstybės atsakomybę prieš atvykstančius kitataučius bei parodyti juos kaltus dėl savo „nenoro integruotis“.

Analizuojamas pranešimas yra stereotipinio pobūdžio, nes pateiktų žmonių pasisakymai remiasi daugiau jau pasenusiais stereotipais, kurie perteikiami ne tik ką tik atvykusiems imigrantams, bet ir visai rusų tautinei mažumai, gyvenančiai Lietuvoje jau daugelį dešimtmečių.

Kitame pranešime spaudai, pasirodžiusiame „Respublikos“ dienraščio rubrikoje „Trumposios žinios“ 2006 m. birželio 28 d. (žr. 3 priedą), pranešama, kad „Pajūrio“ vidurinės mokyklos mokytojai pradėjo bado akciją.

Pranešime, kuriuo pavadinimas „*Mokyklos pedagogai badauja*“, pateikiama nuotrauka, kurioje vaizduojama, kaip rengiama pasirinkta bado akcijai vieta. Šiuo pavadinimu nėra akcentuojama, kad tai rusakalbė mokykla, kaip prieš tai analizuotame „Lietuvos ryto“ straipsnyje. Čia irgi akcentuojamas mokytojų surengtas protestas prieš Švietimo ministerijos vykdomą mokyklos reformą. Šiame

dienraštyje akcentuojamas net badaujančių mokytojų skaičius, nusakomas akcijos tikslas „palikti teisę komplektuoti 11 klases ir vykdyti vidurinės mokyklos programą“.

Toliau pranešime spaudai yra pateiktas „Pajūrio“ vidurinės mokyklos švietimo darbuotojų profesinės organizacijos pirmininkės ir akcijos dalyvės Natalijos Kudriavcevos pasisakymas: „Jau prieš trejus metus buvo inicijuotas dirbtinis mūsų mokyklos vaikų skaičiaus mažinimas. Turėjome penktas klases atiduoti „Kuršių“ mokyklai“, bei toliau L. Gagarinos žodžiuose: „Švietimo skyrius Tarybai pateikia netikslius duomenis, esą mūsų mokykla stovi pustuštė. Tai netiesa“, kuriame galime išvelgti didelį Švietimo skyriaus atstovų norą kuo greičiau sumažinti šios mokyklos moksleivių skaičių ir ją galiausiai likviduoti. Šiame dienraštyje yra pateikiama daugiau tiesių užuominų apie Švietimo skyriaus vykdomą politiką negu „Lietuvos ryte“, tačiau šis dienraštis skiria ne tiek daug vietos ir dėmesio šiam įvykiui. Čia mokytojų surengtas protestas yra pavaizduotas labai trumpai, ne taip kaip „Lietuvos ryte“, kur yra pateikiama jau surengtų akcijų priešistorė ir kt. dalykai.

Taigi, taip pavaizduojant šį įvykį, „Respublikoje“ yra išsakoma dienraščio gana neutrali pozicija rusų tautinės mažumos atžvilgiu ir tam tikras nepasitenkinimas valstybės institucijos vykdoma veikla.

Tad vaizduojant „Respublikos“ dienraštyje rusų tautybės imigrantus taikomi pasenę stereotipai, tam tikros etiketės bei yra išsakomas korespondento neigiamas požiūris į juos. Rusų vaizdavimas abiejuose straipsniuose skiriasi: viename kalbama apie imigrantus, „nenorinčius integruotis“, kitame rašoma apie rusų švietimo problemas, kurios nušviečiamos gan neutraliai.

4. 5. Tautinių mažumų vaizdavimo lyginamoji analizė

Tautinių mažumų vaizdavimo lyginamoji analizė atlikta pagal šiuos pasirinktus formalius kriterijus:

1) tautinių mažumų vaizdavimas		skirtinguose dienraščiuose
2) tautinių mažumų vaizdavimo interesų išryškėjimas		

Lyginant tautinių mažumų vaizdavimą dienraščiuose siekta pasižiūrėti, kaip tie patys įvykiai yra vaizduojami skirtinguose dienraščiuose bei atskleisti tokio vaizdavimo interesus.

Tyrinėjamu laikotarpiu dienraštyje „Lietuvos rytas“ buvo rašoma apie romų ir rusų tautines mažumas, „Respublikos“ dienraštyje apie žydų ir rusų mažumas. Tyrinētu laikotarpiu, kaip matome, rusų tautinė mažuma yra aprašoma abiejų dienraščių. Pastebėta, kad tyrinėjamu laikotarpiu abiejuose dienraščiuose nebuvo rasta nei vieno tiesioginio straipsnio ar pranešimo spaudai, susijusio su lenkų tautine mažuma. Tai galima būtų paaiškinti tuo, kad tuo metu iškilęs švietimo įstaigų reorganizavimo klausimas buvo labiau siejamas su pačių lietuvių interesais, jų nepasitenkinimu. Pažymima, kad kiekvienos tautinės grupės nušvietimas žiniasklaidoje priklauso nuo laikotarpio, kurį tyrinėjame, įvykusių įvykių ir kiek tai yra susietina su tautinių mažumų interesais.

Lyginant romų vaizdavimą „Lietuvos ryte“ ir žydų vaizdavimą „Respublikoje“ galime išvelgti panašumų, kadangi vaizduojami tiek romų, tiek žydų „tarpusavio“ konfliktai, taip nukreipiant dėmesį nuo valstybės institucijų moralinio kriterijaus - atsakomybės. Vaizduojant juos būtent taip, norima nuslėpti Vyriausybės ir kitų valstybinių institucijų bei jų atstovų neigiamus veiksmus tautinių mažumų atžvilgiu.

„Lietuvos ryto“ tekstai apie romų mažumą apėmė pakankamai platų jų kasdienių problemų spektrą. Šiame dienraštyje romų tautinė mažuma iš visų kitų analizuotų mažumų susilaukė paties emociingiausio ir gana nepagrįsto vaizdavimo. Vaizduojant juos labiau pabrėžiamos socialinės problemos, nepasitenkinimas gyvenimu, jų interesų išviešinimas ir gana aršus jų gynimas, vaizduojamas romų „tarpusavio“ konfliktas. „Lietuvos rytas“ nušviesdamas romų interesus koncentruojasi ties jų emocijų perteikimu. Labai daug pateikiama romų atstovų pasisakymų, kuriuos atrenkant pasireiškia neigiamas viešosios nuomonės rengėjo požiūris į romus. Visuose analizuotuose straipsniuose romai vaizduojami taip, kad visuomenės sąmonėje jie atrodytų patys kalti dėl savo problemų. Taip pavaizduodamas romus, „Lietuvos rytas“ tvirtina neigiamą Lietuvos visuomenės požiūrį į romų mažumą, tačiau toks jų interesų gynimo emocionalumas parodo ir jų protestą prieš valstybę ir jos vykdomą politiką tautinių mažumų atžvilgiu.

Tą patį galime pasakyti ir apie žydų tautinės mažumos vaizdavimą „Respublikoje“, kadangi čia yra vaizduojama abiejų žydų atstovų nesantaika bei visos žydų bendruomenės „sukilimas“. Tačiau „Respublikoje“ apie čigonų tautinę mažumą aptariamam laikotarpiu nebuvo rasta nei vieno straipsnio. Lyginant žydus su romais, matyti, kad žydai palankiau reprezentuojami žiniasklaidos: nėra tokio ryškaus nepakantumo, emocijų perteikimo.

Lyginant rusų tautinės mažumos vaizdavimą abiejuose dienraščiuose visų pirma pastebėta, kad vienas ir tas pats įvykis nušviečiamas abiejuose dienraščiuose. Antra, abiejuose dienraščiuose nagrinėjama ta pati tema – rusų tautybės imigrantai.

Aprašant birželio mėn. 28 d. „Pajūrio“ mokyklos pedagogų surengtą protestą prieš mokyklos reorganizavimą, abiejuose dienraščiuose akcentuojama bado akcija, tačiau „Lietuvos rytas“ šiam įvykiui skiria daugiau dėmesio: straipsnis išspausdintas „Aktualijos“ rubrikoje, plačiau komentuojama, aprašoma šio protesto „priešistorė“, pačių akcijos dalyvių ir švietimo skyriaus atstovų pasisakymai, tačiau, palyginus su „Respublikos“ dienraščio parengtu trumpu informacinio pobūdžio pranešimu spaudai, išreiškiama tam tikra priešiško išraiška. „Respublikoje“ pateikiami du mokyklos atstovių pasisakymai, nusakantys aiškesnę Švietimo skyriaus neigiamą poziciją rusakalbių mokyklų atžvilgiu, negu „Lietuvos ryte“. Šiame pranešime spaudai rusų tautinė mažuma vaizduojama neutraliai, ginanti savo, kaip tautinės mažumos interesus. Be to, „Lietuvos ryto“ dienraštyje yra vaizduojami ir šios mokyklos moksleivių interesai, o „Respublikoje“ atsispindi vien pedagogų interesai. Reikėtų akcentuoti ir tai, kad įvykis abiejų dienraščių buvo aprašytas tą pačią dieną, o tai leidžia manyti, kad rusų tautinės mažumos problemos yra svarbios tiek „Lietuvos rytui“, tiek „Respublikai“.

Rusų tautybės imigrantai „Respublikoje“ vaizduojami kaip vieni iš pretenzingiausių, nenorintys integruotis į visuomenę ir vis dar gyvenantys Sovietų Sąjungos mąstymu. Taip yra išreikiamas neigiamas korespondentės požiūris į imigrantus. Tuo tarpu „Lietuvos ryte“ kaip karščiausia naujiena išspausdintas pranešimas apie ruso tautybės migranto sukeltą netvarką Užsieniečių registracijos centre. Tad rusų tautinės mažumos interesai siejami su socialiniu, kriminaliniu ir politiniu (migrantų atvejais) bei švietimo aspektais. Abu dienraščiai vartoja įsitvirtinusių stereotipinių rusų (šiuo atveju migrantų atžvilgiu) vaizdinį: rusai yra „ramybės drumstėjai“, nusikaltėliai. Būtent taip juos vaizduojant siekiama atitraukti dėmesį nuo to, kad valstybė diskriminuoja tautinę mažumą bei nenori priimti svetimšalių.

Apibendrinant reiktų pažymėti, kad visų aptartų tautinių mažumų vaizdavimas susijęs labiau su socialiniu aspektu, daugiau kreipiamas dėmesys į jų gyvenimo būdą, tarpusavio santykių aiškinimąsi. Dienraščių lyginamosios analizės dėka išsiaiškinta, kad Lietuvos žiniasklaidoje tautinių mažumų vaizdavimas yra gan vienkryptis, ir juo siekiama tų interesų, kurie yra priimtini dienraščiui.

IŠVADOS

1. Apžvelgus Lietuvos mokslininkų atliktus tyrimus, susijusius su tautinių mažumų vaizdavimu žiniasklaidoje, prieita prie išvados, kad Lietuvos spaudoje etninės mažumos ir etniškumas apibūdinamas kaip problematiška multikultūrinės visuomenės ypatybė. Tautinės mažumos vaizduojamos kaip atskirtos nuo aktyvaus visuomeninio gyvenimo, socialiai neapsaugotos grupės, turinčios daug problemų ir nuolat reikalaujančios savo teisių.
2. Tautinių mažumų specifiškieji bruožai atsiskleidžia per vartojamą kalbą, religiją, moralę bei tautinį identitetą, o šis savo ruožtu atsiskleidžia per tai, kaip aktyviai mažuma dalyvauja daugumos visuomeniniame gyvenime.
3. Apžvelgus tautinių mažumų teises ir laisves, kurias mūsų šalyje reglamentuoja Lietuvos Respublikos teisės aktai, nustatyta, kad yra sukurta nemaža šios srities teisinė bazė, tačiau jos nuostatų ne visada yra prisilaikoma.
4. Atlikus žvalgybinį tyrimą, kuriuo siekta sužinoti eksperto požiūrį į tautines mažumas bei jų vaizdavimo ypatumus žiniasklaidoje, prieita prie išvados, kad viena iš tautinių mažumų – lenkų etninė grupė – gan sėkmingai integruojasi į Lietuvos visuomeninį gyvenimą, kartu išlaikydama savo kultūrinę savastį, tačiau mažumų vaizdavimas žiniasklaidoje nėra visiškai objektyvus, dažnai jaučiamas priešiškus.
5. Atliktas kokybinis tautinių mažumų vaizdavimo Lietuvos dienraščiuose tyrimas parodė, kad mūsų visuomenės netolerancijos lygis, ypač tautinėms mažumoms, yra gana aukštas. Tautinės mažumos spaudoje vaizduojamos negatyviąja prasme, jų interesai yra ignoruojami, pateikta informacija dažnai yra vienkryptė ir neobjektyvi.
6. Atlikta analizė leidžia teigti, kad vaizduojant tautines mažumas, viešosios informacijos rengėjai pažeidžia Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme įtvirtinamus pagrindinius visuomenės informavimo – nešališkumo bei teisingos, tikslios ir visapusiškos informacijos pateikimo – principus.
7. Svarbiausiu tautinių mažumų vaizdavime yra: jų nepalankios gyvenimo sąlygos, tarpusavio konfliktai, švietimo klausimai. Vaizduojant mažumas pabrėžiama jų socialinė padėtis, tautinė priklausomybė, atsižvelgiama į praeitį (nepalankius Lietuvai tarpusavio santykius). Tokių neigiamų vaizdinių pateikimas žiniasklaidoje apriboja asmenų, priklausančių vienai ar kitai grupei, galimybes visuomenėje. Dienraščiai, vaizduodami mažumų grupes, vartoja įsitvirtinusių vienkrypčių stereotipus.
8. Tautinių mažumų vaizdavimo žiniasklaidoje tyrimo metu iškeltos hipotezės pasitvirtino. Tautinės mažumos Lietuvos spaudoje yra pristatomos neobjektyviai, nes jas vaizduojant siekiama tam tikrų interesų, kurie yra palaikomi dienraščių ideologinėje pozicijoje.

9. Nustatyta, kad neobjektyviai vaizduojant tautines mažumas yra sumažinamas valstybės moralinis kriterijus – vaizduojant mažumų tarpusavio konfliktus atsakomybė dėl kylančių problemų perkeliama joms pačioms.
10. Tiek publikacijų pavadinimai bei publikacijose vartojami žodžiai, žodžių junginiai, tiek citatų atranka ir jų pateikimas nusako tiek dienraščio, tiek viešosios informacijos rengėjo priešišumą tautinėms mažumoms ir aprašomiems įvykiams.
11. Norint pakeisti negatyvų Lietuvos žiniasklaidos požiūrį į tautinės mažumas, reikėtų reguliariai atlikti spaudos monitoringus, norint išanalizuoti tautinių grupių ir imigrantų problemų vaizdavimo kokybę; žurnalistikai reikėtų didesnę dėmesį skirti nepakantumo problemai.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. BERESNEVIČIENĖ, V., NAUSĖDIENĖ, I. Trys Lietuvos dienraščiai (“Lietuvos rytas”, “Respublika”, “Lietuvos aidas”) apie tautines mažumas. *Sociologija: mintis ir veiksmas*, 2000, nr. 1, p. 67-78
2. ČEKMON, V. *Lietuvos tautinės mažumos. Kultūros paveldas*. Vilnius: Kronta, 2001. 287 p. ISBN 9986-879-70-1
3. Dauguma-mažuma: etniniai santykiai šiuolaikinėse valstybėse. *Sociumas: internetinis žurnalas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 4 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.sociumas.lt/lit/Nr3/mazumos.asp>>
4. DRŪTEIKIENĖ, G. Organizacijos įvaizdis ir reputacija: sąvokų konceptualizavimo problema. *Informacijos mokslai: mokslo darbai*, 2004 m., t. 28., p. 53 – 59
5. Identitetas. Iš *Vikipedia: laisvoji enciklopedija*. [žiūrėta 2007 m. vasario 4 d.] Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Identitetas>
6. KARDELIS, K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai, Kaunas, 2002, p. 194 – 195 p.
7. KASATKINA, N. Etniniai procesai šiuolaikinės Lietuvos visuomenėje. Iš *Tautinės mažumos demokratinėje valstybėje*, 2000. p. 51 – 52
8. *Kovo-21-oji – Tarptautinė rasinės diskriminacijos panaikinimo diena*. [interaktyvus]. Socialinių tyrimų instituto Etninių tyrimų centras, 2006 03 20. PDF formatas. [žiūrėta 2007 m. balandžio 19 d.] Prieiga per internetą: <http://www.ces.lt/downloads/structure/files/ETC_Etninis_nepakantumas_2006_03_20.pdf>
9. LEONAVIČIUS, V. Tautinės bendrijos raida ir tautinis identitetas. *Kultūros tyrinėjimai*. – Kaunas, 1995
10. LIETUVA: šeimos enciklopedija. – Vilnius, 2005 m. p. 125
11. “Lietuvos rytas“ lieka dienraščių lyderis. *Lietuvos rytas*, 2006 m. gegužės 20 d. nr. 113 (4680)
12. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, 2006 m. liepos 11 d. Nr. X-752 [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 6 d.] Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=280580>
13. Mc. COMBS, MAXWELL. Building Consensus: the news media’s agenda-setting roles. *Political Communication*, 1997., p. 441.
14. MILIŪNAITĖ, Rita. Kaip žiniasklaida kalbos priemonėmis kuria žmogaus įvaizdį [interaktyvus]. Lietuvių kalbos institutas, 2005-05-05. PDF formatas. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Prieiga per internetą: <http://www.lki.lt/php/files/ziniasklaida_ivaizdis.pdf>

15. PETKEVIČIŪTĖ, G. Čigonai dainuoja ir lietuvių liaudies dainas [interaktyvus]. *Vakaru ekspresas*, 2005 m. spalio 7 d. [žiūrėta 2007 m. balandžio 10 d.] Prieiga per internetą: <http://www.ve.lt/?rub=1065924826&data=2005-10-07&id=1128608479>
16. POTAŠENKO, G. Etninių grupių santykiai ir tautinės mažumos Lietuvoje. Iš *Lietuvos tautinės mažumos. Kultūros paveldas*, 2001, p. 20
17. Separatizmas. Iš *Vikipedija: laisvoji enciklopedija* [žiūrėta 2007 m. vasario 4 d.] Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Separatizmas>
18. SPARKS, Colin, READING, Anna. *Communism, Capitalism and the Mass Media*. London: Sage Publications, 1998. 214 p.
19. SPINTER tyrimai [interaktyvus]. Vilnius, 1996-2004. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.] Prieiga per internetą: <http://www.spinter.lt/default.asp?SID=3&ID=30>
20. Stereotipas. Iš *Vikipedia: laisvoji enciklopedija* [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Stereotipas>
21. *Tautinės mažumos demokratinėje valstybėje*: konferencijos, skirtos Lietuvos Respublikos Tautinių mažumų įstatymo ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 10-mečiui, medžiaga, 1999 m. lapkričio mėn. 25-26 d. – Vilnius: Nacionalinių tyrimų centras, 2000. 183 p. ISBN 9986-402-33-6
22. Tautinės mažumos Lietuvoje dar jaučiasi nejaukiai. *Lietuvos rytas*, 2006 m. vasario 22 d., trečiadienis. Nr. 43 (4610)
23. Tautinės mažumos. *Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 6 d.] Prieiga per internetą: http://www.tmid.lt/index.php?page_id=394
24. Tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę 2005 – 2010 metams programa [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 6 d.] Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=235234
25. Tautinių mažumų įstatymas, 1991 01 29 XI-3412 [aktuali redakcija]. [žiūrėta 2007 m. balandžio 3 d.] Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=22150
26. Tautinių mažumų įstatymo pakeitimo ĮSTATYMO PROJEKTAS (nauja redakcija), 2005 11 30 Nr. XP-518(2) [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=266505&p_query=&p_tr2=>
27. Tautinių mažumų stereotipai. Tyrimai. *Pilietinių iniciatyvų centras* 1998 – [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 13 d.] Prieiga per internetą: <http://www.pic.lt/index.php?pid=page&cid=14&tid=21>
28. Teisinė bazė. *Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės* [interaktyvus]. Vilnius, 1991 – 2005, TMID. [žiūrėta 2007 m. vasario 17 d.] Prieiga per internetą: http://www.tmid.lt/index.php?page_id=20

29. TEREŠKINAS. A. Tautinių mažumų vaizdavimas Lietuvos žiniasklaidoje (2000-2001 m.) *Politikos mokslų ir diplomatijos institutas: sociopolitinės analizės centras* [interaktyvus]. 2002 01 25, Vilnius. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.vdu.lt/PMDI/projektas/tereskinas.html>>
30. TEUN A. van DIJK. The interdisciplinary study of news as discourse. Iš *A handbook of qualitative methodologies for Mass Communication Research.*, 1991, p. 109-120
31. Tolerancijos Lietuvos visuomenėje – vis mažiau. *Lietuvos rytas*, 2006 m. vasario 3 d.
32. Vikipedija: laisvoji enciklopedija [interaktyvus]. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Atnaujintas 2005.11.17 Prieiga per internetą: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Ma%C5%BEuma>>
33. Visuotinė lietuvių enciklopedija V. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijos leidykla, 2004 m. – p. 637-638
34. Visuotinė lietuvių enciklopedija VIII. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijos leidykla, 2005. – p. 408
35. Žydu ir lietuvių santykius ypač gadina negražintas turtas. *Lietuvos rytas*, 2006 m. balandžio 6 d., ketvirtadienis Nr. 79 (4646)
36. КРАВЦЕНКО, А.И. Акультурация // *Культурология*, 2001
37. ПОЧЕПЦОВ, Г. Г. *Имиджелогия*: 2-ое изд.испр. и доп. Москва: Рефл-бук, 2002. 45 с. ISBN 5-87983-096-9
38. СТЕФАНЕНКО, Т. Г. Этнические стереотипы – функции и свойства [interaktyvus]. „ПСИ-ФАКТОР“: информационный ресурсный центр по практической психологии 2001-2007. [žiūrėta 2007 m. vasario 3 d.] Prieiga per internetą: <<http://psyfactor.org/lib/stereotype8.htm>>
39. Типы имиджа. Iš *Имиджелогия*. Москва: Рефл-бук, 2002. p. 36-37
40. ТИШКОВ, В. А. СМИ и ксенофобия. *Этно журнал* [interaktyvus]. 2004-12-16 [žiūrėta 2007 m. vasario 13 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.ethnonet.ru/lib/1612-04.html>>

**Lietuvos Respublikoje tautinių mažumų teisių ir laisvių apsaugą garantuojančių ir
reglamentuojančių teisės aktų sąrašas**

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

LR Konstitucija (Žin., 1992, Nr. 33-1014; Žin., 2003, Nr. 32-1315)

LR Tautinių mažumų įstatymas

LR Pilietybės įstatymas

LR Valstybinės kalbos įstatymas

LR Švietimo įstatymas

LR Asociacijų įstatymas

LR Visuomenės informavimo įstatymas

LR Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas

LR Politinių partijų įstatymas

LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas

Interviu išrašymas

1) Būtų labai įdomu sužinoti, kodėl pasirinkote būtent žurnalisto darbą ir papasakokite kelią einant link jo?

Čia viskas atėjo savaip beveik atsitiktinai, nes aš esu baigęs pedagoginį institutą, specialybė mano lenkų kalba, literatūra ir istorija. Bet dirbant mokykloje, kai prasidėjo čia pertvarkymas Lietuvoje, prasidėjo sąjūdis, aišku tautinės mažumos ir tame tarpe lenkų tautybės žmonės negalėjo stovėti šone ir mes irgi pradėjom kažkaip savo [ee...] savo kažkokį tokį atnaujinimą, savo judėjimą ir aš buvau kaip veikėjas lenkų sąjungos vienas iš pradininkų. Čia, pavyzdžiui, Nemenčinėje buvau pirmininkas, čia tokio Nemenčinės skyriaus. Mes priklausome Vilniaus rajono skyriui ir paskui kažkaip buvau išrinktas į rajono tarybą, Vilniaus rajono tarybą deputatu ir man pasiūlė tiesiog užimti pareigas Vilniaus rajono tokio savaitraščio [...] ten nebuvo savaitraštis, ten trys kartus per savaitę išeidavo toks laikraštis „Rajoninė draugystė“ ir man pasiūlė tapti jo redaktoriumi iškart. Iki to momento aš nedirbau jokiam laikraštyje ir buvau labai nustebintas, bet paskui [nusišypsojo] mane įkalbino ir pradėjau darbą rajoniniam laikraščiui, o paskui dirbau jau ir kitose laikraščiuose.

2) Pasakykite, tai o kokiose laikraščiuose (-tiems) Jūs dirbote?

Taip, dirbau paskui lenkų sąjungos dienraštyje „Nasza gazeta“ taip vadinamas. Paskui dirbau iš Lenkijos tokio sukurto laikraščio „Slowo Wilienskie“ arba „Vilniaus žodis“ – irgi buvo savaitraštis irgi buvo tokio jisai gana aukšto lygio, nes jį sukūrė antras laikraštis Lenkijoje, Żeč-Pospolita. Nu ten dirbo solidus žmonės ir aš dirbau tame savaitraštyje. Paskui dirbau dar dabartiniame laikraštyje, dienraštyje pradėjau nuo rajoninio paskui rengiau dienraštyje „Kurier Wilienski“, kurio buvau redaktoriumi 5 metus, o dabar dirbu atsakingu sekretoriumi.

3) Sakykite, o kokia šio darbo specifika, ypatumai, t.y. Jūsų darbo funkcijos?

Čia labai kaip pasakyt, labai platus būtų atsakymas. Aišku, kad pagrindinis mūsų tikslas - tai žmonėms nešti naujienas, pranešti tokias kaip pasakyti tokius news'us, tokias žinias apie naujus kažkokius įvykius, apie vykstančius procesus: juos analizuoti, komentuoti ir svarbu pranešti juos skaitytojams. Pagrindinis ypatumas čia turi būti – objektyvumas. Negalima kažkaip savaip komentuoti, savo kažkokias emocijas... Reikia kažkaip atsiriboti nuo to teksto, stengtis būti tokiu stebėtoju, neemocingu, be savo kažkokios interpretacijos. Stengtis tik pateikti medžiagą. Jeigu, pavyzdžiui, yra konfliktuojančios pusės dvi – tai mes turime ir viena pusę, nu [galvoja] jos ten tos tokios nu parodyti jos nuomonę ir kitos. Turėtų spręsti pats skaitytojas kas teisybės. Ne taip kaip kažkadaise buvo kad buvo viena nuomonė teisinga, o kitos visos tokios ne. Čia toks nu principas demokratiškas.

4) Kiek yra žinoma, žiniasklaida kuria bei įtakoja viešąją nuomonę. Ką Jūs manote šiuo klausimu?

Nu sako, kad žiniasklaida yra ketvirta valdžia, bet ir dėl to čia atsiranda tas toks atsakingumas to. Negalima, pavyzdžiui, tau nepatinka politikas kažkoks, nepatinka jisai tau asmeniškai ir negalima kurti,

pavyzdžiui, tik dėl to, remdamasis savo asmenine nuomone kurti jau savo visuomeninei apie tą politiką. Reikia rodyti jo veiklą, jeigu jis nu...čia matot labai reikia būti tokiam žmogui, man atrodo, sąžiningam labai ir atsakingam, nes pressa ir ta žiniasklaida ir visos tos medijos nu labai poveikis visuomenei labai didelis ir čia pripažįsta visi politikai, vadovai. Ir mes matom, kad pasitikėjimas žurnalistu darbu yra Lietuvoje, pavyzdžiui, gana aukštas, nes ji atskleidžia daug skandalų, daug tokių nemalonių dalykų, bet jie kalba apie tai. Bet yra dar kitas dalykas, kad vis tiek pressa, [nusišypsojo] žurnalistai turi gyventi yra pavojus ir laikraščiai turi gyventi, kad yra savininkai ir yra tas periodizacijos procesas ir laikraščiai tampa irgi priklausomi nuo kažkokių grupuočių, nuo kažkokių politinių partijų ir taip toliau. Ir čia reikia labai ir apie patį, pavyzdžiui, leidinį skaitytojui žinoti: kas yra leidėjas, kam priklauso, kokios krypties, kokios grupės. Ir tada tik galima paskaityti, pavyzdžiui, jų kitų oponentų. Ir tada galima nu jau kažkaip [mąsto] kažkokia išvada daryti bei savo nuomonę kurti.

5) Jūs kaip minėjote, jog buvote redaktoriumi, tai kas Jūs labiausiai domina? Kokius straipsnius rašote?

Nu žinote čia labai įvairių. Įvairūs spektrai yra. Aišku, kad mūsų dienraštis, pavyzdžiui, „Kurier Wilienski“ yra vienintelis laikraštis tautinių mažumų Lietuvoje, nes daugiau nebeliko. Kažkadaise dar buvo rusų kalba dar leidžiamas „Echo Litvy“, bet jau nebėra. Tai mes daugiausia dėmesio skyrimė, pavyzdžiui, tiems procesams, kurie vyksta lenkų visuomenėje. Aišku, kad pagrindas yra švietimas mūsų, labai daug dėmesio skiriame švietimui, kultūrai... Mes daugiausiai dėmesio atkreipiame, kokios permainos vyksta pas mus, mūsų kaip pasakyti [galvoja] mūsų tautybės žmonėse. Bet, aišku, nuo to pagrindinio Respublikos gyvenimo negalima atsiriboti, negalima gyventi kažkokiame izoliatoriuje, nes procesai visi vyksta ir jie turi įtaką mums. Todėl nu, aišku pagrinde mes remiamės procesams arba įvykiams kokiems svarbiems vykstantiems lenkų visuomenėje, bet mes tuo metu lenkų kalba pristatom žmonėms kas vyksta iš vis šalyje: kokie procesai, kažkokios permainos, toliau prognozuojam, komentarus rašome.

6) Kaip Jūs galėtumėte apibūdinti „tautinę mažumą“? Jūsų nuomonė

[Atsikosėjo] Nu kaip pasakyti... tautinė mažuma [galvoja]. Nu matot, Lietuvoje gyvena apie 80% lietuvių. Mes sudarome tik apie 8%, t.y. lenkai. Dabar atrodo mes užimame antrą vietą, nes kažkadaise mus lenkė dar rusai, jie buvo dar. Nu lenkai Lietuvoje gyvena pagrinde Vilniaus krašte. Ten likučiai liko Kaune, ten kitose vietose, bet pagrinde čia jų Vilniaus kraštas: tai yra Šalčininkų, Vilniaus rajono, Širvintų biški, Švenčionių (ta Pabradė linkme), Trakų. Ta pagrindinė mūsų kaip pasakyti, [galvoja] nu bazė tokia. Ir pats, aišku, miestas Vilnius.

7) O sakykite, Nemenčinė vis gi vadinamas kaip lenkų kraštu. Su kokiomis problemomis mūsiškiai lenkai susiduria?

Nemenčinės lenkai? Nu kaip visi lenkai Lietuvoje su žemės gražinimu, su švietimo klausimu. Mes norėjome, pavyzdžiui, švietimas... Kodėl, pavyzdžiui, daug dėmesio kreipiame švietimui? Nes čia pagrindas. Jeigu nebus mokinių lenkiškose mokyklose visai nebeliks ir lenkų. Aiškus ir visiems

suprantamas dalykas tai. Ir, pavyzdžiui, buvo bandymas kad iš vis nebelaikyti lenkų kalbos kaip valstybinio egzamino. Tai lenkai veikėjai, pavyzdžiui, lyderiai atkreipė dėmesį, nes taip labai negerai. Vis tiek visi lietuviai gyvenantys Lietuvoje laiko ir Lenkijoje gyvenantys lietuviai laiko valstybinį egzaminą jo gimtosios kalbos. O čia norėjo, kad nebereikia. Jie norėjo irgi, kad nebereikia, kad visi vadovėliai, pavyzdžiui, vyresnėse klasėse išleisti būtų tik lietuvių kalba. Mes irgi protestavome. Nu, pavyzdžiui, ne aš asmeniškai, bet yra ten tokios organizacijos yra, pavyzdžiui, ten čia dabar jai 15 metų „Macierz Szkolna“ – tai vienintelė lenkų mokytojų organizacija Lietuvoje, kuri tas problemas kelia, o mes apie juos rašome. Pavyzdžiui, su žemės gražinimu labai jautrus toks klausimas, nes konstitucija sako, kad reikia gražinti žemę, o paskui tik tas jos paveldėtojas, savininkas gali parduoti ir taip toliau. Buvo priimtas įstatymas, kad žmonės, kurie atvyko iš kitų Lietuvos kraštų gali gražinti sau žemę. Nors pagal visus įstatymus pirma teisė gražinimo turi savininkai, o čia žemė buvo gražinta ten iki... [aut. paaiškina] nu ten yra tokia eilė nustatyta: iki 10 punktų. Tai sau gražino žemę kažkur... Nu aišku, kad ten tokie įtakingi gal žmonės, kurie turi pinigų ir taip toliau. Čia jau tokie nu yra įstatymo pažeidimai ir labai grubūs. Ir iki šiol tas procesas vis dar vyksta. Žemė vis dar nėra gražinta ir kažkodėl ypač jinai vėluojama mūsų krašte. Čia kažkaip labai įtartina.

8) O sakykite, kaip Jūs galvojate ar mūsų valstybėje pakankamai rašoma apie tautines mažumas?

Aš galvoju, kad taip. Paskutiniu laikotarpiu biški atslūgo tokia ta įtampa, išvis santykiai vėl tapo normalūs, nes kaip prasidėjo tas Sąjūdis biški buvo žmonės buvo biški sukirsdinti. Nuostata, kad lenkai jau visi autonomistai, visi už Tarybų Sąjungą, o lietuviai tik nori už nepriklausomybę ir taip toliau. Čia yra labai klaidinga nuomonė. Nes mes, pavyzdžiui, aš dalyvavau Baltijos kelyje stovėjau su žmona ir su kitais. Kaip buvo referendumas dėl Lietuvos nepriklausomybės, man čia skambino daug labai žmonių ir sakė kokią poziciją užimti, balsuoti ar nebalsuoti. Aš sakau, kad negalima kovoti su žmonių noru tapti nepriklausomais ir laisvais. Stengiausi įkalbinti, aš buvau prieš referendumą, pavyzdžiui, Tarybų Sąjungos, irgi mane apkaltino sąjudistu ir taip toliau ir taip toliau.... Tie, pavyzdžiui, kai kurie neigiami dalykai iš vyriausybės pusės aš galvoju, kad čia apraiška tos jaunos demokratijos, jina kaip „jaunas vynas“ ir dar nesubrendo ir todėl pas mus buvo gubernatoriai, valdė rajonus. Čia buvo neteisėtai padaryta. Čia buvo labai didelė žala padaryta tiems rajonams kaip caro laikais: vienas žmogus sprendė apie visą rajono gyvenimą. Ten tokių neigiamų dalykų buvo. Ir buvo labai neigiamas, pavyzdžiui, lietuvių spaudoje labai neigiamas, išvis neigiamas formuojamas požiūris į lenkus, rusus ir taip toliau.

Tik praėjus keliems metams tas procesas, ta psichologinė įtampa biški atslūgo ir prasidėjo normalus demokratijos procesas. Pradėjo, kad čia negyvena kažkokie priešai ar sulietuvinti lenkai, sulenkinti lietuviai. Pradėjo daugiau dėmesį kreipti į jų problemas, aišku, niekam nepatinka, kad prie sostinės gyvena kitos tautybės žmonės. Ir iš valstybės saugumo požiūrio, bet čia negeras principas ir klaidingas, nes reikia sudaryti tokias sąlygas, kad žmonės būtų patriotais ir tikrais piliečiais. Ir visos problemos [...] nebus ten jokių kažkokių įtartinų dalykų ir taip toliau. Reikia tik žmonėmis patikėti.

9) Kaip Jūs manote, ar tas kuriamas įvaizdis tautinių mažumų atitinka realybę?

Nelabai. Matot, čia turi savo įtaka istorija. Aišku, kad lietuviai negali pamiršti, kad Vilniaus kraštas buvo paimtas 1920-aisiais metais ten ir jie kažkaip labai kreipia į tą... [galvoja] Matot, valstybė, kuri neturėjo nepriklausomybės jie pradeda nuo istorijos, nuo prisiminimų, skriaudų ir visa tai įtakoja šiandieninį gyvenimą. Bet aš sakau, kad čia kaip „jaunas vynas“. Tas šurmulys praeis ir sveikai mąstantys žmonės supras, kad ir tas Pilsudskis nebuvo baisus, nes jeigu ne jis tai nebebūtų Lietuvos išvis, nes Raudonoji armija stovėjo prie Varšuvos ir 1920-aisiais metais ir lietuviai kaip tikėjo kartu su bolševikais į Suvalkų kraštą. Tai jeigu ne Varšuvos pergalė prieš ten... tai Raudonoji armija... tai jau buvo 1920-aisiais ar net anksčiau tapusi Lietuvių Respublika. Ir taip ji turėjo tautos 20 metų tokią nepriklausomą istoriją. Čia labai daug jai padėjo paskui kovoti, aišku, pavyzdžiui, ir Tarybų Sąjungos laikais, nes jie jau turėjo pagrindą. O Baltarusija kaip neturėjo tokio pagrindo savo valstybingumui jau kiek šimtmečiu jiems labai dabar sunku opozicijoje. Jiems sunku veikti, nes ten žmonės jau pripratę, kad Rusija vyresnysis brolis ir visos pastangos dabar kad ten kažkaip sujudinti tą opoziciją, sujudinti visuomenę eina velniop. Ir ten Lukošenko dar sėdės savo... jisai ir ten vadovaus tiems žmonėms.

10) Ką Jūs manote, ar lenkų tautybės žmonės pakankamai integravusi ar net jei asimiliavusi etninė grupė į daugumos visuomeninį gyvenimą ar ne?

Matot, rusų laikais buvo, pavyzdžiui, net ir Nemenčinėje buvo lenkų klasė ir dvi rusiškos. Pagrinde kas ten mokėsi? Mokėsi lenkų tautybės žmonės. Dabar, pavyzdžiui, statoma nauja lietuviška mokykla ir labai daug lenkų vėl ...[galvoja] aš nežinau kokiais motyvais? Sako, kad karjeros. Ir tada sakė, kad karjeros motyvais ir puola visi į lietuviškas tas mokyklas. Aišku, o pagrinde tie, kurie baigė rusų. Žinau: jau kartą asimiliavosi, tai antrą kartą jau dar lengviau asimiliuotis. Jeigu, pavyzdžiui, aš mokiausi lenkų mokykloje, tai mano dukra mokosi irgi. Ten, pavyzdžiui, mano pažįstami, kažkokios giminės baigė rusų mokykloje kaip tėvai, o dabar vaikus leidžia į lietuviškas. Nes kažkadaise pasielgė taip jų tėvai tai dabar jie. Ir galvoje vėl ta mistinė karjera. Čia man atrodo klaidinga politika, nes jeigu neturėsi galvoje, tai nepadės jokia ... [ ] tai ne mokyklos priklausys, nes aš va stebiu, žiūriu tą jaunimą: jie puikiai kalba lietuviškai ir dabar žinau, kad nori padaryti lenkų mokyklose arba rusų mokyklose mokiniai laikytų egzaminą taip pat kaip lietuviai. Toks pats [ ] nu be jokio, pavyzdžiui, lengvesnių, be jokių ten ... toks pats dalykas kaip ir ...

11) Jūs minėjote, kad viena iš tokių problemų keliamų žiniasklaidoje yra švietimo problema, tai ar pakankamai aprūpintos mokyklos lenkų vadovėliais?

Matot, yra vienas dalykas: yra tie mokinių krepšeliai tokie. Ir, pavyzdžiui, mūsų tie veikėjai švietimo kalba, kad yra pernelyg lenkų mokykloms mažas finansavimas, nes tautinės mažumos turėtų gauti jį ir pasaulyje taip yra – procentinių atžvilgiu didesnę finansavimą, nes pavyzdžiui leidžiami vadovėliai, kuo jų mažiau leidžiami, tuo jie brangesni. Lenkų kalbos, išvis lenkų kalba vadovėliai kainuoja labai brangiai, nes jų nedaug. Palyginus, pavyzdžiui, kiek iš viso, nu šalies mastu kiek jų

spaudžiama – tai jų yra palyginus nedaug. Todėl jie yra brangūs ir todėl mūsų veikėjai kelia klausimą, kad būtų tas krepšelis finansuotais procentais būtų didesnis. [galvoja] Aišku, kad ...

Kokios dar ten problemos iškyla? Nu išvis mokyklų finansavimas, nes dabar vyksta tokie dalykai, kad čia statybą arba remontą lenkų mokykloje vykdo Lenkijos, t. y. iš Lenkijos mes gauname pinigus remontui. Čia irgi neteisingai, nes čia bus nuosavybė Lietuvos valstybės ir lenkai tų plytų paskui atgal negražins, bet a kažkodėl va, pavyzdžiui, dar toks įdomus klausimas: visoj Lietuvoj nėra dvigubo paveldumo. Pas mus lenkiškos, rusiškos mokyklos priklauso savivaldybei, o lietuviškos priklauso apskriviai. Jie savivaldybė tik, aš nežinau kokie ten jų ryšiai, bet rūpinasi tik Vilniaus apskrityje. Tai čia vienintelė apskritis Lietuvoje, kur yra tokia dviguba. Stato mokyklas, ten rūpinasi ir taip toliau apskritis. Tai irgi stebi mus, nes yra išrinkta normaliai demokratišku būdu valdžia be rajono savivaldybės. Nu kodėl jiems ne [ ], nesvarbu, kad ten dauguma sudaro lenkų. Pavyzdžiui, Vilniaus, Šalčininkų krašte savivaldybės priklauso ten Lenkų rinkiminei akcijai, nu kaip partijai. Bet nu [stebinas] aš nežinau, kodėl taip skirstoma. Statomos tos mokyklos, tose vietovėse, kur lietuvių beveik nebuvo ir nėra [atsikosėjo]. Bet čia tokia politika nu tokia, kažkaip jinai gana įtartina ir tokia nu... stato mus į tokią poziciją kaip bokse, kur reikia gintys [rankomis parodo], ar ne, nes tave puola.

12) Ar Nemenčinėje Jūs žinote tokių „tikrų“ lenkų šaknų atstovų?

[masto] Nu matot, čia jau reikia genealogija žiūrėti [nusišypsojo]. Yra tokios šeimos, kurios tradiciškai, pavyzdžiui, Dombrovski, Kulešo ... Kiek aš žinau, ten jie nuo senų laikų, nu tradiciškai labai surišti su lenkų kultūra, istorija, tradicija. Matot, labai daug lenkų emigravo, pavyzdžiui, tokių žinomų veikėjų kaip tas baigė kažkadaise kaip jis vadinamas Parčevo. Ten gyveno toks, [galvoja] dabar žinote Parčevskio gimnazija bus. Gimnazija vadinsis Parčevskio vardu, nes visi Parčevskiai susiję labai glaudžiai su Nemenčinės miestu: jie pastatė bažnyčią, buvo fundatoriais varpų, kuriuos išvežė 44-aisiais metais vokiečiai, jie paliko tik vieną. Jie, pavyzdžiui, sukilime 1831-aisiais metais dalyvavo. Nu išvis buvo ... steigė mokyklas savo ten dvare ir kaime. Žmonės buvo labai išsilavinę, mokėsi universitete Vilniaus, bet jie turėjo visi emigruoti, nes kai atėjo Sovietai tai jie aišku dalis buvo išsiųsta į Sibirą, kita išsibarstė po visą pasaulį: yra Amerikoje, Anglijoje, Lenkijoje... Kad labai daug inteligencijos, tiesiog bijojo, kad čia bus represijos ir išvažiavo. Ir todėl liko... va, kodėl lenkų visuomenei buvo sunku atsistoti ant kojų? Todėl, kad jinai buvo „be galvos“, be elito, be inteligentijos palikta. Turėjo ta inteligentija atstatyti, bet buvo sunku, nes rusai, Rusijos tuometiniai Sovietai tai tada įtartinai į lenkus žiūrėjo, nes tada popiežius buvo ir ... visi buvo procesai, kurie tą Tarybų sistemą kaip pasakyti [galvoja] sugriovė, tai pradžia buvo Lenkijoje. Tai todėl ir čia į lenkus buvo žiūrėta kaip į tuos, nepriklausomų idėjų, laisvės idėjų emisarus. Bet vis tiek lenkai po biški atsitiesė ir ta nauja karta inteligencijos kuri yra, tai kilusi iš kaimo daugiausiai ir... bet dabar mes stovime tokiam [ ] nu man atrodo, kad lygis gana neblogas ir perspektyvos manau yra.

13) Sakykite, pagal kai kuriuos tyrimus į tautines mažumas iš žiniasklaidos susidaro vaizdas, kad į juos žiūrima kaip į svetimšalius, ar tai tiesa?

Buvo čia toks, kad čia kažkokie markurtai, ten svetimšaliai ir taip toliau. Bet čia 1990 metų pradžioje, kaip tik tas judėjimas, tas Sąjūdžio prasidėdavo... nes buvo net tokie nemalonūs dalykai, kad net lenkams reikėtų net iš čia nešdintis ir pasiimti Pilsudskio ten [ ], nes jis, jo širdis palaiduota Vilniuje, Rasos kapinėse. Tai buvo toks net piešinys, va kad lenkai veža iš Lietuvos televizorius, šaldytuvus ir reikėtų išvežti tą Pilsudskio kapą. Čia buvo grubūs, labai nekorektiškas ir net toks nemalonūs dalykas, bet jisai iš karto [masto] čia buvo ne lenkų pažeminimas, o tų, to autoriaus, kuris nupėšė tai. Tai byloja apie jo kultūros lygį ir mąstymą.

Bet man atrodo, kad dabar jau netraktuojama taip, nes daug lenkų įsiliejo į tą bendrą Lietuvos gyvenimą. Yra lenkų dalyvaujančių kituose partijose. Irgi buvo labai daug diskusijų, nes pavyzdžiui, Lenkų tos rinkiminės akcijos grynai lenkiška partija, kuri skaitosi, kuri sakė, kad nereikia dalyvauti kitose partijose, nes čia nėra kaip pasakyti vienybės. Bet man atrodo, kad čia irgi neteisingai, nes kuo tu įvairiuose srityse pasirodysi lenkas ir pasirodysi, atstovausi [ ] nu busi priimtas kaip savo, kaip pozityvus, traktuojamas normaliai, gal ką nors pozityvaus, gero nuveiksi, pozityvaus – tai iš karto nuomonė formuosis kitaip. Pavyzdžiui, daug lenkų dabar [ ] visose partijose galima rasti po vieną kitą, antrą, trečią lenką, kurie ir Seime atstovauja. Jau Socialdemokratų yra lenkų, ten Vaclov Stankevič tas [galvoja] Naujoji Sąjūnga socialliberalai ir kitose... Ir man atrodo, kad čia yra normalu. Lenkai dabar neblogai atrodo, moka žaisti krepšinį, visi patenkinti, kad broliai Lavrinovičiai atstovauja ir gerai ten Lietuvai atstovauja, visi patenkinti: va vakar Dariušas Lavrinovič 22 taškus įmetė ir man atrodo tokiu pagrindu formuojama nuomonė žiniasklaidoje. Jeigu prisidedi prie Lietuvos pergalės, nu aišku, kaip galima traktuoti lenką jau kitaip?! [šypsosi] Traktuojama jau kaip didvyrį, kaip saviškį, kad jisai padeda. Man atrodo, kad taip ir bus toliau.

- Dėkoju Jums už pokalbį. Buvo malonu su Jumis pabendrauti.

Kokybiniam tyrimui naudota medžiaga

Lietuvos rytas / 2006 m. birželio 15 d.

Čigonų problemos vis tos pačios

I susitikimą susirinkusios čigonės savo problemas bandė išdėstyti visos vienu metu ir kuo garsiau.

V.Kapočiaus nuotr.

MILDA KUIZINAITĖ

„SOSTINĖS“ KORESPONDENTĖ

Makaronai – patys pigiausi, miltai – tokie prasti, kad neįmanoma iškepti net skanaus pyrago. Kompensacija už malkas – tik pasityčiojimas.

Taip sostinės taboro gyventojai įvertino Vilniaus savivaldybės jiems skirtą paramą.

Vakar su taboro bendruomene susitikę Vilniaus savivaldybės ir sostinės policijos atstovai neturėjo galimybės pratarti nė žodžio.

Apie dvidešimt į Romų kultūros centro klasę susirinkusių čigonų viena per kitą garsiai skundėsi gyvenimu ir mosikavo rankomis.

Išdėstyti savo problemas visos moterys stengėsi kuo garsiau.

Susitikimo dalyvės tuo pačiu metu vien kitą tildė, o priekyje sėdę svečiai nebežinojo net kurios klausytis.

Ant klasės, kurioje vyko susitikimas, sienos kabėjo taisyklės Romų kultūros centre stovyklaujantiems vaikams.

Jose esantys nurodymai „nešūkauti“ ir „elgtis mandagiai“ suaugusiems čigonams negalioja.

Susitikimui vadovaujantis ir prie atskiro stalo sėdintis čigonų lyderis Stepas Visockis visus taboro gyventojų pasisakymus re...

graudžias istorijas, kaip užpraeitą žiemą buvo griautami jų namai.

Nors žiema jau seniai baigėsi, taboro gyventojai vis tebesiguodė, kad malkoms įsigyti savivaldybė skyrė per mažai pinigų – tik tai po 120 litų.

„Jei aš būčiau ėjęs kirsti miško, mane būtų sulaukę policininkai ir pasodinę į kalėjimą“, – apie šildymo sezono vargus pasakojo vienintelis susitikime dalyvaujantis vyras. Išrėžęs kalną apie malkas, jis išėjo iš klasės.

Apie malkas prašė romai ornė įrodinėti, kad jie yra gamtos mylėtojai.

„Miškas labai brangus mums visiems, mes gamtoje gimėme ir gyvename“, – aiškino taboro gyventojai.

Nors pernai Vilniaus miesto savivaldybė čigonams siūlė darlą už minimalų atlyginimą, norintųjų dirbti neatsirado.

Vakar čigonų taboro gyventojai vėl chorų rėkė, kad į darbą jų niekas nepriima.

Mercedes - Benz
remontas ir detalės

Lietuvos rytas / 2006 m. birželio 14 d.

Kautynės dėl valdžios – ir čigonų tabore

DALIA GUDAVIČIŪTĖ

„LIETUVOS RYTŲ“ KORESPONDENTĖ

Baronas – prieš vienvaldystę

Šalies politikams nepasidalijant valdžios, panašūs mūšiai vyksta ir čigonų tabore šalia Vilniaus.

Čigonų baronu vadinamas romų bendruomenės pirmininkas Lietuvoje ir Vilniaus romų bendruomenės pirmininkas Stepas Visockas sukilo prieš vienvaldystę čigonų tabore.

Jis kaltina Romų visuomenės centro direktoriaus pavaduotoją Josiifą Tyčią užgrobus visą valdžią tabore.

Nebus milijono litų už žalą

S.Visocko pyktį sukėlė J.Tyčinos ir centro direktorės Svetlanos Novopolskajos taikos sutartis su Vilniaus meru Artūru Zuoku bei savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos ir bendrųjų reikalų departamento vadovu Dariumi Šaluga.

Čigonų baronas supyko, kad be jo žinios bei leidimo, tarpininkaujant lygių galimybių kontrolieri Aušrinei Burneikienei, A.Zuokas ir D.Šaluga viešai atsiprašė čigonų bendruomenės atstovų. Po to kontrolierė nutraukė tyrimą dėl incidento, kilusio Vilniaus valdžiai nugriovus keletą pastatų tabore.

S.Visocko manymu, čigonų tabo-

ro gyventojai nebegalės prisiteisti milijono litų. Tiek jis įvertino moralinę žalą už nuverstus namus.

Materialinės žalos prisiteisti neįmanoma, nes nuverstai namai čigonams nepriklausė.

„Aš – bendruomenės pirmininkas, mane Seime laiko politiku, o J.Tyčina yra baigęs septynias klases ir yra pavaduotojas ūkio reikalams! Kodėl A.Zuokas neivažiavo ir neatsiprašė taboro gyventojų dėl savo veiksmų?“ – piktnosį čigonų baronas.

Jis nepatenkintas ir tuo, kad nėra kviečiamas susitikti su Europos Komisijos atstovais, kurie lankosi čigonų tabore.

Ižvelgia daug neskaidrumo

S.Visockas tikino „Lietuvos rytą“, kad trūksta skaidrumo ir dėl butų, kuriuos Vilniaus savivaldybė yra padėjusi skirti netekusiems būstų čigonų taboro gyventojams.

Po namų griovimo akcijos nukentėjusiems čigonams apgyvendinti kol kas savivaldybė skyrė tik du butus, bet vienas neva „nuplaukė“, o kitas buvo paskirtas nuo gaisro vėliau nukentėjusiai moteriai.

S.Visockas kreipėsi ir į Generalinę prokuratūrą, kuri persiuntė šį skundą nagrinėti Verkių nuovada.

Romų bendruomenės pirmininko pavaduotojo pareigas einanti Zora Rynkevičė tvirtino, kad kreipėsi į J.Tyčią, prašydama kompensacijos už šildymą anglimis bei klausdama, kur dingsta visa taborui skirta labdara, maitinimo talonai.

Tačiau ji teigia išgirdusi gąsdinimus ir grasinimus.

Čigonų baronas S.Visockas, jo pavaduotoja Z.Rynkevičė ir jos duktė V.Stankėvičė reikalauja panaikinti vienvaldystę tabore.

R.Jurgaičio nuotr.

Lietuvos rytas / 2006 m. kovo 29 d., Nr. 72

Į darbo rinką bus mestas čigonų desantas

DAIVA ZIMBLIENĖ

„LIETUVOS RYTO“ KORESPONDENTĖ

Sparčiai kintančią šalies darbo rinką netrukus turėtų papildyti jos naujokai – įvairių profesinių įgūdžių įgiję čigonai.

Daugiau nei 150 Vilniuje ir Ukmergės rajone gyvenančių čigonų tautybės žmonių jau balandį pradės mokytis kompiuterinio raštinumo, lietuvių ir anglų kalbos, autotransporto priemonių remonto šaltkalvio, B kategorijos vairuotojo, augalų kompozicijos sudarytojo bei meninės programos pardavėjo specialybių.

Patiems raštingiausiems ir gabiausiems bus suteikta galimybė tapti socialinių darbuotojų asistentais – vertėjais ar neetatiniais korespondentais.

Išklausę specialų kursą, jie galės prisidėti prie romų laikraščio

leidybos – rašyti straipsnius, daryti nuotraukas, rūpintis platinimu.

Šie 900 valandų arba kasdien po keturias valandas užtruksiantys mokslai romams bus nemokami. Netgi atvirkščiai – lankyti pamokas jie bus skatinami išmokant maždaug 20 litų dienpinigius, taip pat jiems bus padengiamos kelionės išlaidos į mokymo įstaigą bei atgal į namus.

Sukurti ir išbandyti šį romų integracijos į darbo rinką mechanizmą užsimojo Lietuvos vaikų fondas, su Tautinių mažumų ir išeivijos departamentu parengęs Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL finansuojamą projektą.

Pirmiausia šis beveik 1,8 mln. litų vertės projektas buvo pristatytas Ukmergėje. Iš beveik 70 čia gyvenančių čigonų renginyje dalyvavo vos keliolika.

Romų mokymą Ukmergėje organizuosiantis Vilniaus prekybos,

pramonės ir amatų rūmų Ukmergės filialo direktorius Regimantas Baravykas jiems įteikė parengtus specialius aplankalus su medžiaga, skirta būsimiems mokslams.

Remiantis Socialinių tyrimų instituto duomenimis, Lietuvoje šiuo metu gyvena apie 3000 romų.

Romų bendruomenė šalyje yra jauniausia – beveik pusė jų yra ne vyresni kaip 20 metų.

Tačiau, palyginti su kitų tautybių atstovais, tarp romų yra dešimtkart didesnis neraštingumas, jie prastai lanko mokyklas, neturi nuolatinio darbo.

Romai yra labiausiai nemėgstama tautinė grupė Lietuvoje – net 75 procentai šalies gyventojų nenorėtų gyventi romų kaimynystėje, dažniausiai visuomenė jų nesieja kaip atskiros tautinės mažumos ir priskiria prie socialiai problemišku grupių: alkoholikų, narkomanų, anksčiau teistų asmenų.

Lietuvos rytas / 2006 m. vasario 10 d.

Pabradėje – migrantų ir pasieniečių grumtynės

Nepatiko gyvenimo sąlygos

Girti migrantai Užsieniečių registracijos centre Pabradėje sukėlė riaušes.

Metaliniais strypais apsiginklavusius įnamius sutramdė specialus pasieniečių būrys, panaudojęs fizinę jėgą, ašarines dujas bei gumines lazdas. Keliems riaušininkams prirėkė medikų pagalbos.

Valstybės sienos apsaugos tarnybai priklausančio centro vadovai pabrėžė, kad nelegalų sukelti neramumai niekaip nesujie su pasaulyje vykstančiais musulmonų protestais dėl Vakarų spaudoje paskelbtų pranašo Mahometa karikatūrų, o traktuotini kaip chuliganiški nedidelės centro gyventojų grupės veiksmai.

Centre siautėję užsieniečiai reiškė nepasitenkinimą gyvenimo sąlygomis ir aiškinosi tarpusavio santykius.

Rusas grasino peiliu

Užvakar 21 val. 40 min. viename centro stebėjimo postų būdėje pasienietis pranešė, kad nelegalių migrantų korpuso trečiame aukšte girdėti bruzdesys.

Netrukus paaiškėjo, kad čia gyvenanti grupė vyrų, apsiginklavusi metaliniais strypais, reiškia nepasitenkinimą gyvenimo sąlygomis.

Agresyviausiai elgėsi 35 metų Rusijos pilietis – nusitvėręs lenktinį peilį jis grasino pareigūnams.

J centrą buvo iškviestas pastiprinimas – Vilniaus rinktinės specialiosios paskirties būrys.

Netrukus trečiojo aukšto lange pasirodęs centre gyvenantis pusuogis Kazachstano pilietis ėmė prašyti pareigūnų pagalbos, nes minėtas Rusijos pilietis esą nori jį užmušti ir išmesti per langą.

Prie lango pribėgęs aršiausiai besielgęs rusas, mojuodamas peiliu, iš tiesų keletą kartų sudavė kazachui strypu bei pamėgino jį išstumti.

Maištininkai buvo surakinti

Tuo pat metu šalmiais, skydais ir guminėmis lazdomis apsigink-

Šalmiais, skydais ir guminėmis lazdomis apsiginklavę pasieniečiai šturmuo maištininkų gyvenamąsias patalpas. VSAT nuotr.

lavę septyni centro pasieniečiai šturmuo trečiąjį gyvenamųjų patalpų aukštą.

Iki tol kartu su Rusijos piliečių pradėje siautėti dar penki vyrai sulaužė kambariuose esančius duris ir apsiginklavę jų medinėmis kojomis.

Pasieniečiams įsiveržus į gyvenamąsias patalpas, peiliu ir metaliniu strypu apsiginklavęs riaušininkų vadeiva rusas su bendrininkais puolė pareigūnus. Šie tramdydami įnirtusį vyrą buvo priversti panaudoti ašarines dujas bei gumines lazdas.

Antrankiais surakintas riaušininkas buvo išvestas į administracinį pastatą, o vėliau perduotas atvykusiems Pabradės policijos nuovados pareigūnams.

Antrankiais tramdyti dar penki riaušininkai – centre gyvenantys vyrai. Jie pretenduoja gauti leidimą nuolat gyventi Lietuvoje.

Patys pasigamina alkoholio

Užsieniečių registracijos centro vadovybė teigė, kad pagrindi-

nė šių riaušių priežastis – nelegalų apsvaigimas nuo alkoholio ir tarpusavio santykių aiškinimasis.

Vartoti alkoholinius gėrimus arba atsinešti juos į centrą įnamiams draudžiama, tačiau užsieniečiai įsigudrina jų pasigaminti patys – gavę duonos, šiltoje patalpoje pasigamina raugo.

Centro medicinos personalo ir atvykusių medikų pagalbos prireikė dviem riaušių dalyviams – jiems diagnozuota įvairių galvos sumušimų.

Medikams suteikus pagalbą, užsieniečiams leista grįžti į savo gyvenamąsias patalpas.

Ketvirtadienio naktį ir dieną situacija centre buvo ramė ir pasieniečių visiškai kontroliuojama, o centro teritorija saugoma įprastu režimu.

Užsieniečių registracijos centre Pabradėje teismo sprendimu laikinai apgyvendinami užsieniečiai, legaliai arba nelegaliai atvykę į Lietuvą ir prašantys prieglobsčio.

Šiuo metu centre gyvena 75 užsieniečiai, tarp kurių daugiausia Rusijos piliečių – 43.

Tirs policija ir prokuratūra

– Kas laukia Rusijos piliečio, sukėlusio centre neramumus? – vakar „Lietuvos rytas“ paklausė Užsieniečių registracijos centro viršininko pavaduotojo Jono Platūtkio.

– Jis buvo išvežtas į Pabradės policijos nuovadą.

Tačiau ketvirtadienį apie pietus policijos pareigūnai jį sugrąžino į Užsieniečių registracijos centrą.

Šis Rusijos pilietis ir toliau čia gyvena, jis nebus izoliuotas nuo kitų centro gyventojų.

– Ar šiam maištininkui bus pareikšti įtarimai dėl riaušių sukėlimo?

– Ketvirtadienį centre lankėsi policijos pareigūnai, jie apklausinėja nukentėjusiuosius.

Kiek žinau, įtarimai Rusijos piliečiui dar nėra pareikšti.

Ar pradėti ikiteisminį tyrimą, spręs policijos pareigūnai su prokurais.

BNS ir „Lietuvos ryto“ inf.

VYRIA
G.Vain
BEND
V.Strin
VYR. I
PAVA
A. Bud
R. Karr
VYR.
E. Buk
K. Jau
01), 1
Karal
36 11
ATS.
N. M
ATS
PAV
N. M
KAL
A. Lu
V. K3
37 6
APŽ
Pol
Itel.
Ekc
mys
P. Ja
36
vėr
T. H
27
lau
81)
A. I
35
27
kar
Sf
Ite
dr
E.
4:
4:
„I
„I
be
A.
2:
G.
E.
3
“

...iš svetimame miške

Lietuvos rytas / 2006 m. birželio 28 d.

Rusakalbių mokyklos pedagogai badaus tris dienas

AUŠRA PILAITIENĖ

„LIETUVOS RYTO“ KORESPONDENTĖ

Klaipėdos „Pajūrio“ vidurinės rusakalbių mokyklos mokytojai vakar pradėjo bado akciją.

Pedagogai protestuoja prieš mokyklos reorganizavimo reformą. Pagal ją nuo rugsėjo ši mokyklos įstaiga taptų pagrindine mokykla.

Tada 96 šiemet „Pajūrio“ mokyklą baigę dešimtokai turėtų toliau mokslus tęsti gimnazijose.

Pedagogų tvirtinimu, moksleiviams nepalikta pasirinkimo teisės – po reorganizavimo jie iš pietinio miesto rajono turėtų važinėti į miesto centrą.

Bado akcijos dalyvė matematikos mokytoja Liudmila Gagarina teigė, kad pedagogai ir moksleiviai nėra nusiteikę prieš švietimo sistemos reorganizavimą. Jie tik pageidauja, kad šioje mokykloje permainos įsigaliotų ne šįmet, o po trejų metų.

Iš pradžių pedagogai ketina badauti tris dienas. Jie tikisi, kad per tą laiką su savivaldybės vadovais pavyks rasti bendrą kalbą.

Priešingu atveju bado akcija

bus pratęsta rugpjūčio mėnesį.

Vakar dešimtokai devyniems badauti pasiryžusiems mokytojams pastatė palapines, aptvėrė teritoriją.

Čia budės ir kiti į palaikymo komandą susibūrę pedagogai.

Moksleiviai teigė taip pat nenorintys keisti mokyklos.

Tai jau ne pirmą Klaipėdos rusakalbių mokyklų protesto akciją. Pedagogai keletą kartų piketavo priešais savivaldybės pastatą užsiklijavę burną, tuo norėdami pabrėžti, kad jų balso niekas negirdi.

Jau pavasarį uostamiestyje buvo pasirodę proklamaciniai lapeliai, kviečiantys boikotuoti mokyklų reformą, pasirašytų nacionalbolševikų partijos skyriaus vardu, nors tokia organizacija oficialiai nėra registruota.

Gegužę šalia „Aitvaro“ gimnazijos surengtame mitinge buvo priimta rezoliucija, kurioje reikalaujama dvejimėms metams sustabdyti mokyklų reformą.

Akcijos dalyviai teigė kovojantys už tai, kad nebūtų mažinama rusų mokyklų skaičiaus ir jos liktų vidurinės, o ne virstų pagrindinėmis bei gimnazijomis.

Klaipėdos savivaldybės vadovai tokius protestus vertina kritiškai.

Mokyklų reforma vyksta jau dvejus metus, apie pertvarką ne kartą diskutuota su visais rusakalbių mokyklų vadovais, mokytojais, moksleiviais ir jų tėvais.

Savivaldybės švietimo skyriaus vedėjos pavaduotojos Virginijos Kazakauskienės teigimu, moksleivių skaičius rusakalbių mokyklo-

se uostamiestyje per keliolika metų sumažėjo perpus: 1992-aisiais jų buvo 10205, o dabar – tik 5020.

Tačiau iš 13 mokyklų liko 10 ir iki 2012-ųjų neplanuojama uždaryti nė vienos.

Nė vienas rusakalbis vaikas nesimoko antrojoje pamainoje, nors lietuvių mokyklose tokių pamainų yra. Moksleivio mokymasis rusų mokykloje kainuoja daugiau negu lietuvių.

Klaipėdos „Pajūrio“ vidurinės mokyklos mokytojai badauja palapinėse.

B.Beinoravičiaus nuotr.

Respublika / 2006 m. sausio 5 d.

Žydai pykstasi dėl gražintino turto

Ramunė VAIČIULYTĖ

Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkas Simonas Alperavičius naujuosius metus pradėjo priekaištais, esą Vyriausybė delsia gražinti žydų turta. Tačiau žydų turto gražinimo procesą stabdo ir nesutarimai, kam jis turėtų atitekti.

Nepagrįstos pretenzijos

S.Alperavičiaus teigimu, Vyriausybės atstovai jį buvo patikinę, kad iki 2006-ųjų pradžios Seimui bus pateikta pataisa, kurią priėmus žydams bus gražintas turtas.

Vyriausybė atmetė S.Alperavičiaus priekaištus. Šiuo metu tikrinamas pretenzijų į norimą atgauti turta pagrįstumas. Iš 438 pastatų, į kuriuos pretenzijas reiškia žydai, Vyriausybė su išlygomis gali gražinti tik apie 140.

Premjero patarėjo Viliaus Kavaliausko teigimu, Archyvų departamento specialistai išanalizavo pateiktus sąrašus ir žydų turta suskirstė į penkias kategorijas.

"Pirma kategorija - turtas, priklausęs žydų religinei bendruomenei, antra - turtas, kuriam neužtenka nuosavybės dokumentų, trečia - trūksta nuosavybės dokumentų, ketvirta - dokumentų išvis nerasta, ir penkta, didžiausia, kategorija - nebendruomeninis, privatus turtas, kuris negali būti gražinamas bendruomenei. Dėl pirmųjų dviejų kategorijų dar gali būti priimtas lankstus sprendimas, tačiau dėl kitų - ne", - vakar Žinių radijo laidoje sakė jis.

Gali būti, kad iki trečdalis sumažėjusį turta S.Alperavičiaus vadovaujama bendruomenė gaus jau šį pavasarį - įstatymo pataisa, kuria remiantis Lietuvos žydų bendruomenei bus perduotas turtas,

Ne visi žydai nori, kad turta, kurį rengiasi gražinti Lietuvos valdžia, valdytų Simonas Alperavičius. Dainiaus Labučio nuotr.

tikriausiai bus svarstoma Seime jau šį vasarį.

Kam iš tiesų atitektas turtas?

Vakar Kauno žydų religinės

bendruomenės administratorius Mauša Bairakas viešai pareiškė, kad nekilnojamojo turto gražinimas žydams stabdomas dėl S.Alperavičiaus užmačių.

"Mūsų religinės bendruome-

nės nuomone, turto gražinimo procesas yra stabdomas dirbtinai. Norima perduoti visą turta vienam juridiniam asmeniui, t.y. viešai įstaigai. Mes turime informacijos, kad Lietuvos teisingumo ministerija rengia diskriminacinio pobūdžio įstatymo pakeitimo projektą, pagal kurį visas išlikęs nekilnojamas turtas turėtų būti gražintas šiai viešajai įstaigai, t.y. bendram Amerikos ir Izraelio fondui, sudarytam Lietuvoje, už kurio stovi mūsų nuomone, privatus asmenys", - vakar sakė jis.

Trukdo S.Alperavičius

Įstatymo pataisą rengiantys valdininkai aiškina, kad žydams dabar esamas religinių bendrijų išlikusio nekilnojamojo turto įstatymas negalioja, nes jų religijoje nėra hierarchijos.

Esą kai kuriais atvejais susiklosto tokia situacija, kad turtas (pvz., sinagogos) akivaizdžiai priklauso žydams, bet nėra kam jį atiduoti.

Tačiau Kauno žydų religinės bendruomenės administratorius M.Bairakas įsitikinęs, kad keisti dabar galiojančio įstatymo nereikia. Vakare jis aiškino, kad Kauno žydų religinė bendruomenė, remdamasi dabar galiojančiais įstatymais, jau susigrąžino dalį pastatų.

"Ir tas procesas Kaune jau būtų seniai baigtas, jeigu ne pono Alperavičiaus trukdymai ir kišimasis į teismų darbą, prašymų, laiškų, įvairių raštų rašymas Vyriausybei, Seimui ir t.t. Jis prašė, kad mums jokio turto daugiau neatiduotų", - sakė M.Bairakas. Jo nuomone, S.Alperavičius ir jo vadovaujama bendruomenė neatstovauja visai žydų visuomenei.

Objektų sąrašas

Praėjusių metų vasarį 28 dieną Vyriausybei Lietuvos žydų bendruomenės atsakai pateiktą naują, jau trečią, siekiamo susigrąžinti turto sąrašą. Jame nurodyti 4 objektai, iš jų nauji - 266

Iš 438 norimų susigrąžinti objektų daugiausia yra Vilniuje - 128, Kaune - 107. Kituose miestuose tokių objektų žinoma, pavyzdžiui, Panevėžyje - 19, Ukmergėje - 9, Klaipėdoje ir Šiauliuose - po 7.

Pateiktame sąraše tarp pirmųjų atgauti sinagogų, kapinių mokyklų pateikta ir daugybinė, dabar privačiam kapui priklausančių nekilnojamojo turto objektų.

Daugiausia vertingų pastatų, kuriuos nori atgauti žydai, yra sostinėje. Žydų bendruomenės pageidaujamų objektų sąrašą nurodyti Stiklių g. esantis viešbutis "Centro kubas", bačiaus g. įsikūrusis restoranas "Ida Basar", Islandijos g. esanti Vilniaus geležinkelio stotis ir verslo paslaugų mokykla. Šis sąrašas buvo įrašytas ir Kurijos ministerija bei Norvegijos karalystės ambasada.

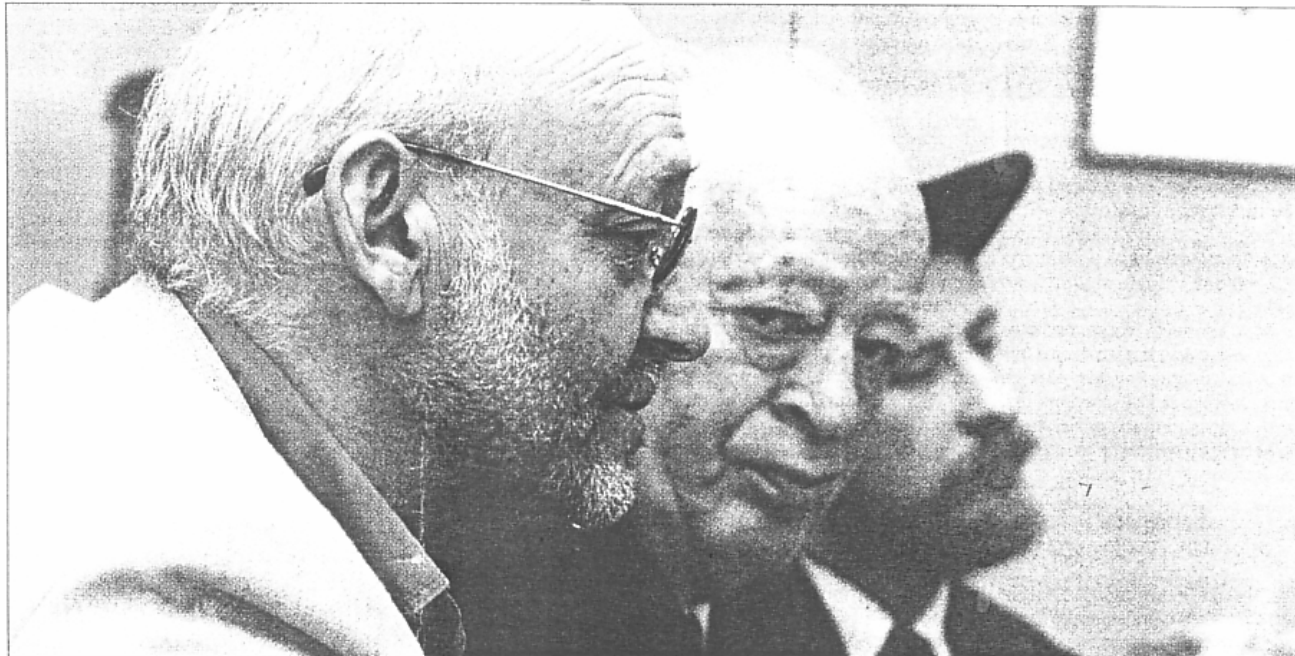
Tarp žydų pageidaujamų nekilnojamojo turto objektų teko daug Kauno Laisvės aikštės, t.y. Jonavos duonos" pastatų, t.y. Jonavos duonos" pastatų (Jonava), kavinių "Žalioji gas" (Panevėžys), "Raguvo dai ir ko" (Panevėžio r.), "Mergės duonos" konditerijos cechas (Ukmergė), prekybos centras "Iki" (Ukmergė), laikų investicijų kompanijos pastatas (Klaipėda) ir kt.

"Respublikos"

Respublika / 2006 m. sausio 4 d.

Lietuvos žydų bendruomenėje drėsta sukilimas prieš S.Alperavičių

Buvęs Lietuvos žydų bendruomenės pirmininko pavaduotojas Josifas Parasonis (kairėje) viešai atsiribojo nuo bendruomenės vadovo Simono Alperavičiaus (viduryje)

Martyno Ambrazo nuotr.

Ramunė VAIČIULYTĖ

Paskutinę praėjusių metų dieną nuo Lietuvos žydų bendruomenės pirmininko Simono Alperavičiaus veiklos atsiribojęs jo pavaduotojas, profesorius habilituotas daktaras Josifas Parasonis.

Taip pasielgti jį paskatino nebepakenčiamas žydų bendruomenės vadovo S.Alperavičiaus elgesys - jo vieno priimami sprendimai, neatvira ir neskaidri veikla, nepakantumas kitai nuomonei.

Daugelis bendruomenės narių kalbėti apie bendruomenėje susiklosčiusią situaciją nedrįso, tačiau keletas užsiminė, kad toks buvusio bendruomenės pirmininko pavaduotojo poelgis suprantamas.

Sovietinis relikvas

Viešai kreipdamasis į Lietuvos žydų visuomenę J.Parasonis pareiškė, kad nutraukia savo veiklą Lietuvos žydų bendruomenės valdyboje bei taryboje ir pasitraukia iš Lietuvos žydų bendruomenės pirmininko pavaduotojo pareigų.

J.Parasonis, atsiribodamas nuo

bendruomenės vadovybės, pareiškė, kad Lietuvos žydų bendruomenė "tebėra netolimos praeities visuomeninės organizacijos relikvas", kur visi sprendimai priimami vieno asmens, vienbalsiai, "lydint audringiems plojimams".

Profesorius atvirai neįvardijo atsiribojimo priežasčių, tačiau kreipimėsi pabrėžė, kad bendruomenės vadovybė netoleruoja kitokios nuomonės, jos veikla nėra atvira ir skaidri, o susirinkimai - tiesiog gėdingi, skatinantys atsiriboti nuo dabartinės žydų bendruomenės vadovybės veiksmų.

Nieko negalima pakeisti

Kodėl metė tokį šėšėlį ant žydų bendruomenės vadovų, vakar J.Parasonis "Respublikai" plačiau komentuoti nepanoro, tačiau keletą dalykų vis dėlto paaiškino.

"Tegul dabar šiek tiek aprimsta aistros ir tada bus galima pakalbėti, - sakė jis ir pridūrė. - Kreipimėsi į žydų visuomenę yra viskas pasakyta. Bendruomenėje nieko negalima pakeisti. Aš nenoriu pasakyti, kad viskas yra prastai. Yra ir teigiamų dalykų, bet visuma manęs

netenkina, o pakeisti nieko neįmanoma. Kas belieka? Pasitraukti".

J.Parasonis neįvardijo konkrečių nepakantumo kitokiai nuomonei atvejų, tačiau paaiškino, kad netolerancija kitokiai nuomonei bendruomenės vadovybėje jau seniai tapo reiškiniu. "Žinokite, tokių atvejų yra daug, tai visi mūsų susirinkimai. Tokia suformuota praktika", - paklaustas apie bendruomenės vadovų nepakantumą kitaip galvojantiems, sakė jis.

Kalbėdamas su "Respublika" buvęs Lietuvos žydų bendruomenės pirmininko pavaduotojas dar kartą pakartojo, kad bendruomenės susirinkimai gėdingi, ir patikino, kad nusivylė ne pačia bendruomene, bet jos vadovais.

J.Parasonio įsitikinimu, daugelis Lietuvos žydų bendruomenės narių apie dabartinius bendruomenės vadovus mano tą patį kaip ir jis, tačiau jie yra paprasti bendruomenės nariai, neužima jokių postų, todėl garsiai ir nereiškia savo nuomonės.

S.Alperavičius nekomentuoja

Keletas kitų "Respublikos" kalbintų Lietuvos žydų bendruomenės

narių vakar sakė retai dalyvaujantys bendruomenės susirinkimuose, aiškino buvę nustebinti tokio J.Parasonio sprendimo, tačiau pasakoti apie tai, kas iš tiesų vyksta žydų bendruomenės vadovybėje, nedrįso.

Tik keletas narių, kurie nenorėjo būti įvardyti, prakalbo apie tai, kad bendruomenės susirinkimuose sprendimus priima vienas asmuo, nepaisoma kitokios nuomonės.

"Šiaip nėra dūmų be ugnies. Aš retai būnu susirinkimuose ir dažnai nepasiekiu iki galo, nes man irgi kai kas nepatinka. Aš negaliu taip komentuoti, bet man toks jo pareiškimas buvo suprantamas", - taip profesorius J.Parasonio žingsnį komentavo vieno Lietuvos regiono žydų bendruomenės pirmininkas.

Apie J.Parasonio atsiribojimą vakar "Respublika" mėgino pasikalbėti ir su Lietuvos žydų bendruomenės pirmininku S.Alperavičiumi. Vos paklaustas apie tai, jis pareiškė, kad apie atsiribojimą reiklia klausiti paties profesoriaus, o komentuoti viešame pareiškime pateiktų priekaištų nepanoro.

Lietuvoje mažėja pabėgėlių, bet daugėja imigrantų

Per pastaruosius dvejus metus Lietuva priglaudė kone perpus mažiau pabėgėlių. Tačiau nuogaštavimai, kad įstojus į Europos Sąjungą mus užplūs imigrantai, pamažu pildosi - vien per pastaruosius metus į Lietuvą imigravo tūkstančiu svetimšalių daugiau.

Liuminata MICKUTĖ

Imigrantų smarkiai daugėja

Per praėjusius metus į Migracijos departamento Imigracijos skyrių dėl leidimo laikinai gyventi Lietuvoje kreipėsi apie 7,4 tūkst. užsieniečių. Palyginti su 2004 metų duomenimis, šis skaičius visu tūkstančių didesnis. Vien per tris šių metų mėnesius leidimą laikinai gyventi Lietuvoje norėjo gauti netoli dviejų tūkstančių užsieniečių.

Pasak Migracijos departamento Imigracijos skyriaus vedėjos Violetos Rožkovičienės, nuo šių skaičių galima nubraukti maždaug po šimtą ir gausime apytikslį skaičių išduotų laikinųjų leidimų gyventi Lietuvoje.

Tačiau šie skaičiai tik faktiniai. Dalis imigrantų naudojasi galimybe tris mėnesius gyventi svetur be jokio leidimo, vėliau trumpam

Imigrantas - vienos valstybės pilietis ar asmuo be pilietybės, atvykęs į kitą valstybę ilgesnį laiką ar nuolat gyventi.

Pabėgėlis - asmuo, dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamam dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų esantis už šalies, kurios pilietis yra, ribų ir negalintis arba bijantis naudotis tos šalies gynyba; arba neturėdamas atitinkamos pilietybės ir būdamas už šalies, kurioje anksčiau buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta, ribų dėl tokių įvykių

Pabėgėlių priėmimo centre Rukloje pabėgėliai laukia, kol bus integruoti

Broniaus Talaiko nuotr.

grižta į savo šalį ir vėl - į Lietuvą. Kiek tokių imigrantų mūsų šalyje, jokios tarnybos neskaičiuoja. Tačiau kad šis skaičius iš tiesų įspūdingas, patvirtina gausybė italų ir kitų tautybių piliečių įsteigtų restoranų, naktinių klubų ir įmonių. Juos Europos Sąjungos piliečiai Lietuvoje gali laisvai steigti ir tam nereikia darbo leidimo.

Metus galiojantį laikinąjį leidimą gyventi Lietuvoje, pasak V. Rožkovičienės, dauguma prašo pratęsti dar metus. Dėl studijų, darbo atvykę užsieniečiai ar Lietuvoje gyvenančios svetimšalių šeimos neretai tokio leidimo ateina dar ne kartą.

Anot V. Rožkovičienės, daugiausia į Lietuvą imigruoja Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos piliečių. Taip pat nemažai žmonių imigruoja iš Jungtinės Karalystės.

"Imigrantų sparčiai daugėja greičiausiai todėl, kad esame Europos Sąjungos valstybė. Be to, esame vakarietiška valstybė, tad daugiausia imigrantų iš Rytų valstybių", - svarsto V. Rožkovičienė.

Pabėgėliai bėga kitur

Tuo tarpu pabėgėlių Lietuvoje mažėja. Šiuo metu mūsų šalyje

yra apie 200 laikiną prieglobstį gavusių užsieniečių. Dar apie 70 gy-

vena Pabėgėlių priėmimo centre Rukloje (Jonavos r.) laukdami, kol bus integruoti.

"Pabėgėlių sumažėjo gal porą kartų. Mažėja, nes sienos geriau saugomos. Jie renkasi lengvesnius maršrutus per Ukrainą į Slovakiją, Čekiją", - teigia Pabėgėlių priėmimo centro direktorius Algimantas Dieninis.

Pabėgėlio statusą, kartu ir leidimą nuolat gyventi Lietuvoje gauna vos vienetai, daugiamai prieglobsčio prašančiųjų suteikiama tik laikina globa - leidimas metus gyventi mūsų šalyje. Praėjusiais metais pabėgėlio statusą gavo 15 užsieniečių iš 410 prašiusiųjų. 2003-iaisiais tokių buvo 3 iš 644. Laikinoji apsauga prieš metus suteikta 327 asmenims, prieš trejus metus tokių buvo 485.

Vidutiniškai porą mėnesių praleidę Užsieniečių registravimo centre, dėl rasinės diskriminacijos, persekiojimo ar iš karinių konfliktų zonų pabėgę užsieniečiai perkeltami į Pabėgėlių priėmimo centrą. Čia po maždaug pusmetį užtrunkiančio dokumentų tvarkymo jiems suteikiamas statusas, pasirašoma sutartis, tada pabėgėlis priskiriamas savivaldybei, su kuria pasirašyta sutartis dėl integracijos.

Pasak Socialinių paslaugų priežiūros ir audito departamento So-

cialinių programų administracijos skyriaus vedėjo pavaduotojos Lidijos Zabulionienės, pabėgėliai neturi laisvės rinktis, kur apsigyventi.

"Norėtų Vilniuje, bet yra lėšų, už kurias mes galime jiems nuomoti butus, normatyvai, o Vilniuje už tiek nelabai ką nors išnuomosi, todėl sostinėje pabėgėlių integruojama mažiausiai. Jiems patinka Kaune, taip pat Klaipėdoje", - pasakoja L. Zabulionienė.

Preteningiausi - rusai

Pasak L. Zabulionienės, tarp pabėgėlių dominuoja rusų tautybės piliečiai. Tačiau šiemet yra net 18 pabėgėlių iš Afganistano, vienas iš Irako ir keturi iš Nigerijos. Kaip teigia Užsieniečių registracijos centro direktorius Robertas Petraitis, į Lietuvą pabėgėliai atvyko iš 56 šalių.

"Preteningiausi yra Rusijos piliečiai. Jie visiškai nenori patys integruotis į mūsų visuomenę ir reikalauja, kad mes juos integruotume", - teigia R. Petraitis. Panašiais pastebėjimais dalijasi ir Pabėgėlių priėmimo centro direktorius A. Dieninis. Anot jo, buvusios Tarybų Sąjungos piliečių mąstymas vis dar socialistinis - valstybė turi duoti val-

gyti ir darbo, todėl Rusijos piliečiai sunkiai patys įsidarbina. "Jie ne-

MIGRACIJA

Tarptautinės migracijos komisijos duomenimis, 2005 m. buvo beveik 200 mln. tarptautinių migrantų (suskaiciuoti tik tie, kurie gyveno už savo šalies ribų ilgiau nei metus, įskaitant ir 9,2 mln. pabėgėlių).

Vienas iš 35 žmonių yra tarptautinis migrantas, tai sudaro 3 proc. pasaulio gyventojų. Migrantų skaičius greitai auga: nuo 82 mln. 7-ajame dešimtmetyje iki 175 mln. 2000-aisiais ir beveik 200 mln. šiandien.

Daugiausia migrantų, 2000 m. duomenimis, yra JAV. Čia susibūrė 20 proc. visų pasaulio migrantų - apie 35 mln. Rusijos Federacijoje - apie 13,3 mln., Vokietijoje - 7,3 mln., Ukrainoje - 6,9 mln., Indijoje - 6,3 mln. Migrantai sudaro daugiau nei 60 proc. visų Andoros, Makao, Guamo, Vatikano, Monako, Kataro ir Jungtinių Arabų Emyratų gyventojų.

Daugiausiai emigroavo iš Kinijos - apie 35 mln. žmonių, indų - apie 20 mln., filipiniečių - 7 mln. Manoma, kad kasmet apie 2,5-4 mln. migrantų nelegaliai kerta valstybių sienas. Mažiausiai 5 mln. iš 56, 1 mln. migrantų Europoje 2000 m. turėjo nelegalo statusą (tai sudaro apie 10 proc. visų migrantų).

6,5 mln. iš 9,2 mln. pabėgėlių gyvena besivystančiose šalyse. 2000-2004 m. prieglobsčio prašytojų sumažėjo 24 proc. Azijoje pabėgėliai sudaro 23 proc. visų šiose šalyse esančių imigrantų, Afrikoje - 22 proc., Europoje - 5 proc.

Daugiausia pabėgėlių - tiek tiek daugiau nei 1 mln. (11 proc. visų pasaulio pabėgėlių) - yra Pakistane. 2004 m. daugiausia pabėgėlių apgyvendinta JAV (53 tūkst.), Australijoje (16 tūkst.) ir Kanadoje (10 tūkst.).

įsivaizduoja, kad gali reikėti kitos nei rusų kalbos. Vienetai teismoksta lietuviškai. Jie netiki, kad lietuvių kalba ir darbas yra glaudžiai susiję", - priduria A. Dieninis. Anot jo, kitų tautybių žmonėms panašių problemų nekyla.

"Teritorijų, kurios buvo anglų, prancūzų įtakos zonoje, žmonės yra toliau pažengę. Jie gali būti išsilavinę arba ne, bet jie žino, kaip žmogus privalo daryti. O iš Tarybų Sąjungos pripratę, kad visi jais rūpintųsi", - teigia A. Dieninis.

Respublika / 2006 m. birželio 28 d.

Mokyklos pedagogai badauja

Viliaus Mačiulaičio nuotr.

Vakar pertvarkai besipriešinančios "Pajūrio" vidurinės mokyklos, kurioje mokosi rusakalbiai vaikai, pedagogai pradėjo bado akciją.

Šalia mokyklos įrengtoje stovykloje badauja devyni "Pajūrio" vidurinės mokytojai. Akcijos dalyviai reikalauja, kad "Pajūrio" vidurinės mokyklos bendruomenės prašymas palikti teisę komplektuoti 11 klases ir vykdyti vidurinės mokyklos programą būtų išgirstas. "Jau prieš trejus metus buvo inicijuotas dirbtinis mūsų mokyklos vaikų skaičiaus mažinimas. Turėjome penktas klases atiduoti "Kuršių" mokyklai. Dabar dar trejus metus galėtume dirbti kaip vidurinė mokykla, tačiau iš mūsų šią galimybę norima atimti", - piktinosi "Pajūrio" vidurinės mokyklos švietimo darbuotojų profesinės organizacijos pirmininkė ir akcijos dalyvė Natalija Kudriavceva. "Švietimo skyrius Tarybai pateikia netikslius duomenis, esą mūsų mokykla stovi pustuštė. Tai netiesa", - tvirtino matematikos mokytoja Liudmila Gagarina.

"Respublikos" inf.

Presenting of National Minorities in National Newspapers (the qualitative investigation)

Marina Šostko

SUMMARY

Presenting of national minorities in mass media is a sufficiently urgent problem that is poorly explored in Lithuania. Links between mass media, ethnical minorities and public spirit remain behind limits of social and cultural studies. Mass media, as one of the means of communication, can successfully disseminate, support and consolidate the stereotypes and opinions constructed by the everyday consciousness.

The urgency of the Paper is based on the fact that presenting of interests of national minorities in mass media of Lithuania never was investigated. The object of the Paper is presenting of interests of national minorities in mass media of Lithuania. The goal of the Paper – to analyze presenting of interests of national minorities in national newspapers as one of the cases of protest in the 1st half of the year 2006. For implementation of the goal, the following tasks were set: 1. To review the present situation and the composition of the national minorities; 2. To provide a definition of national minorities and to disclose a specific character of the minorities; 3. To review the legal base for the rights and freedoms of national minorities; 4. To disclose the role of mass media in making representations of national minorities; 5. To arrange a surveying interview and to provide the attitude of an expert engaged in a newspaper towards presenting national minorities; 6. To analyse reflecting of interests of national minorities in national press applying the method of qualitative analysis of the contents and to compare the results achieved by different newspapers.

In the Paper, some of the most important scientific research methods, such as analysis of scientific references, interviewing and qualitative analysis of the contents, were applied.

For the investigation, two large and most popular daily newspapers of Republic of Lithuania – “Lietuvos rytas” and “Respublika” were chosen. For analysis of the said newspapers, the period of the 1st half of the year 2006 was chosen.

The carried out analysis of presenting national minorities in Lithuanian daily newspapers allows concluding that the level of intolerance in our society is sufficiently high, particularly in respect of national minorities. National minorities are presented in press negatively, their interests are ignored, the information provided is one-directional and overweighed. It became clear during the investigation that on presenting national minorities, information providers violate the key principles of public informing – impartiality and provision of correct, precise and all-round information.

The hypotheses formulated on the investigation of presenting national minorities in mass media were confirmed. The qualitative analysis of the contents allows stating that presenting national minorities in Lithuanian press is not objective, because certain other interests supported by the ideological position of

the newspapers are pursued. It was found that non-objective presenting causes reducing the moral criterion of the state – the responsibility is transferred to conflicts “between” the minorities thus forming their images as of persons culpable for their own problems.